ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

«Προσφυγική- Μεταναστευτική Κρίση, μεταναστευτική πολιτική και αποκρίσεις σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα.»

Μαρία Ευαγγελίδου

Α.Μ. 3970

Επιβλέπων καθηγητής: Παπαδάκης Νικόλαος

Κρήτη, Μάιος 2023

Περιεχόμενα

1.Εισαγωγή 3

2. Θεωρητικές προκείμενες και εννοιολογικές παράμετροι 5

2.1. Φαινόμενο μετανάστευσης 5

2.2. Εννοιολογικές διασαφηνίσεις 7

2.2.1. Πρόσφυγας 7

2.2.2. Μετανάστης/ Παράτυπος μετανάστης 7

2.2.3. Μεταναστευτική πολιτική 8

2.2.4. Εκπαιδευτική πολιτική και δυνητική σχέση με την μετανάστευση 9

2.2.5. Ξενοφοβία- Ρατσισμός 10

3. Μεταναστευτική πολιτική 11

3.1. Προσφυγική- Μεταναστευτική κρίση και ροές στην Ευρώπη και στην Ελλάδα 11

3.2. Προσφυγική κρίση λόγω του πολέμου της Ουκρανίας στην Ευρώπη. 16

3.3. Μετασχηματισμοί στο ρυθμιστικό πλαίσιο και στην μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη. 18

4. Υπηρεσία Υποδοχής, Ταυτοποίησης, Ασύλου και Αρχή Προσφύγων 37

4.1. Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης 37

4.2. Η Υπηρεσία Ασύλου 41

4.3. Αρχή Προσφύγων 44

5. Εκπαιδευτική Πολιτική και Μεταναστευτική Πολιτική 45

5.1 Πολυπολιτισμικότητα- Διαπολιτισμικότητα και Εκπαίδευση 45

5.2. Πολιτικές ένταξης, μέσω της εκπαίδευσης μετά το ξέσπασμα της προσφυγικής μεταναστευτικής κρίσης. 47

5.3. Πρωτοβουλίες και δομές 55

6. Το διακύβευμα της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων και μεταναστών και οι αποκρίσεις σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής. 58

7. Συμπεράσματα 62

8. Βιβλιογραφικές Αναφορές 64

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας εργασίας, είναι να μελετηθεί διεξοδικά η προσφυγική και μεταναστευτική κρίση, καθώς και το πώς έχει επηρεαστεί το κοινωνικό σύνολο από τα μεταναστευτικά ρεύματα, και ειδικά όσον αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο. Το διάστημα που καλύπτει η εργασία αφορά το 2015 και έπειτα όπου και παρουσιάζεται αύξηση της μετανάστευσης στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Κύρια μέριμνα της ελληνικής κυβέρνησης, εκτός από το κομμάτι της υγείας που απασχολούσε όλους

τους μετανάστες, ιδιαίτερη προσοχή θα έπρεπε να δοθεί και στην εκπαιδευτική πολιτική που θα ακολουθούσε η χώρα καθώς εκεί βασίζονται τα θεμέλια του κοινωνικού γίγνεσθαι και τα εφόδια που θα πρέπει να έχει ένας νέος ώστε να ανταπεξέλθει στην κοινωνική ζωή και τα προβλήματά της. Τέλος, η εκπαίδευση βοηθάει στην ανάπλαση χαρακτήρα, προσωπικότητας, στη διεύρυνση οριζόντων, που είναι απαραίτητα για τον κάθε άνθρωπο.

Στην εργασία αυτή, αρχικά αναλύονται κάποιες σημαντικές έννοιες όπως μετανάστης, πρόσφυγας, ώστε να κατανοηθεί το περιεχόμενό της, έπειτα παρουσιάζεται η μεταναστευτική- προσφυγική κρίση και οι ροές προς Ευρώπη και Ελλάδα. Όπως επίσης, και σημαντικοί μετασχηματισμοί ως προς το ρυθμιστικό πλαίσιο και την μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης και της Ελλάδας. Ύστερα, γίνεται αναφορά στις Υπηρεσίες Υποδοχής, Ταυτοποίησης και Ασύλου, όπως και στην Αρχή Προσφύγων. Τέλος, εξετάζεται η εκπαιδευτική πολιτική και μεταναστευτική πολιτική, αλλά και πώς η εκπαιδευτική πολιτική επηρεάζει την κοινωνική ένταξη των προσφύγων και μεταναστών.

1.Εισαγωγή

Η μετανάστευση είναι χαρακτηριστικό της ανθρωπότητας ήδη από τις αρχαίες κοινωνίες, καθώς οι άνθρωποι μετανάστευαν από το ένα μέρος στο άλλο με σκοπό τις ιδανικές συνθήκες διαβίωσης. Οπότε, προϊστορικά η μετανάστευση ήταν αποτέλεσμα επιβίωσης, σε αντίθεση με τα ιστορικά χρόνια που σκοπός της μετανάστευσης είναι η διεύθυνση οριζόντων. Μέσω του μεταναστευτικού φαινομένου ανακαλύφθηκαν οι ήπειροι και η ανθρώπινη φύση εξελίχθηκε κοινωνικά. Η αναζήτηση καλύτερης ζωής και τύχης, έγινε μοχλός της μετανάστευσης, έτσι και αυτά τα χρόνια οι άνθρωποι μεταναστεύουν κυρίως για οικονομικούς αλλά και πολιτικούς λόγους, όπως πολεμικές συρράξεις, θρησκευτική ανελευθερία και καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τα πρώτα 50 χρόνια του 20^{ου} αιώνα, υπήρχαν πολλά μεταναστευτικά κύματα, καθώς πάνω από 100 εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευαν από χώρα σε χώρα για καλύτερες συνθήκες ζωής όπως υποσχόταν η βιομηχανική ανάπτυξη εκείνη την περίοδο. Όσον αφορά την Ελλάδα, με την υπερπόντια μετανάστευση μεγάλο μέρος του πληθυσμού έφυγε από την χώρα και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν πολλά κενά σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Τις ελλείψεις αυτές, συμπλήρωσαν οι πληθυσμοί που μετακινήθηκαν λόγω της Μικρασιατικής καταστροφής, αφού περίπου 1,5 εκατομμύριο άνθρωποι έφτασαν στην Ελλάδα και την επηρέασαν θετικά. Οι περισσότεροι από αυτούς ασχολούνταν με το εμπόριο, την βιομηχανία, την επιστήμη με αποτέλεσμα την άνθηση της ελληνικής οικονομίας και της ανέλιξης της κοινωνίας. (Χονδρογιάννογλου, 2011)

Μετά τον Ά Παγκόσμιο Πόλεμο και την οικονομική κρίση που επικρατούσε στον ευρωπαϊκό χώρο, πολλοί πληθυσμοί ξεκίνησαν το ταξίδι τους προς την Αμερική και η μετανάστευση πήρε νέα μορφή. Οι μετακινήσεις αυτές των ευρωπαίων, συνεχίστηκαν και μετά τον ‘Β Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς οι άνθρωποι έψαχναν λύσεις ώστε η ποιότητα ζωής τους να γίνει καλύτερη. Ωστόσο, σε αυτό το αποτέλεσμα συνετέλεσε και το γεγονός της ανόδου των βιομηχανιών, διότι υπήρχαν πολλές διαθέσιμες θέσεις εργασίας ώστε να απασχοληθούν άτομα που έτσι και αλλιώς ήταν στην διαδικασία

εύρεσης εργασίας. Επιπλέον, την 15ετία 1950-1965, πολλοί Έλληνες μετανάστευαν προς Καναδά, ΗΠΑ και Αυστραλία, για τους προαναφερθέντες λόγους. Επίσης, μετά τον πόλεμο και τις ζημιές που επέφερε γενικά στην κοινωνία και ειδικά στον άνθρωπο, πολλά κράτη του ευρωπαϊκού χώρου, αναπτύχθηκαν οικονομικά, ιστορικά και κοινωνικά. Σε αυτά τα κράτη μετανάστευσαν πολλοί Έλληνες καθώς η απορρόφηση ανθρωπίνου δυναμικού που υπήρχε ήταν πολύ μεγάλη με ικανοποιητικούς μισθούς ως χώρα.

Από το 1970 και μετά, όπως δείχνουν έρευνες και στατιστικά, περιορίστηκε η μετανάστευση Ελλήνων προς το εξωτερικό, αλλά υπήρχε και η δυσανεξία όσων Ελλήνων του εξωτερικού καθώς ήθελαν να γυρίσουν πίσω στην πατρίδα τους. Οι αιτίες ως προς αυτό το αποτέλεσμα μπορεί να είναι είτε η μείωση ρυθμών ανάπτυξης στις χώρες υποδοχής του εξωτερικού, είτε η άνθηση του οικονομικού τομέα των Ελλήνων που μετανάστευσαν και για αυτό τον λόγο να αναζητούν τον επαναπατρισμό. (Χονδρογιάννογλου, 2011)

Την περίοδο του μεσοπολέμου, τα οικονομικά ανεπτυγμένα κράτη, όπως η Γερμανία και ΗΠΑ, απορρόφησαν εκατομμύρια οικονομικοί μετανάστες με αποτέλεσμα την ενίσχυση της οικονομίας από τον πόλεμο και την απόδειξή τους ως τις δυο μεγαλύτερες βιομηχανικές δυνάμεις σε όλο τον κόσμο. Στις μέρες όμως, που τα δεδομένα έχουν αλλάξει, και υπάρχει παγκόσμια οικονομική ύφεση έχουν πληγεί οι βιομηχανίες από τα ποσοστά ανεργίας με αποτέλεσμα τον επαναπατρισμό των μεταναστών. (Χονδρογιάννογλου, 2011)

Το μεταναστευτικό πρόβλημα ακόμη υπάρχει και θα υπάρχει, μόνο που σε αυτή την εποχή έχει γίνει πολύπλευρο και σοβαρότερο, παίρνοντας θέση και οι κυβερνήσεις όλων των χωρών στην προσπάθεια περιορισμού αυτού του φαινομένου. Αναφορικά με την Ελλάδα, που ήταν μια χώρα προέλευσης μεταναστών, που πλέον έχει γίνει χώρα υποδοχής εκατομμυρίων ανθρώπων που προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους και τις φιλοδοξίες που έχουν σε αυτή τη ζωή. Σχετικά με την όξυνση του μεταναστευτικού φαινομένου, επηρεασμένο από την παγκοσμιοποίηση η οποία έχει αυξήσει τις κοινωνικές ανισότητες έχει αντίκτυπο και στην οικονομική κρίση πολλών χωρών. (Χονδρογιάννογλου, 2011)

Η μελέτη του μεταναστευτικού φαινομένου, με το πέρασμα των χρόνων, φαίνεται ότι απασχολεί την κοινότητα της έρευνας και της επιστήμης, καθώς συνεχώς υπάρχουν αλλαγές διότι και αυτή, διαμορφώνεται ανάλογα με το πώς αλλάζουν οι συνθήκες και τα δεδομένα της χώρας αλλά και του ευρωπαϊκού χώρου. (Ι.Α.Π.Α.Δ., 2002)

Ως ένα γενικός όρος, η μεταναστευτική πολιτική, μπορεί να οριστεί ως «το φάσμα των πολιτικών και ενεργειών που αφορούν τόσο στην είσοδο, στην παραμονή, στις προτεραιότητες στις ανάγκες και στις πολιτικές και οικονομικές επιδιώξεις της χώρας υποδοχής». (Ι.Α.Π.Α.Δ., 2002)

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική, μέχρι και το τέλος της 10ετίας 1980, ήταν περιορισμένη καθώς το κύριο μέλημά της, ήταν να στείλνει μόνο μετανάστες στο εξωτερικό και όχι να εισέρχονται σε αυτή. Ωστόσο, η κατάσταση άλλαξε στη 10ετία του 1990, όταν κατέφτασε στην Ελλάδα το πρώτο μεταναστευτικό κύμα και η χώρα με τις εισροές και τους πολυάριθμους μετανάστες που δεχόταν μετατράπηκε σε χώρα

υποδοχής, γεγονός που επηρέασαν το κοινωνικό σύνολο καθώς υπήρχαν επιπτώσεις στο ευρύτερο πλαίσιο.

2. Θεωρητικές προκείμενες και εννοιολογικές παράμετροι

2.1. Φαινόμενο μετανάστευσης

Η μετανάστευση είναι ένα πολυεπίπεδο και πολυδιάστατο φαινόμενο, διότι είναι εγγενές της ανθρώπινης εξέλιξης σε όλους τους τομείς. (Μετανάστευσης και Ασύλου Δ. τ., 2019). Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, η μετανάστευση είναι η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, ομάδας ή κοινωνικού συνόλου. Συνήθως τα αίτια της μετανάστευσης είναι η φυγή από επικίνδυνες συνθήκες για τη ζωή και την ασφάλεια του ατόμου (κυρίως εμπόλεμες ζώνες), η αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής, ανάπτυξη οικονομικής ευημερίας, αλλά και οικογενειακή επανένωση. Η μετανάστευση χωρίζεται σε δυο βασικές κατηγορίες: την νόμιμη, που είναι η νόμιμη είσοδος και παραμονή στη χώρα, έχοντας στη κατοχή τους οι μετανάστες τα απαραίτητα έγγραφα. Διακρίνονται σε αυτούς που είναι πολίτες της Ε.Ε., έτσι, μπορούν να μετακινηθούν ελεύθερα στην Ε.Ε., κι σε αυτούς που είναι υπήκοοι χώρας εκτός Ε.Ε. για τους οποίους απαιτείται ειδική έγκριση από την χώρα υποδοχής. Έπειτα, η παράτυπη μετανάστευση αφορά αρχικά την είσοδο σε χώρα χωρίς τα νόμιμα (ή και καθόλου) έγγραφα, τη νόμιμη είσοδο στη χώρα με παράταση διαμονής αφού έχει παρέλθει η καταληκτική νόμιμη ημερομηνία παραμονής, αλλά περιλαμβάνονται και οι μετανάστες που έχει απορριφθεί μεν το αίτημά τους για άσυλο στη συγκεκριμένη χώρα, αλλά παραμένουν σε αυτή. (Κολοβός, 2014). Επίσης, οι μεταναστευτικές κινήσεις μπορούν να διακριθούν ανάλογα με τα παρακάτω κριτήρια:

1) Την προϋπόθεση της μετανάστευσης ως εκούσια (μετακίνηση που γίνεται με την θέλησή τους), αναγκαστική ή βίαιη (μετακίνηση που γίνεται αναγκαστικά λόγω θρησκευτικών, πολιτικών ή άλλων διώξεων)
2) Το κράτος ως γεωγραφική περιοχή ως διεθνής/εξωτερική (εκτός ορίων της χώρας) και εσωτερική (στα όρια μιας χώρας)
3) Τη διάρκεια παραμονής ως προσωρινή (μετανάστευση για ορισμένο χρονικό διάστημα με το ενδεχόμενο επιστροφής στην πατρίδα) και μόνιμη (δεν είναι γνωστό το χρονικό διάστημα παραμονής, ούτε η ενδεχόμενη επιστροφή στη χώρα καταγωγής)
4) Τον τόπο μετανάστευσης ως πρωτογενής μετανάστευση (μετακίνηση σε ακατοίκητα εδάφη) , δευτερογενής (εγκατάσταση σε ήδη κατοικημένη περιοχή) , ηπειρωτική (μετακίνηση σε χώρα ίδιας ηπείρου) και υπερπόντια (μετακίνηση και εγκατάσταση σε χώρα άλλης ηπείρου)
5) Τη μόνιμη κατοικία ως πλήρη μετανάστευση (οριστική μετακίνηση χωρίς διατήρηση μόνιμης κατοικίας στη χώρα καταγωγής) και ατελής (ταξίδια σε άλλες χώρες για βιοποριστικούς λόγους, διατηρώντας μόνιμη κατοικία στη χώρα καταγωγής)
6) Τη μαζικότητα των ανθρώπων που μεταναστεύουν, σε ατομική (μετακίνηση μεμονωμένων ατόμων και εγκατάσταση κάπου αλλού) , ομαδική (μετακίνηση ομάδων και εγκατάσταση σε άλλο μέρος) και αλυσιδωτή μετανάστευση (συγγενείς, φίλοι μεταναστεύουν στον τόπο που μετανάστευσαν και οι συγγενείς, φίλοι τους).

Σημαντικό να αναφερθεί, είναι ότι τα αίτια διαμορφώνουν και τους τύπους μετανάστευσης. Έτσι, τα αίτια διαχωρίζονται σε φυσικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά.

1. Περιβαλλοντικοί μετανάστες: Είναι όσοι έχουν εξαναγκαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα τους εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής. Η προσφυγή τους δεν είναι πάντα εκούσια ή αναγκαστική, οπότε προτιμώνται οι όροι «εκτοπισμένο άτομο» ή «περιβαλλοντικός μετανάστης» αντί για «μετανάστης».
2. Κοινωνικοί μετανάστες: Η κατηγορία αυτή αφορά κυρίως τα εξαρτώμενα μέλη των νόμιμων μεταναστών, τα οποία έχουν τη δυνατότητα για προσωπική και κοινωνική ανέλιξη.
3. Οικονομικοί μετανάστες: Αναγκάζονται λόγω των ανεπαρκών δυνατοτήτων απασχόλησης και εργασιακής εξέλιξης της οποίας η μετακίνηση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι, όσο και τα άτομα που φεύγουν με σκοπό την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών εργασίας και κατ' επέκταση εισοδήματος.
4. Πολιτικός μετανάστης: Εντάσσονται τα άτομα που για λόγους πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων, κοινωνικής τάξης, εθνικότητας και άλλων παραγόντων, αναγκάζονται να μεταναστεύσουν για καλύτερη τύχη. Συνηθίζεται επίσης, οι οικονομικοί και πολιτικοί παράμετροι να συνδυάζονται και να φέρουν αποτέλεσμα τη φυγή.

Στο μεταναστευτικό φαινόμενο, υπάρχουν και συνέπειες, είτε θετικές, είτε αρνητικές κοινωνικοοικονομικού και πολιτισμικού χαρακτήρα, επηρεάζοντας την χώρα προέλευσης, την χώρα υποδοχής αλλά και τους ίδιους τους μετανάστες.

Αναφορικά με την χώρα προέλευσης και τις αρνητικές συνέπειες, συνεπάγεται η μείωση του εγχώριου δυναμικού, η απώλεια εξειδικευμένου ανθρώπινου κεφαλαίου που οδηγεί στην απώλεια εσόδων από τη φορολογία λόγω της εκροής του δυναμικού. Επίσης, η μετανάστευση αποδυναμώνει δημογραφικά την χώρα προέλευσης αφού συμβάλλει στη μείωση γεννήσεων και κατ' επέκταση στη πληθυσμιακή ερήμωση περιοχών. Τέλος, σημαντική είναι η «διαφυγή επιστημόνων» (brain drain) που συνεπάγεται με την απώλεια επένδυσης στην εκπαίδευση. Στα θετικά αποτελέσματα της μετανάστευσης, συμβάλλει η μείωση της φτώχειας και η αύξηση οικονομικής ανάπτυξης με την τόνωση κάποιων υπηρεσιών και κατασκευών. Επίσης, επιλύεται το πρόβλημα του υπερπληθυσμού και υπάρχει μεταφορά τεχνογνωσίας από χώρα σε χώρα. Σημαντικό να αναφερθεί, είναι ότι όσοι επιστρέφουν στη χώρα τους φέρνουν νέες αντιλήψεις, αποτέλεσμα των νέων εμπειριών και έτσι μπορούν να ανανεώσουν και να ενισχύσουν τις αντιλήψεις της κοινωνίας όσον αφορά την εκπαίδευση, περίθαλψη και την ασφάλιση. (Αϊβάζογλου, 2018)

Σχετικά με την χώρα υποδοχής, στις αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης περιλαμβάνεται η εξάρτηση από «ξένο» εργατικό δυναμικό σε κάποιους κλάδους, η αλλοίωση στα δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής, αλλά και οι ενδεχόμενες διακρίσεις σε βάρος των μεταναστών που μπορούν να οδηγήσουν σε κοινωνικές αναταραχές. Τέλος, οι «ντόπιοι» εκδηλώνουν ρατσιστική συμπεριφορά, διότι νιώθουν ότι απειλείται η εθνική τους ταυτότητα. Η θετική μεριά της μετανάστευσης περικλείει τον οικονομικό και πολιτισμικό τομέα, καθώς οι μετανάστες απασχολούνται σε

εργασίες που οι «ντόπιοι» αποφεύγουν αλλά είναι απαραίτητες για την οικονομία, συνήθως τις αγροτικές εργασίες. Αναφορικά με το πολιτισμικό κομμάτι, οι μετανάστες, όχι μόνο επηρεάζονται από την κουλτούρα του λαού υποδοχής, αλλά με τη σειρά τους, ασκούν και οι ίδιοι επιρροή στη χώρα με την δική τους κουλτούρα, γεγονός που βοηθάει την σύνθεση πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Επίσης, στη χώρα εισέρχεται και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό με χαμηλό κόστος. (Αϊβάζογλου, 2018)

Αξιόλογες να αναφερθούν είναι και οι συνέπειες εις βάρος των μεταναστών κοινωνικοπολιτισμικού, οικονομικού και ψυχολογικού χαρακτήρα. Αρχικά, η ανεύρεση εργασίας και τα επαγγελματικά εφόδια είναι κάποια από τα θετικά σημεία της μετανάστευσης. Όμως, συχνότερα, βιώνουν ψυχολογική αναστάτωση, ένταση, κοινωνικά προβλήματα και ψυχική δυσφορία λόγω συγχύσεων και ενδεχόμενων αδιεξόδων. Τα προβλήματα ψυχικής υγείας δημιουργούνται από την έλλειψη κατανόησης γλώσσας από την χώρα υποδοχής, ρατσισμού, προκατάληψης και διακρίσεων τα οποία συνδέονται άμεσα με την κοινωνική απομόνωση του ατόμου. (Αϊβάζογλου, 2018)

2.2. Εννοιολογικές διασαφηνίσεις

2.2.1. Πρόσφυγας

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR), πρόσφυγες, είναι αυτοί που διαφεύγουν από πολεμικές διώξεις και βρίσκονται σε μια συνθήκη που είναι πολύ δύσκολη και έτσι αναγκάζονται να διασχίσουν σύνορα, ώστε να φυγαδευτούν σε ένα ασφαλές μέρος. Έτσι, είναι αναγνωρισμένοι από τον ΟΗΕ ως “πρόσφυγες”, με αποτέλεσμα να έχουν βοήθεια των υπόλοιπων κρατών- μελών, αλλά και των οργανισμών της Ε.Ε. Επίσης, αν κάποιοι από αυτούς αρνηθούν τον άσυλο, είναι πολύ επικίνδυνο έως και θανάσιμο, για αυτό και αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες. (Edwards, 2016). Επίσης, όπως αναφέρει και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες είναι μια ξεχωριστή κατηγορία ανθρώπων διότι αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν από τις χώρες τους, αλλιώς θα έθεταν σε κίνδυνο την ζωή και την ελευθερία τους. Ωστόσο, τονίζεται ότι δεν θα πρέπει να μπερδεύεται και να διαστρεβλώνεται η έννοια του πρόσφυγα με άλλες μεταναστευτικές ομάδες που μετακινήθηκαν από την χώρα τους για κοινωνικοοικονομικούς λόγους. (UNHCR H. , 2007).

2.2.2. Μετανάστης/ Παράτυπος μετανάστης

Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης(ΔΟΜ), μετανάστες ορίζονται τα άτομα που μετακινούνται από την χώρα τους για διάφορους λόγους, με κατασταλτικούς παράγοντες την φτώχεια και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο. (Δικτυακός Τόπος, 2019). Η μετακίνηση μπορεί να είναι ενός ατόμου ή μιας ολόκληρης ομάδας, να είναι προσωρινή ή και μόνιμη, εντός ή εκτός των συνόρων της χώρας. Ανάλογα με το καθεστώς εισόδου και παραμονής σε μια χώρα, η μετανάστευση διακρίνεται σε νόμιμη και παράνομη. Νόμιμοι μετανάστες είναι τα άτομα που παραμένουν στην χώρα, έχοντας στην κατοχή τους την απαιτούμενη άδεια παραμονής και εργασίας. Τα ανάλογα έγγραφα παραχωρούνται από τις αρμόδιες αρχές της κάθε χώρας. Παράτυποι μετανάστες, ονομάζονται τα άτομα που εισέρχονται στην χώρα χωρίς τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα (λαθρομετανάστες). Επίσης, παράτυποι είναι και όσοι εισέρχονται στην εκάστοτε χώρα με συγκεκριμένη ιδιότητα (π.χ. τουρίστας,

φοιτητής) και παραμένουν μετά την λήξη της ιδιότητάς τους στην χώρα, χωρίς τα έγγραφα παραμονής. Επιπλέον, οι εξωτερικοί μετανάστες χωρίζονται σε αυτούς που προέρχονται από Κράτη- Μέλη της Ε.Ε., και σε αυτούς που κατάγονται από τρίτες χώρες, για τους οποίους απαιτείται διαδικασία προέγκρισης όχι μόνο για την είσοδο, αλλά και για την παραμονή τους στην χώρα. (opengov.gr)

2.2.3. Μεταναστευτική πολιτική

Με τον όρο αυτό, εννοείται η πολιτική που ασκείται από ένα κράτος με στόχο την αντιμετώπιση φαινομένου μετανάστευσης. Η πολιτική ασκείται με δύο τρόπους, την πολιτική ενσωμάτωσης μεταναστών και η πολιτική ρύθμισης και ελέγχου μεταναστών. (Κολοβός, 2014) Η χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας, ξεκινάει από το 1991, με τον νόμο 1975/1991 που αφορά την είσοδο- έξοδο μεταναστών, την παραμονή τους στην χώρα, την εργασία, την απέλαση αλλοδαπών, την αναγνώρισή τους, όπως και άλλες διατάξεις που στην συνέχεια τροποποιήθηκαν (Ν.1974/1991).

Οι γενικές αρχές της Ε.Ε. που αφορούν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στηρίζονται στον Ν. 2910/2001 που είναι η πρώτη νομολογία η οποία αντανακλά στις σύγχρονες αντιλήψεις της κοινωνίας. Επιπλέον να σημειωθεί ότι στο νόμο του 2001, περιλαμβάνονται και οι διατάξεις του Ν. 1975/1991! Ωστόσο, χρειάζονταν πολλές τροποποιήσεις όσον αφορά την οργάνωση της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας, αλλά και τις περιφερειακές Επιτροπές Μετανάστευσης, για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκε ο Ν.3386/2005 που αφορά όχι μόνο την είσοδο και την διαμονή, αλλά και την κοινωνική ένταξη υπηκόων εκτός Ε.Ε. στην Ελλάδα. (Ν.3386/2005)

Επίσης, με τις τεράστιες πιέσεις ροών που δεχόταν η Ελλάδα το 2010, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 3838/2010 ή αλλιώς Νόμος Ραγκούση, με τον οποίο δινόταν η δυνατότητα στους υπηκόους να συμμετέχουν στις εκλογές των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με στόχο την άμεση βελτίωση απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας στα παιδιά των μεταναστών. Ο νόμος αυτός, κρίθηκε αντισυνταγματικός διότι, σύμφωνα με τους συμβούλους Επικρατείας, ο νόμος αυτός αντιτίθεται στις συνταγματικές αρχές του δικαιώματος εκλέγειν και εκλέγεσθαι που το συγκεκριμένο δικαίωμα το έχουν μόνο οι Έλληνες πολίτες. (Παπαδάκου, 2012) Συμπληρωματικά αυτού του νόμου, λειτούργησε ο Ν.3907/2011, προβλέποντας έτσι την ίδρυση της Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας πρώτης υποδοχής προσφύγων που δεν είχαν τα νόμιμα πιστοποιητικά στην κατοχή τους, αλλά και την επιστροφή των παράτυπων διαμενόντων. (Νόμος 3907/2011). Σκοπός αυτών των ρυθμίσεων ήταν να μην γίνονταν τόσα πολλά αιτήματα ασύλου.

Στη συνέχεια, το ίδιο έτος 2011, καθιερώνεται ο Ν.4018/2011 που σύμφωνα με την σύμβαση του Σένγκεν, ο οποίος διευκολύνει τις μετακινήσεις αλλοδαπών προσφέροντας μόνιμη διαμονή στην Ε.Ε., υπό όρους ασφάλειας βέβαια, όπως επίσης ρυθμίζει και τα θέματα Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. (Νόμος 4018/2011). Επίσης, το 2012 με τον νόμο 4071/2012, ξεκίνησε να χορηγείται η μπλε κάρτα σε υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι είχαν κάποια προτερήματα στα προσόντα τους, γεγονός που αποσκοπούσε σε μια ενδεχόμενη σύμβαση εργασία σε κάποια επιχείρηση της Ελλάδας. (Ν.4071/2012).

Τον Ν.4251/2014, που είναι η κωδικοποίηση της μεταναστευτικής νομοθεσίας ή αλλιώς Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης, αφορά την διέλευση των μεταναστών από τα σύνορα αλλά και την διαμονή υπηκόων εκτός Ε.Ε. στην Ελλάδα. (Ν.4251/2014). Τον νόμο αυτόν, τον ακολουθεί ο Ν.4332/2015 που τροποποιεί τον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, δηλαδή δίνεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης για άδεια διαμονής και εργασίας στους υπηκόους τρίτων χωρών στην Ελλάδα. (Ν.4332/2015).

Σύμφωνα με όλες τις παραπάνω τροποποιήσεις, καθίσταται σαφές ότι με το πέρας των χρόνων, το κέντρο βάρους της μεταναστευτικής πολιτικής μετατοπίζεται συνεχώς, από τη νόμιμη είσοδο, στην διαμονή και την κοινωνική ένταξη, καταλήγοντας στην απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας. Η μεταναστευτική πολιτική κάθε χώρας πρέπει να ταυτίζεται και με την ευρωπαϊκή πολιτική, διασφαλίζοντας έτσι την προστασία και τον σεβασμό της ανθρώπινης ζωής, των δικαιωμάτων τους αλλά και την εύρυθμη πολιτιστική ένταξη στην εκάστοτε χώρα. Όμως, επειδή την περίοδο αυτή στην Ευρώπη επικρατεί κρίση σχετικά με το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα, η απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας συνιστά ένα ιδιαίτερης σημασίας δίλημμα για την χώρα, για να χορηγηθεί ελπίζοντας στην άμεση κοινωνική και πολιτισμική ενσωμάτωση προσφύγων και μεταναστών στην χώρα. (Κακούρης, 2020).

2.2.4. Εκπαιδευτική πολιτική και δυνητική σχέση με την μετανάστευση

Οι πολιτικές της Κοινότητας στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία είναι άμεσα συνδεδεμένες με την οικονομική ανάπτυξη και την απασχολησιμότητα. Όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, στόχος των πολιτικών της Κοινότητας είναι να αμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες και ο κοινωνικός αποκλεισμός αλλά να βελτιωθεί και η απασχολησιμότητα των ευρωπαίων. Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική εξελίχθηκε με αργούς ρυθμούς σε σχέση με άλλους τομείς, και αυτό ευθύνεται εξ ολοκλήρου στον χαρακτήρα της παιδείας και της σχέσεις των κρατών-μελών με αυτή. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας άνθισε πολύ αργότερα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και αυτό οφείλεται στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο λόγω των χρόνιων πολέμων και των πολιτικών αναταράξεων της χώρας. (Κουσκουβέλης, 2013).

Σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους, στα ελληνικά σχολεία μπορούν να φοιτήσουν όλα τα παιδιά που ζουν στην Ελλάδα χωρίς διακρίσεις και πάντα ισότιμα. Ο νόμος 1566/1985, αφορά ζητήματα εκπαίδευσης και αναφέρει ότι η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στόχο έχουν την αρμονική ανάπτυξη του διανοητικού και ψυχοσωματικού επιπέδου των μαθητών ώστε να εξελιχθούν οι προσωπικότητές τους. Επίσης, δίνεται πολύ μεγάλη έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα, στον σεβασμό διαφορετικότητας του ατόμου, στην ισότητα των φύλων και τον ρατσισμό. Σημαντικό να αναφερθεί, είναι ο εθνοκεντρικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα σε επίπεδο προγραμμάτων, αλλά και στα εγχειρίδια καθώς δεν βοηθάει στην μείωση των αντιλήψεων ότι οι Έλληνες είναι μια ανώτερη φυλή, γεγονός που οδηγεί στον ρατσισμό. (Ν.1566/1985)

Επιπλέον, σχετικά με τον Νόμο 1566/1985, στους στόχους της ελληνικής εκπαίδευσης περιλαμβάνεται και η «*πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της*

ορθόδοξης παράδοσης». Μέσω αυτής της φράσης σημειώνεται το απαραβίαστο της θρησκευτικής ελευθερίας, γεγονός που φαίνεται και από μια σειρά θρησκευτικών αρχών που υπάρχει στα σχολεία όπως θρησκευτικές εικόνες και εορτές, πρωινή προσευχή, εκκλησιασμός. Ειδικότερα, θέμα γίνεται συγκεκριμένα για το μάθημα των θρησκευτικών, που όμως τα τελευταία χρόνια το Υπουργείο Παιδείας, δίνει τη δυνατότητα απαλλαγής αλλόδοξων μαθητών από το συγκεκριμένο μάθημα. (Ν.1566/1985)

Τέλος, όσον αφορά τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές στην Ελλάδα την δεκαετία του 1990 ο ν.2413/1996, που κυρώνεται η σύμβαση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον οποίο λειτουργεί μικρός αριθμός διαπολιτισμικών σχολείων σε σχέση με τους πολυάριθμους αλλοδαπούς μαθητές και τα κονδύλια που έχουν δοθεί. Το γεγονός αυτό, οδηγεί στην περιθωριοποίηση των μαθητών καθώς λίγοι από αυτούς συνεχίζουν την μαθητεία τους λόγω της ατελούς εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Οπότε, φαίνεται ότι υπάρχουν πολιτικές διακρίσεων, διότι η πολιτεία δεν παρέχει σε όλα τα παιδιά δυνατότητες ισότιμης εκπαίδευσης. (Γαζάκης, 2014)

2.2.5. Ξενοφοβία- Ρατσισμός

Ξενοφοβία, είναι η αρνητική συμπεριφορά ή ο φόβος προς τα άτομα ή μια ομάδα που θεωρείται μη οικείο- ξένο, ακόμη και ξένες παραδόσεις και έθιμα. (Αλμπανίδης) Επίσης, είναι και ο φόβος προς τα ξένα πράγματα και τόπους. Αυτοί οι άνθρωποι ονομάζονται ξενοφοβικοί ή οι νοοτροπίες τους είναι ξενοφοβικές. Ο «φόβος» που αναφέρεται, μπορεί να συγκριθεί με την ομοφοβία, δηλαδή το μίσος μπορεί να οδηγήσει μέχρι και στην απέλαση των αλλοδαπών. (Nadra)

Σύμφωνα με τον Clair, ο ρατσισμός είναι ένα σύνολο πεποιθήσεων, πρακτικών και κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται γύρω από την ιδέα ότι μια φυλή είναι ανώτερη από άλλες, και εκδηλώνεται μέσα από μια κοινωνική και ιεραρχική ακολουθία. (Clair, 2015) Η σύγχρονη προσέγγιση του ρατσισμού, αντιλαμβάνεται ένα πλέγμα αντιλήψεων και συμπεριφορών που εξαναγκάζει ορισμένους ανθρώπους σε υποτελή διαβίωση, λόγω το ότι ανήκουν σε διαφορετική φυλετική ομάδα. Ο ρατσισμός, περιλαμβάνει και άλλα είδη εκτός του φυλετικού, όπως κοινωνικό, θρησκευτικό/μισαλλοδοξία, σεξουαλικού προσανατολισμού κλπ. Και θεωρείται παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου στην ισότητα σε όλους τους τομείς της ζωής και της καθημερινότητας (εργασία, οικονομία, πολιτική). Ο ρατσισμός βασίζεται σε στερεότυπα, που αυτά οδηγούν στην προκατάληψη, οπότε η διάκριση είναι το αποτέλεσμα της προκατάληψης που είναι μεροληπτικό, άρα αβάσιμο.

Λόγω της πολυάριθμης έλευσης προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα, η πολυπολιτισμικότητα ειδικά στους τομείς της εκπαίδευσης ήταν μονόδρομος διότι εμπλουτίστηκε η μονοπολιτισμική τάξη. (Τσιρώνη, 2017). Υπήρξαν πολλές συμπεριφορές είτε θεσμικού ρατσισμού, είτε άτυπες (Γκότοβος, 1996). Ο θεσμικός, εμφανίζεται στις υποδομές εκπαίδευσης, στην οργάνωση του σχολείου, στα σχολικά βιβλία και εκπαιδευτικά προγράμματα, ενώ ο άτυπος αφορά τις εκπαιδευτικές πράξεις, τα κενά που καλύπτονται από τους μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς, με τρόπο που μεταφέρονται τα στερεότυπα, προκαταλήψεις μέσα και στο εκπαιδευτικό

σύστημα. (Τσιρώνη, 2017). Επίσης, μετά το 2012 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση βίας ρατσιστικού χαρακτήρα, είτε έξω από το σχολείο με εμπλεκόμενους μαθητές, είτε μέσα στον χώρο του σχολείου. Ωστόσο, σημαντική είναι και η ρατσιστική στάση των γονιών ως προς την φοίτηση των προσφυγόπουλων ή των Ρομά στο σχολείο τω παιδιών τους. Η συμπεριφορά αυτή συνδέεται άμεσα με την άνοδο του νεοναζιστικού κόμματος της Χρυσής Αυγής με διαδηλωμένα ρατσιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα και ξενοφοβική ατζέντα, αλλά και με την ενίσχυση ευρωσκεπτιστικών κομμάτων. (κράουτς, 2006)

3. Μεταναστευτική πολιτική

3.1. Προσφυγική- Μεταναστευτική κρίση και ροές στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Το έτος 2015, είναι ένα αρκετά σημαντικό έτος όσον αφορά το μεταναστευτικό της Ε.Ε, αφού τότε παρουσιάστηκαν τα προβλήματα της ευρωπαϊκής πολιτικής ατζέντας για την μετανάστευση και στο κέντρο της κρίσης βρέθηκε η Ελλάδα. Κατά το διάστημα εκείνο, υπήρξαν μαζικές εισροές Σύριων στην Ευρώπη λόγω πολέμου, γεγονός που επηρέασε αρνητικά τα ευρωπαϊκά σύνορα. Ο αριθμός προσφύγων που έφτασαν στην Ελλάδα το 2015, υπολογίζεται ότι ήταν 856.723 άνθρωποι. Όσον αφορά τις πύλες υποδοχής, ανέλαβαν τα νησιά του Αιγαίου, με το "βάρος να πέφτει" στην Λέσβο αφού υποδέχτηκε σχεδόν μισό εκατομμύριο ανθρώπους (506.919), ακολούθησε η Χίος με 120.556ανθρώπους, όπως και τα υπόλοιπα νησιά που συμμετείχαν ενεργά στη φιλοξενία των προσφύγων. Μέχρι τον Οκτώβριο 2015, στην χώρα είχαν φτάσει 200.000 άνθρωποι, αριθμός πρωτόγνωρος για τα ελληνικά δεδομένα διότι η ελληνική κοινωνία δε είχε αντιμετωπίσει κάτι αντίστοιχο στο παρελθόν. Το ποσοστό προσφύγων των αντρών, ανέρχεται στο 55%, των ανήλικων παιδιών στο 28% και των γυναικών αγγίζει το 17%. Σημαντικό να αναφερθεί είναι και οι απώλειες που υπήρξαν, οι οποίες υπολογίζονται σε 246, και οι αγνοούμενοι σε 145. (Ξανθάκη, 2018). Επίσης, η πλειονότητα των αιτούντων άσυλο μετακινήθηκε προς την Δυτική και Βόρεια Ευρώπη, ενώ κάποιος αριθμός προσφύγων (62.000) παρέμειναν στην χώρα, ενώ έκλεισαν τα σύνορα για τις γειτονικές χώρες καθώς και τα Κράτη Μέλη της Ε.Ε., δεν δεσμεύτηκαν να υλοποιήσουν το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης. Βασική προτεραιότητα της χώρας, ήταν η προστασία των αιτούντων άσυλο, αλλά και σε δεύτερη φάση η ένταξη όσων ήταν δικαιούχοι διεθνούς προστασίας. Η πρόθεση που είχε η Ελλάδα όσον αφορά την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία, να σημειωθεί ότι συνάδει απόλυτα με τις ευρωπαϊκές προκαθορισμένες υποχρεώσεις της χώρας για την διασφάλιση της διαβίωσής τους. (Τόπος Διαβουλεύσεων, 2019). Τέλος, η προσφυγική κρίση του σήμερα, είναι η δεύτερη μεγαλύτερη κρίση μετά τον 'Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Η κρίση αυτή, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την χώρα μας, διότι βρισκόταν ήδη σε περίοδο οικονομικής κρίσης, όπως και την Ευρώπη αφού αντιμετώπισε πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις που απειλούσαν την ασφάλεια της Ε.Ε. (Τόπος Διαβουλεύσεων, 2019)

Τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. το 2015, πιέστηκαν λόγω της Αραβικής Άνοιξης, του ισλαμικού κράτους (ISIS), αλλά και του εμφυλίου που διαδραματιζόταν εκείνη την περίοδο στη Συρία. (Βοσκόπουλος, 2016). Ο όρος «μεταναστευτική κρίση»,

καθιερώθηκε τον Απρίλιο του 2015, μετά τον πνιγμό 1.200 προσφύγων με αυτοσχέδιες βάρκες με τις οποίες προσπαθούσαν να περάσουν στην Κεντρική Μεσόγειο και να φτάσουν στα παράλια της Ευρώπης. Το 2015 συνολικά περίπου 1,5 εκατομμύριο άνθρωποι διέσχισαν τα σύνορα διπλάσιος αριθμός από το 2009-2014 και εξαπλάσιος από το 2016. Η έκρηξη εισροής προσφύγων το 2015, αποτέλεσμα είχε να εγκατασταθούν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, κυρίως Σύρο, Χίο, Σάμο ο μεγαλύτερος αριθμός προσφύγων. (Park, 2015) Επίσης, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛΑΣ και FRONTEX τα έτη 2015-2017 υπήρξαν τα συγκεκριμένα ποσοστά εισροών στην Ελλάδα: Το έτος 2015, η χώρα με την μεγαλύτερη συχνότητα εισροών ήταν η Συρία με 55%, ακολουθεί το Αφγανιστάν 25%, και τα μικρότερα ποσοστά τα έχει το Ιράκ με 5% και το Πακιστάν με 3%. Το 2016, οι Σύριοι ανέρχονταν στο 45%, οι Αφγανοί στο 25%, οι Πακιστανοί ήταν 5% και Ιρακινοί 15%. Τέλος, το έτος 2017 το ποσοστό των Σύριων μεταναστών άγγιζε το 35% , όπως και το ίδιο ποσοστό αντιστοιχούσε και στο «άλλο» σύμφωνα με τα στατιστικά, των Πακιστανών και των Ιρακινών στο 10% αντίστοιχα. (Κατανομή Κύριων Εθνικοτήτων των ΠΕΠ στην Ελλάδα από το 2010 έως το 2017 (Βασισμένο σε Στατιστικά Στοιχεία FRONTEX και Εθνικών Αρχών)).

Τα τελευταία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κάνει σημαντικές προσπάθειες ως προς τη διαχείριση και τον έλεγχο των μεταναστευτικών κυμάτων, αλλά και τις πολίτικές διαχείρισης που ακολουθεί το κάθε Κράτος- Μέλος. Κύριες αρχές που διακατέχουν τη νομοθεσία της Ε.Ε. είναι η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης μέσω των αυστηρών ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα του ευρωπαϊκού χώρου και δεύτερον, η ομαλή ένταξή τους στις ευρωπαϊκές χώρες.

Τα αυστηρά μέτρα εισόδου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτέλεσμα έχουν και την όξυνση της παράτυπης μετανάστευσης και του trafficking, κυρίως από τις χώρες της Ασίας, όπως Ιράν, Ιράκ, Αφγανιστάν, καθώς οι συγκεκριμένες χώρες διακατέχονται από ακραίες οικονομικές και πολιτιστικές δυσλειτουργίες. Ωστόσο, ο Schnapper υποστηρίζει ότι πρέπει να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον στη διαμόρφωση των εσωτερικών δομών και θεσμών τω κρατών, και όχι τόσο σκληρά και αυστηρά μέτρα φρούρησης των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, όπως αναφέρεται, σημαντικό είναι να ενσωματώνεται η ίδια η κοινωνία στις συνθήκες και να αποκαλείται ένα σύνολο, σε αντίθεση με την ιδέα του κοινωνικού συνόλου στο οποίο περιλαμβάνονται συγκεκριμένα άτομα και κάποια άλλα είναι εκτός. (Schnapper, 1991)

Η προσφυγική- μεταναστευτική κρίση στην Ευρώπη ξεκίνησε το 2015, την περίοδο που ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων μετακινούνταν προς τον ευρωπαϊκό χώρο κυρίως μέσω της Μεσογείου, με σκοπό τον άσυλο στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη. Οι πρόσφυγες που είχαν ανάγκη το άσυλο ήταν από περιοχές της Δυτικής και Νότιας Ασίας, Δυτικά Βαλκάνια και Αφρική. (Delauney, 2015)

Η φράση «Ευρωπαϊκή μεταναστευτική/ προσφυγική κρίση» εδραιώθηκε τον Απρίλιο του 2015, όταν 5 πλοία βυθίστηκαν στη Μεσόγειο σε προσπάθειά τους να φτάσουν στην Ευρώπη, στα οποία υπήρχαν περίπου 2.000 άνθρωποι, και από αυτούς οι 1.200 βρέθηκαν νεκροί. Όπως δείχνουν και τα στατιστικά του 2015 της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, το ποσοστό των Σύριων που έφτασαν στη χώρα είναι 49%,

των Αφγανών 21% και των Ιρακινών 8%, ποσοστά τρομακτικά μεγάλα αφού ο συνολικός αριθμός εισερχόντων υπολογίζεται στο 1.000.000. (UNHCR, 2015), (UNCHR, 2015)

Πριν την κρίση του 2015, είχαν ήδη ξεκινήσει οι αφίξεις μεταναστών από το 2010 και οι αιτίες ήταν ο πόλεμος στη Συρία, Ιράκ και Αφγανιστάν, οι συγκρούσεις σε Μέση Ανατολή, Αφρική και Ασία. Επίσης, τα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάστηκαν επί χρόνια στη Νιγηρία και Πακιστάν λόγω των τρομοκρατικών επιθέσεων, γεγονός που έπαιξε καίριο ρόλο στις προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη. (Zaragoza-Cristiani, 2015)

Οι περισσότεροι πρόσφυγες που εισήλθαν στην Ευρώπη, διέσχισαν το Αιγαίο Πέλαγος ώστε να φτάσουν στην Ελλάδα και έπειτα από την ενδοχώρα πέρασαν προς τα Βαλκάνια ώστε να φτάσουν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενώ πριν από το 2015, όσοι προέρχονταν από Συρία, κυρίως Μέση Ανατολή, γενικά από χώρες της Ασίας και Αφγανιστάν, εισήλθαν στην Ελλάδα μέσω του Αιγαίου. (Leadbeater, 2016). Αντίθετα, τη διαδρομή της Μεσογείου χρησιμοποίησαν όσοι προέρχονταν από Ιταλία και Λιβύη, διότι ήθελαν να αποφύγουν τους συνοριακούς ελέγχους που γίνονταν στη περίοδο του Β' εμφυλίου πολέμου. (Scammell, 2015)

Να σημειωθεί, ότι εκατομμύρια πρόσφυγες προσπάθησαν να βρουν μέρος για να φυγαδευτούν στις κοντινές χώρε από αυτή της καταγωγής τους, αλλά κάποιες βρίσκονταν σε πόλεμο και σε άλλες οι συνθήκες διαβίωσης δεν ήταν κατάλληλες. Όπως για παράδειγμα, η Τουρκία δεν παρείχε άδεια εργοδοσίας και στις χώρες Ιορδανία και Λίβανο οι συνθήκες στα στρατόπεδα προσφύγων ήταν πολύ κακές. Επίσης, σημαντικός παράγοντας που συνέβαλλε στο μεταναστευτικό κύμα προς την Ευρώπη ήταν το γεγονός ότι από το 2014, η Αίγυπτος, Ιορδανία, και Λίβανος δεν δέχονταν αιτούντες άσυλο, οπότε η μόνη διέξοδος ήταν η Ε.Ε. (Γεωργιοπούλου, 2020)

Βλέποντας αυτή την ανεξέλεγκτη κατάσταση, κάποιες χώρες της Ε.Ε. έκλεισαν τα σύνορά τους καθώς δεν ήταν έτοιμες να υποδεχτούν τον μεγάλο αριθμό προσφύγων που κατέφταναν. Αποτέλεσμα των μέτρων αυτών, ήταν πολλοί πρόσφυγες να παγιδευτούν σε μια χώρα χωρίς έξοδο διαφυγής, καθώς πολλές χώρες δεν τους δέχονταν. Εξαίρεση των χωρών ήταν η Γερμανία η οποία ανέστειλε τον κανόνα που είχε εδραιωθεί από την Επιτροπή σχετικά με την παραμονή των αιτούντων άσυλο στην πρώτη χώρα υποδοχής της Ε.Ε., και άνοιξε τα σύνορά της. (in.gr, 2010)

Επίσης, έρχονται αντιμέτωποι με το ζήτημα της εξασφάλισης τροφής, στέγης, υγείας καθώς και με το αίσθημα του φόβου, άγχους, διότι δεν υπάρχει μια σταθερότητα στη ζωή τους ώστε να τους προσφέρει μια ελπίδα αισιοδοξίας. (Singh, 2020). Επιπλέον, η πανδημία έχει σημαντικές επιπτώσεις στο ψυχολογικό υπόβαθρο αυτών των ανθρώπων, καθώς η οικονομική ανασφάλεια, και υγεία των ίδιων αλλά και της οικογένειάς τους παίζουν πρωτεύον ρόλο στη ψυχοσύνθεσή τους. (Kumar, Mehra, Sahoo, Nehra, & Grover, 2020)

Όσον αφορά την κοινωνική και οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. λόγω του COVID-19, όπως φαίνεται από τις έρευνες είναι τεράστια. Εκτιμάται ότι λόγω της κατάστασης θα υπάρχει μείωση μισθών, εμβασμάτων, και η ανεργία θα αυξηθεί

καθώς το εργατικό δυναμικό θα ελαττωθεί. (Dempster, et al., 2020). Το μεγαλύτερο πλήγμα γίνεται αισθητό στους μετανάστες καθώς λόγω lockdown και την απαγόρευση κυκλοφορίας, δεν μπορούν να γυρίσουν στις χώρες προέλευσής τους ώστε να εργαστούν, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες. (Maroko, Nash, & Pavilonis, 2020)

Επίσης, όσοι μετανάστες είναι παράνομα στη χώρα χωρίς τα απαραίτητα νομικά έγγραφα, ταυτόχρονα στερούνται και την υγειονομική περίθαλψη καθώς δεν έχουν πρόσβαση στη δημόσια υγεία και τις υπηρεσίες της. (Hargreaves, Zenner, Wickramage, Deal, & Hayward, 2020). Άλλος ένας παράγοντας κατά τον οποίο οι συνθήκες διαβίωσης ειδικά κατά τη περίοδο του COVID-19 τους επηρεάζει, είναι η αστάθεια της στέγης, και της απασχόλησης- εργασίας. Οι πρόσφυγες δεν έχουν σταθερή διαμονή, καθώς αλλάζουν συνέχεια μέρος διαμονής κατά τη διαδρομή τους προς την εύρεση ιδανικών συνθηκών αλλά και να αποφύγουν την ενδεχόμενη απέλασή τους από τη χώρα, ολοένα μεγαλώνει με τον κίνδυνο εξάπλωσης του ιού. (Kluge, Jakab, Bartovic, D'anna, & Severoni, 2020).

Ανακεφαλαιώνοντας, τα χαρακτηριστικά που καθιστούν τους πρόσφυγες σε ευάλωτες ομάδες κατά τη περίοδο COVID-19, είναι τα ακόλουθα:

1. ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης σε στρατόπεδα, χωρίς τα απαραίτητα για την σωστή υγιεινή τους. Επίσης, διαμένουν πολλά άτομα μαζί χωρίς φυσικά να τηρούνται οι απαραίτητες αποστάσεις μεταξύ τους.

2. στέρηση υγειονομικής περίθαλψης λόγω της μη νομιμοποίησης απαραίτητων εγγράφων και κατ' επέκταση ασφαλιστικής κάλυψης.

3. αστάθεια στέγης και διαμονής, γεγονός που κάνει ευκολότερη την μετάδοση και την προσβολή από τη νόσο του COVID-19. (Brito, 2020)

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, το πρώτο 6μηνο του 2015, οι αφίξεις στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 850% σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2014, αριθμοί τεράστιοι για να διαχειριστεί η χώρα. (Ghandour-Demiri, 2015). Λόγω των μεταβαλλόμενων συνθηκών, οι πρόσφυγες που φτάνουν καθημερινά στην ελληνική επικράτεια υπολογίζονται στους 4.500, και η κατάσταση της χώρας τους τελευταίους μήνες, δεν είναι πλέον διαχειρίσιμη, καθώς δεν έχει ξανασυμβεί κάτι τέτοιο. Επίσης, δυσκολίες υποδοχής αντιμετωπίζουν τα νησιά, όπως και στη διαδικασία καταγραφής των ατόμων αφού ο συνωστισμός δεν είχε προηγούμενο. Ωστόσο, η Ελλάδα έχει ήδη το δημόσιο χρέος που βαραίνει τον προϋπολογισμό, οπότε οι περισσότεροι που βοηθούν στις διαδικασίες υποδοχής είναι οι πολίτες της κοινωνίας, κυρίως εθελοντές. Σε απρόβλεπτα δυσμενή κατάσταση βρίσκεται το ελληνικό κράτος, διότι ο όγκος των ροών δεν είχε υπολογιστεί ούτε από τις ελληνικές αρχές, ούτε από την Ε.Ε. Για τον λόγο αυτό, ονομάστηκε η κατάσταση σε «κρίση», λόγω της ελλειψούς πολιτικής της Ε.Ε. για θέματα μετανάστευσης και ασύλου, αλλά και το ίδιο το κράτος δεν είχε κάποιοι σχέδιο ή πρόγραμμα δράσης. (Σκιαδοπούλου, 2019)

Η χώρα, αποτελεί σταυροδρόμι ηπείρων και η πρόσβαση προς τις ευρωπαϊκές χώρες είναι η πιο σύντομη, για αυτό και το ποσοστό που κατέφτασαν στην Ελλάδα με σκοπό την Ευρώπη ήταν 95%. Το 2010, κατατέθηκε στην Ε.Ε. το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, το οποίο επικαιροποιήθηκε το 2013 και αφορούσε τη διαχείριση

μεταναστευτικών ροών και ασύλου. Το Σχέδιο περιλάμβανε τις δράσεις της Κυβέρνησης για την υποδοχή προσφύγων, αναδιαμόρφωση συστήματος ασύλου, τον επαναπατρισμό, συνοριακό έλεγχο και τα προ- αναχωρισιακά κέντρα. Το πρώτο Εθνικό Σχέδιο Δράσης, δημιουργήθηκε ώστε να επιφέρει αλλαγές δράσεων και νόμων, σχετιζόμενες με τον τρόπο που διαχειριζόταν η Ελλάδα τα ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου. Επίσης, η πρώτη διαδικασία ασύλου της χώρας, δημιουργήθηκε το 2010 με το Προεδρικό Διάταγμα 114/2010, το οποίο συνιστά ανανεωμένη έκδοση του Διατάγματος 90/2008. Επιπλέον, ο Ν.3907/2011, αποσκοπούσε στην ανασύσταση θεμάτων ασύλου. Βάσει του νόμου αυτού, ενδυναμώθηκε η Υπηρεσία Ασύλου και το σύστημα υποδοχής και ελέγχου με πρόθεση κατανόησης αναγκών των ανθρώπων που έρχονται στη χώρα. (Σκιαδοπούλου, 2019)

Ωστόσο, υπήρξε δυσκολία ως προς την ολοκληρωμένη εφαρμογή του πλάνου που είχε η Υπηρεσία Ασύλου λόγω της έλλειψης εξοπλισμού και ανθρωπίνου δυναμικού. Τρία χρόνια αργότερα όμως, το 2013, λειτούργησε το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής το οποίο διευκόλυνε τη διαδικασία της Υπηρεσίας Ασύλου καθώς και το σύστημα αυτό στόχο έχει την αποτελεσματικότητα. Επίσης, το 2013 λειτούργησε και στον Έβρο το πρώτο Κέντρο Υπηρεσίας Προσφύγων, με ελλείψεις εργαζομένων μεν, με βελτίωση της κατάστασης που επικρατούσε εκείνη την περίοδο δε. Στο ζήτημα καταγραφής στοιχείων και ελέγχων υπήρξε άνοδος, αλλά και στην εξασφάλιση των βιοτικών αναγκών, ιατρικής περίθαλψης και πληροφόρησης όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που είχαν ως μετανάστες στη χώρα. (Σκιαδοπούλου, 2019)

Αναφορικά με τον έλεγχο των συνόρων της Ελλάδας, όπως παρουσιάζουν τα στατιστικά, ο αριθμός των παράτυπων εισόδων στον Έβρο έχει περιοριστεί με το πέρασμα των χρόνων. Το 2015, κατέφτασαν στα σύνορα 3.652 περιστατικά, στα οποία η είσοδος απαγορεύτηκε σε 42.991 μετανάστες. Την χρονιά 2022, ο αριθμός των περιστατικών ήταν 7.703 και από αυτά, απαγορεύτηκε η είσοδος σε 256.000 άτομα. Όπως είναι φανερό, ο αριθμός των ατόμων που απαγορεύτηκε να εισέλθουν στη χώρα το 2022 είναι πολύ μεγάλος, αποτέλεσμα των αυστηρών μέτρων της πολιτικής που ακολουθήθηκε. Άλλο ένα τρανταχτό παράδειγμα αποτελούν οι πνιγμοί που καταγράφηκαν το διάστημα 2015-2016, που υπολογίζονται στους 1.500, ενώ από τον Ιανουάριο- Σεπτέμβριο του 2022, οι πνιγμοί ήταν μόνο 10. Μέσω των νούμερων των στατιστικών φαίνεται ότι οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν από τις ελληνικές αρχές και την κατάλληλη ομάδα των διασωστών απέδωσαν, καθώς δεν χάθηκαν τόσες ανθρώπινες ζωές όπως τα προηγούμενα χρόνια. (Σαλτού, 2023)

Επίσης, λόγω του πολέμου που ξέσπασε στην Ουκρανία, πολλοί πρόσφυγες βρίσκουν καταφύγιο στην Ελλάδα και σε άλλα κράτη- μέλη της Ε.Ε.. Ωστόσο, στη χώρα σημειώθηκε τρομερή αύξηση αφίξεων ουκρανών προσφύγων τους πρώτους μήνες. Για παράδειγμα, τον Μάρτιο 2022, οι πρόσφυγες που κατέφτασαν στην χώρα ήταν 14.630, αριθμός αρκετά υψηλός, ενώ τον Απρίλιο 7.750 και τον Μάιο 8.700, δηλαδή σχεδόν ο μισός αριθμός από του Μαρτίου. Τον Ιούνιο 2022 όμως, ο αριθμός πάλι αυξήθηκε, καθώς καταγράφηκαν 15.135 αφίξεις περισσότερες και από τον Μάρτη, ενώ τον μισό μήνα του Ιουλίου ήδη ο αριθμός των ουκρανών προσφύγων υπολογίζεται στους 9.830. Ο συνολικός αριθμός αφίξεων των ουκρανών στη χώρα

από την αρχή του πολέμου εκτιμάται στα 57.550 άτομα. Δεν έμειναν όλοι στην χώρα, αλλά κάποιοι την χρησιμοποίησαν ως μια προσωρινή λύση μέχρι να μεταβούν στον επόμενο σταθμό τους. Να προστεθεί ότι στο αποτέλεσμα του αριθμού αφίξεων συνετέλεσα το γεγονός ότι σε χώρες που συνορεύει η Ελλάδα είχαν προσφερθεί ξενοδοχεία στα οποία φιλοξενούνταν οι εκτοπισμένοι, όμως έπρεπε να αποσυρθούν τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω των τουριστών. (Γεωργιοπούλου, 2022)

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχονται από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, ο αριθμός των αιτήσεων προσωρινής προστασίας ανέρχεται στις 18.648, και από αυτούς, 229 μόνο έχουν κάνει αίτηση για στέγαση και φιλοξενούνται στις δομές της Ελευσίνας και των Σερρών. Ωστόσο, με τις συνθήκες στις δομές δεν έμειναν ικανοποιημένοι οι ουκρανοί πρόσφυγες και αυτό, αποτέλεσμα είχε την ένταξή τους στο Πρόγραμμα επιδότησης στέγασης «HELIOS», που βοηθά τους πρόσφυγες άλλων χωρών όταν φτάνουν στην Ελλάδα. Όσον αφορά το πρόγραμμα αυτό, απαραίτητη είναι η υπογραφή συμφωνητικού ουκρανών προσφύγων με τον εκάστοτε ιδιοκτήτη του σπιτιού που θα νοικιαστεί και το κράτος θα επιδοτεί το ενοίκιο βάσει τον αριθμό διαμενόντων. Η επιδότηση κυμαίνεται από 230 ευρώ τον μήνα και φτάνει μέχρι και τα 800 ευρώ. Επίσης, η επιδότηση πλέον ισχύει για 1 ολόκληρο χρόνο, καθώς μπορούν να επωφεληθούν και όσοι φιλοξενούν τους πρόσφυγες αφιλοκερδώς. Σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πολιτικά δεδομένα, οι πρόσφυγες που ήλθαν από την Ουκρανία μετά την έναρξη στρατιωτικής εισβολής, έχουν δικαίωμα στις υγειονομικές υπηρεσίες, στην εκπαίδευση, στην άδεια διαμονής και στις δωρεάν μετακινήσεις. Οπότε οι περισσότεροι όπως φαίνεται, δεν είναι διατεθειμένοι να γυρίσουν σύντομα στην Ουκρανία. (Γεωργιοπούλου, 2022)

3.2. Προσφυγική κρίση λόγω του πολέμου της Ουκρανίας στην Ευρώπη.

Στις 24 Φεβρουαρίου του 2022, ο Βλαντιμίρ Πούτιν έδωσε εντολή προέλασης των ρωσικών στρατευμάτων να περάσουν στην ουκρανική επικράτεια. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η εισβολή αυτή έγινε αιτία για την προσφυγική κρίση στην Ευρώπη, καθώς περίπου 6,7 εκατομμύρια πολίτες εγκατέλειψαν τη χώρα, και το 1/3 εκτοπίστηκε. (Beaumont, 2022) Επίσης, λόγω της εισβολής δημιουργήθηκε κρίση σε τρόφιμα και η έλλειψη σε προϊόντα βασικής ανάγκης ήταν μεγάλη. (Strubenhoff, 2022)

Εξαιτίας της επίθεσης αυτής, προκλήθηκε μεγάλο κύμα μεταναστών στην Ε.Ε. με σκοπό την καταφυγή τους. Η Ε.Ε. στις 4 Μαρτίου του 2022, έθεσε σε ισχύ την προσωρινή προστασία σε ανθρώπους που το είχαν ανάγκη, καθώς έπρεπε τα εθνικά συστήματα χορήγησης ασύλου να αποσυμπιεστούν. Τα δικαιώματα που παρέχονται μέσω της προσωρινής προστασίας, είναι η ιατρική περίθαλψη, στέγη, διαμονή, για τα παιδιά επίσης παρέχεται πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα και για τους ενήλικες στην αγορά εργασίας, αλλά και για τις δυο ομάδες η κοινωνική πρόνοια είναι σημαντικός συντελεστής. Ο μηχανισμός της προσωρινής προστασίας ενεργοποιείται σε κάποιες έκτακτες καταστάσεις αποσκοπεί στην προστασία γενικού χαρακτήρα. Όσον αφορά την κατάσταση της Ουκρανίας, ο μηχανισμός τέθηκε σε ισχύ για 1 χρόνο, αλλά έχει παράταση έως τις 4 Μαρτίου 2024. (consilium, 2023)

Επιπλέον, η Ε.Ε. βοήθησε τους ουκρανούς μετανάστες και στην υποδοχή τους στην καινούργια τους κανονικότητα στις διάφορες χώρες της Ε.Ε., καθώς εγκατέλειψαν τις

δικές τους. Αμέριστη στήριξη προσέφεραν οι ΜΚΟ, οι τοπικές και εθνικές αρχές αλλά και οι επιχειρήσεις το κάθε τόπου. Όσον αφορά την οικονομική στήριξη της Ε.Ε. μέσω των κεφαλαίων, για όσους ουκρανούς πρόσφυγες που φεύγουν από την χώρα τους, η Επιτροπή έχει μεριμνήσει ώστε τα κράτη- μέλη που θα υποδεχτούν τα εκτοπισμένα άτομα, να τους εξασφαλίσουν όλα τα απαραίτητα για τις βιοτικές τους ανάγκες, την εκπαίδευση και την υγεία. Έχουν δοθεί κονδύλια για την φιλοξενία τους, αλλά και για ενδεχόμενα πρόσθετα έργα και δομές. Επίσης, υπάρχει μια ευελιξία στα μέτρα χρηματοδότησης ώστε οι εργοδότες με προσφυγικό εργατικό δυναμικό να προσφέρουν την στήριξη που τους χρειάζεται. (consilium, 2023)

Όσον αφορά την στάση της Ελλάδας προς τους ουκρανούς εκτοπισθέντες, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, μπορούν να εισέλθουν στη χώρα όλοι, είτε έχουν βιομετρικό διαβατήριο στην κατοχή τους, είτε αυτό είναι χωρίς βιομετρικά χαρακτηριστικά. Όσοι από αυτούς ταξιδεύουν με παιδιά, πρέπει να έχουν και τα απαραίτητα έγγραφα. Σχετικά με την διαμονή των προσφύγων, υπάρχουν δομές στη Σιντική/Κλειδί, όπου μπορούν να φιλοξενηθούν προσωρινά. Αλλιώς, εκείνοι που επιθυμούν τη φιλοξενία της χώρας για μεγαλύτερο διάστημα προβαίνουν στην υποβολή συγκεκριμένου αιτήματος στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, όπου ζητώνται συγκεκριμένες λεπτομέρειες σχετικά με την μακροπρόθεσμη διαμονή τους. (UNHCR, 2022)

Εκτός από την δωρεάν πρόσβαση στη διαμονή, υπάρχει και η ελεύθερη πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία και ιατρεία, ακόμη και αν δεν έχουν παραλάβει το ΑΜΚΑ τους, μπορούν να εισέλθουν με την επίδειξη του διαβατηρίου τους. Στις παροχές των νοσοκομείων περιλαμβάνονται και οι εγκαταστάσεις ψυχικής υγείας αλλά και φυσικής αποκατάστασης.

Ωστόσο, αναφορικά με θέματα ψυχικής φύσεως, οι ουκρανοί πρόσφυγες μπορούν να επικοινωνούν και με την γραμμή βοήθειας του Υπουργείου Υγείας, στις οποίες δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας στα ουκρανικά. Επίσης, η ΜΕΤΑδραση, είναι μια οργάνωση η οποία παρέχει στους πρόσφυγες στέγη, φαγητό, νομική και ψυχολογική βοήθεια, αλλά και εκμάθηση ελληνικής γλώσσας, συμβάλλοντας στην ομαλή ένταξη στην κοινωνική ζωή της χώρας. (UNHCR, 2022)

Προσωρινή προστασία στην Ελλάδα, δικαιούνται όσοι εκτοπίστηκαν από την Ουκρανία στις 24 Φεβρουαρίου 2022 ή μετά από αυτή την ημερομηνία. Η Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, παρέχει το δικαίωμα υποβολής αίτησης προσωρινής προστασίας 1 χρόνου από την στιγμή που φτάνουν στην χώρα, αλλά το καθεστώς μπορεί να πάρει παράταση άλλες 2 φορές, διάρκειας 6 μηνών. Τέλος, η αίτηση υποβάλλεται ηλεκτρονικά στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και ορίζεται το ραντεβού στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου. (UNHCR, 2022)

3.3. Μετασχηματισμοί στο ρυθμιστικό πλαίσιο και στην μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη 1985-2016.

Συμφωνία-Συνθήκη Σένγκεν

Τον Ιούνιο του 1985, το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο, Γαλλία και Γερμανία, υπέγραψαν την Συμφωνία του Σένγκεν, η οποία προέβλεπε την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηκόων των χωρών που υπέγραψαν, αλλά και των υπόλοιπων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πέρα από αυτό, συμφωνήθηκε επίσης και η κατάργηση συνοριακών ελέγχων μεταξύ των κρατών μελών, αλλά και κάποιων συγκεκριμένων τρίτων χωρών. (Eurlex, 1985)

Σε συνέχεια, το 1990 υπογράφηκε η σύμβαση Σένγκεν, συμπληρωματική της Συμφωνίας Σένγκεν, καθώς γνωστοποιούνται οι πολιτικές εφαρμογής της Συμφωνίας αυτής όσον αφορά τους ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα. Αν και υπογράφηκε το 1990, τέθηκε σε ισχύ 5 χρόνια αργότερα, το 1995. Επίσης, η Συμφωνία και η Συνθήκη Σένγκεν συμπεριλαμβάνονται στο «Κεκτημένο του Σένγκεν», κατά το οποίο πρέπει να συναινέσουν οι χώρες που πρόκειται να ανέλθουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (Eurlex, 1985)

Ουσιαστικά, ο χώρος Σένγκεν επιτρέπει τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να κυκλοφορούν ελεύθερα, να εργάζονται, να ταξιδεύουν χωρίς κάποιο συνοριακό έλεγχο. Όσον αφορά τις χώρες που συμπεριλαμβάνονται στον χώρο Σένγκεν πρόσφατη προσθήκη, 1η Ιανουαρίου 2023, ήταν η Κροατία, η οποία ανήκει ήδη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, τα κράτη της Ισλανδίας, Ελβετίας, Νορβηγίας και Λιχτενστάιν, αν και δεν ανήκουν στην ΕΕ, ανήλθαν στον χώρο του Σένγκεν, όπως και η Βουλγαρία με Ρουμανία, εφαρμόζουν το κεκτημένο του Σένγκεν και βρίσκονται σε εξέλιξη προσχώρησης στον χώρο του Σένγκεν. (Eurlex, 1985)

Σχετικά με την ασφάλεια όσων ταξιδεύουν, αλλά και την ελευθερία που τους παρέχεται, ισχύει ένα σύνολο κοινών κανόνων, που συμπεριλαμβάνει τα έγγραφα που χρειάζονται για τα Ευρωπαϊκά ταξίδια, κατά την έξοδο- είσοδο από τα σύνορα της ΕΕ. Επίσης, για να εγκριθεί η βραχεία διαμονή (έως 90 ημέρες) υπόκεινται κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως και η συμβολή της αστυνομίας σε περίπτωση καταδίωξης, παρακολούθησης, αλλά και πραγματοποίηση ποινικής απόφασης που αφορά τους διασυνοριακούς ελέγχους. Τέλος, πρέπει να ενδυναμωθούν οι δικαστικές αρχές ώστε το σύστημα να γίνει πιο αποτελεσματικό, αλλά και σημαντική επίσης είναι και η δημιουργία συστήματος πληροφόρησης Σένγκεν (SIS). (Τριανταφυλλίδου, 2015)

Όπως αναφέρθηκε, αν και οι συνοριακοί έλεγχοι καταργήθηκαν και ο καθένας μπορεί να κυκλοφορεί στην ΕΕ χωρίς να υπόκεινται κανένα έλεγχο, δεν αναιρείται το γεγονός ότι μπορούν να γίνονται αστυνομικοί έλεγχοι υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν την ίδια ισχύ με τους συνοριακούς. Οι διαφορές των αστυνομικών ελέγχων με τους συνοριακούς είναι αρχικά ότι οι πρώτοι (αστυνομικοί) ενεργούνται με συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. έλεγχο ταυτοτήτων), οπότε στόχος τους δεν είναι ο συνοριακός έλεγχος, καθώς διενεργούνται εμπειρικά με βάση τις αστυνομικές πληροφορίες που διαθέτουν. (europa)

Αν και είναι καταργημένοι οι συνοριακοί έλεγχοι, υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες περιπτώσεις που προσωρινά αίρεται η κατάργησή τους και επαναφέρονται οι συνοριακοί έλεγχοι. Οι περιπτώσεις αυτές σχετίζονται με θέματα που μπορούν να ταράξουν τη δημόσια τάξη και να επηρεάσουν την εθνική ασφάλεια. Πρώτο βήμα επαναφοράς συνιστά η πληροφόρηση του Συμβουλίου και των λοιπών χωρών Σένγκεν, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η συγκεκριμένη χώρα. (europa)

Πρόσφατα, Δεκέμβρη 2021, προτάθηκε η τροποποίηση του κώδικα συνόρων του Σένγκεν, η οποία περιλάμβανε 3 στόχους:

1) εφαρμογή ίδιων πολιτικών με αυτή της περιόδου πανδημίας COVID-19,
2) άμεση διαχείριση εξωτερικών προκλήσεων της Ε.Ε.,
3) διατήρηση και εξασφάλιση αίσχιστων μέτρων που ισχύουν στα εσωτερικά σύνορα αλλά και ικανότητα των Κ-Μ ώστε να ανταποκρίνονται άμεσα στις απαραίτητες αλλαγές λόγω των συνεχών μεταβαλλόμενων αναγκών και προκλήσεων που δέχεται η Ε.Ε.

Επίσης, όσες χώρες υπάγονται στον χώρο του Σένγκεν, πληρούν κάποιο σύνολο προϋποθέσεων, όπως η πραγματοποίηση του κεκτημένου του Σένγκεν, σχετικά με τους ελέγχους, τη συνεργασία και την προστασία. (europa)

Συνθήκη Μάαστριχτ

Η Συνθήκη για την Ε.Ε,. ή αλλιώς Συνθήκη Μάαστριχτ, υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992, στο Μάαστριχτ, αλλά τέθηκε σε ισχύ από τη 1η Νοεμβρίου 1993. Ουσιαστικά, η Συνθήκη αυτή, τροποποίησε όλες τις προηγούμενες Συνθήκες για την Ε.Ε., με σκοπό τη δημιουργία μιας νέας Ε.Ε. βασιζόμενη σε 3 πυλώνες: (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013)

1. Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Ο ρόλος της Κοινότητας, είναι η διασφάλιση της αρμονικής λειτουργίας ενιαίας αγοράς και ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και διατήρηση των επιπέδων απασχόλησης σε υψηλά επίπεδα (ανδρών και γυναικών). Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 4, καθιερώνεται και η ενιαία και οικονομική νομισματική πολιτική.

2. Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)

Σύμφωνα με τον Χάρτη Ηνωμένων Εθνών, στόχος του συγκεκριμένου πυλώνα, ήταν η διασφάλιση εφαρμογής κοινών αξιών, την ανεξαρτησία και την ασφάλεια της Ένωσης, αλλά και την προάσπιση των κύριων συμφερόντων της. Επίσης, μέσω των πολιτικών αυτών προωθείται η διεθνή συνεργασία, ενισχύεται η δημοκρατία των κρατών, όπως λαμβάνεται σοβαρά υπόψη τα ανθρώπινα δικαιώματα και η προσωπική ελευθερία του καθενός.

3. Συνεργασία στους τομείς δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων (ΔΕΥ)

Στόχος του πυλώνα αυτού, ήταν η μέγιστη ασφάλεια των πολιτών σε ένα χώρο ελεύθερο και δίκαιο, και αυτό θα επιτυγχανόταν με κοινές δράσεις Ένωσης και τη

συνεργασία όσον αφορά τον τομέα της δικαιοσύνης και της ασφάλειας. Η συνεργασία θα συνεχιζόταν με τους τομείς: κοινή πολιτική ασύλου, ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας, καταπολέμηση παράνομης μετανάστευσης, εγκληματικότητας, τρομοκρατίας, διακίνησης ναρκωτικών και όπλων, δημιουργία Europol και σύστημα ανταλλαγής αστυνομικών πληροφοριών, συνεργασία δικαστικών αρχών. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013)

Συνθήκη Άμστερνταμ

Σε συνέχεια έρχεται η Συνθήκη Άμστερνταμ, η οποία και αυτή με τη σειρά της, τροποποιεί τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, και τις ιδρυτικές συμφωνίες της Ε.Ε. για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η υπογραφή της συγκεκριμένης Συνθήκης, έγινε στην ομώνυμη πόλη, Άμστερνταμ, στις 2η Ιανουαρίου 1997, αλλά η ισχύς της τέθηκε 1η Μαΐου 1999. Συγκεκριμένα, η Συνθήκη αυτή ήταν απόρροια των πολιτικών αντιμετώπισης παράτυπων μεταναστών. Μέσα από αυτή τη Συνθήκη ο μηχανισμός ΧΕΑΔ που αναγνωρίζει την Ε.Ε. ως «Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, σε θέματα μετανάστευσης, ασύλου, συνεργασίας επί εξωτερικών συνόρων. (mfa, 2017)

Επιπλέον, η Συνθήκη Άμστερνταμ, έθεσε σε προτεραιότητα ένα χρονοδιάγραμμα διάρκειας 5 ετών, με ημερομηνία λήξης 1η Μαΐου 2004, εμπεριέχοντας ένα σύνολο μέτρων που είχε στόχο η Ε.Ε. να διαμορφωθεί σε ένα περιβάλλον που θα διακατέχεται από ασφάλεια, δικαιοσύνη και πάνω από όλα, ελευθερία. (mfa, 2017)

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Τάμπερε

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, αποτελεί οιωνό της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Τάμπερε στη Φιλανδία στις 15 Οκτωβρίου 1999, όπου προτάθηκε μια δέσμη πολιτικών προτεραιοτήτων κατά την οποία τα κράτη- μέλη θα πρέπει να έχουν ακολουθήσει μέχρι το 2004, και αφορά:

-Χώρος Ελευθερίας: Κατά το κεκτημένο Σένγκεν, και την προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όλοι οι πολίτες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

-Χώρος Ασφάλειας: Οι αστυνομικές αρχές εξαρθρωθούν εγκληματικές και τρομοκρατικές οργανώσεις

-Χώρος Δικαιοσύνης: Αναβάθμιση συνεργασίας των εθνικών αρχών με δικαστικές και άμεση πρόσβαση στον τομέα της δικαιοσύνης από όλους τους πολίτες. (mfa, 2017)

Ανώτερος στόχος, είναι μια ασφαλή Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία σέβεται τη Σύμβαση Γενεύης για τους πρόσφυγες και για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αλληλεγγύη και αλληλοσεβασμού. Επίσης, σημαντική προσθήκη είναι αυτή της κοινής προσέγγισης ώστε να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία οι υπήκοοι τρίτων χωρών που πρόκειται να διαμείνουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Α. Κοινή Πολιτική Ασύλου και Μετανάστευσης Ευρωπαϊκής Ένωσης

1) Εταιρική σχέση με τις χώρες καταγωγής

Η καταπολέμηση της φτώχειας, σεβασμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μειονοτήτων, γυναικών και παιδιών), ενίσχυση ευκαιριών απασχόλησης, βελτίωση βιοτικού επιπέδου, είναι κάποιοι από τα πρώτα βήματα που πρέπει να γίνουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πολιτικής, ανάπτυξης στις χώρες διέλευσης. Για να εκπληρωθούν όλοι αυτοί οι στόχοι, πρέπει να τηρούνται στο μέγιστο οι συνθήκες, από την Ένωση και τα Κ-Μ, αλλά και στις υποχρεώσεις που τους έχουν ανατεθεί. (Τάμπερε, 1999)

2) Ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου

Οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν στον τομέα αυτό θα είναι σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, στην οποία υπογράφεται ότι κανένας πρόσφυγας δεν θα επαναπατρίζεται αν διατρέχονται κίνδυνοι που απειλούν την ασφάλεια και τη ζωή του, οπότε διατηρείται η αρχή της μη επαναπροώθησης.

Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, θα πρέπει να περιλαμβάνονται συγκεκριμένες και λειτουργικές πολιτικές για τη διαδικασία εξέτασης ασύλου, κοινοί κανόνες για αποτελεσματική διαδικασία και κανόνες αναγνώρισης κάθε πρόσφυγα ως προς το καθεστώς τους. Επίσης, πρέπει να παρθούν μέτρα που θα ορίζουν τη μορφή προστασίας που μπορεί να έχει κάθε πρόσφυγας ανάλογα με το καθεστώς τους, γεγονός που πρέπει να εγκριθεί από το Συμβούλιο σύμφωνα με το σχέδιο Βιέννης και τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. (Τάμπερε, 1999)

Στις αρμοδιότητες της Επιτροπής, συγκαταλέγεται και η επεξεργασία μέτρων ώστε να διαμορφωθεί μια κοινή διαδικασία ασύλου, και μια ενιαία νομική ρύθμιση ασύλου, η οποία θα πρέπει να διαμορφωθεί μέσα σε 1 έτος.

Σχετικά με το ζήτημα προσωρινής προστασίας των εκτοπισμένων, το Συμβούλιο μεριμνά για ενδεχόμενη μορφή χρηματοοικονομικής βοήθειας που είναι ικανή να προσφέρει σε περίπτωση μαζικής εισροής προσφύγων. Όπως υπόψη λαμβάνεται και πραγματοποιείται η εγκατάσταση ταυτοποίησης αιτούντων άσυλο. (Τάμπερε, 1999)

3) Δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών

Αρχικά, κάθε χώρα είναι υποχρεωμένη να συντάξει εθνικά προγράμματα που αφορούν την καταπολέμηση των διακρίσεων. Σύμφωνα με την Επιτροπή, προβλέπονται μέτρα κατά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, δημιουργώντας έτσι πολιτικές ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών με στόχο να μην υπάρχουν διακρίσεις στον κοινωνικοοικονομικό και πολιτιστικό τομέα. Ως αντίρροπο του ρατσισμού, παρουσιάζονται οι πρακτικές, η συνεργασία του Συμβουλίου Ευρώπης με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τον Ρατσισμό και την Ξενοφοβία. Πριν τη λήψη της απόφασης, πρωτίστως πρέπει να μελετάται αν η χώρα υποδοχής είναι ικανή να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά αυτό το κύμα μεταναστών. Επίσης, σημαντικό μέλημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις που έχει η κάθε χώρα για υποδοχή και διαμονή υπηκόων, είναι να λάβει γρήγορες αποφάσεις με βάση τα δημογραφικά και οικονομικά στατιστικά της χώρα υποδοχής. Ωστόσο, στο προσκήνιο έρχονται και οι πολιτιστικές- ιστορικές σχέσεις που έχουν οι χώρες υποδοχής με

αυτές τις καταγωγής, οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη για τη πιο ομαλή προσαρμογή τους. (Τάμπερε, 1999)

Επιπλέον, το νομικό καθεστώς κάθε μετανάστη διαφέρει, οπότε πρέπει αν υπάρξει και η ανάλογη προσέγγιση. Για παράδειγμα, το Συμβούλιο ορίζει ότι όσοι πολίτες τρίτων χωρών μένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στην εκάστοτε χώρα, τότε έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν την ιθαγένεια του κράτους που διαμένουν. Οπότε, στις χώρες που διαμένουν αυτά τα πρόσωπα, θα πρέπει να παρέχεται από την Επιτροπή ένα πακέτο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ώστε να τα αξιοποιούν ανάλογα ως πολίτες του ευρωπαϊκού χώρου. (Τάμπερε, 1999)

4) Διαχείριση μεταναστευτικών ροών

Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο του μεταναστευτικού κύματος, προτείνεται η σύμπραξη της χώρας υποδοχής με αυτή της καταγωγής, αλλά και η ώθηση προγραμμάτων όσον αφορά την νόμιμη μετανάστευση και έτσι να μην ενθαρρύνεται η παράτυπη μετανάστευση με πλαστά έγγραφα. Επιπλέον, πρέπει να ενδυναμωθούν οι σχέσεις των προξενείων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις τρίτες χώρες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρέπει να ορίσει τις αυστηρότατες συνέπειες που είναι δυνατό να ληφθούν για την παράτυπη μετανάστευση, την εμπορία ανθρώπων, αλλά και την οικονομική τους εκμετάλλευση. Η Europol, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, πρέπει να εξαρθρώσουν κάθε λογής εγκληματικό δίκτυο, καθώς είναι υπεύθυνοι για την ασφάλεια των θυμάτων αυτών των εγκληματικών οργανώσεων, ειδικά όσον αφορά τα παιδιά και τις γυναίκες. (Τάμπερε, 1999)

Κατά το κεκτημένο του Σένγκεν, υπογράφεται η βαρύτατη σημασία που έχει ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις ανάλογες οργανώσεις. Όσον αφορά την σύμπραξη του συνοριακού ελέγχου και των υδάτινων συνόρων, η Ελλάδα συμφώνησε με την Ιταλία στη συνεργασία τους για το Ιόνιο και την Αδριατική θάλασσα στα πλαίσια εξάρθρωσης εγκληματικού δικτύου λαθρεμπόρων. (Τάμπερε, 1999)

Β. Καταπολέμηση εγκλήματος στην Ένωση

1) Ασφάλεια, ελευθερία, δικαιοσύνη

Οποιαδήποτε μορφή εγκληματικότητας πρέπει να εξαλειφθεί, και για αυτό το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι υπεύθυνο, ώστε να υπάρχει ασφάλεια, ελευθερία και δικαιοσύνη στον Ευρωπαϊκό χώρο. Οπότε, πρώτο βήμα αποτελεί η ενίσχυση των μέτρων κατά της εγκληματικότητας σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, όπως και η προστασία προσωπικής ελευθερίας.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο, προτεραιότητα του κάθε κράτους αποτελεί η πρόληψη εγκλήματος που επηρεάζει την εσωτερική και εξωτερική πολιτική του, καθώς και κάποια εθνικά προγράμματα που πρόκειται να υλοποιηθούν. Επίσης, πρέπει να ενδυναμωθούν οι αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την πρόληψη του εγκλήματος. Επιπλέον, σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει και η χρηματοδότηση μέσω προγραμμάτων, η οποία θα βοηθήσει και στη συνεργασία των οργανισμών που θα αποτελέσουν αρωγό στην εξάρθρωση εγκληματικότητας νέων, ναρκωτικών. (Τάμπερε, 1999)

2) Ενίσχυση αστυνομικής συνεργασίας

Για την καταπολέμηση του εγκλήματος, και συγκεκριμένα του διασυνοριακού, τα κράτη μέλη καλούνται να συνεργαστούν με τις αστυνομικές αρχές. Όπως επίσης, συστήνονται και ερευνητικές ομάδες από το Συμβούλιο ώστε να ενδυναμωθεί αυτό το σύστημα, και ειδικά η βοήθεια της Europol. Η εμπειρία του δυναμικού της Ευρωπαϊκής Αστυνομίας είναι αναγκαία για να προετοιμάσουν άμεσα σχέδια δράσης, επικεντρώνοντας περισσότερο στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τους. Σκοπός της Europol, είναι να ερευνά, να προλαμβάνει αλλά και να αναλύει τη εγκληματικότητα της Ευρώπης οπότε χρειάζεται και τους κατάλληλους χρηματικούς πόρους και εξοπλισμό.

Εκτός από την Europol, δημιουργήθηκε και η Eurojust, η οποία δραστηριοποιείται κυρίως κατά των σοβαρών οργανωμένων εγκλημάτων και συγκροτείται από δικαστές, εισαγγελείς και αξιωματικούς αστυνομίας. Η Eurojust είναι υπεύθυνη για τις ποινικές έρευνες των υποθέσεων εγκλημάτων που έχουν τελεστεί, και να επιβλέπει αν η συνεργασία των εθνών μεταξύ τους είναι αποτελεσματική. (Τάμπερε, 1999)

Κανονισμός Δουβλίνου

Η Σύμβαση Δουβλίνου, υπογράφηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 1990, και οι χώρες που συμμετείχαν ήταν: Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Πορτογαλία, Ολλανδία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Ισπανία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1997 στη Σύμβαση προστέθηκαν και η Αυστρία με Σουηδία, ενώ το επόμενο έτος, 1998, στη Σύμβαση υπέγραψε και η Φινλανδία. Με την υπογραφή Σύμβασης, υπογραμμιζόταν ο περιορισμός των μετακινήσεων εντός της Ευρωπαϊκής των αιτούντων άσυλο , αλλά και η αποφυγή υποβολής αιτήματος ασύλου στο κράτος που θέλει ο κάθε πρόσφυγας, ή αλλιώς asylum shopping. Μέσω της Σύμβασης αυτής παρουσιάστηκε η σοβαρότητα και η μεγαλοπρέπεια που έχει η παροχή του δικαιώματος ασύλου στα άτομα που την έχουν πραγματικά ανάγκη. (Αντωνίου & Παπαιωάννου, 2016)

Ωστόσο, το 2003 αναιρέθηκε η Σύμβαση του Δουβλίνου και την θέση της πήρε ο Κανονισμός Δουβλίνου ΙΙ ή αλλιώς Κανονισμός 343/2003. Επίσης, τον Κανονισμό αυτό υπέγραψαν και οι χώρες: Νορβηγία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Ελβετία. Βασικός σκοπός του Κανονισμού ήταν η συντόμευση των διαδικασιών χορήγησης ασύλου που απαιτούσαν αρκετό χρόνο. Επίσης, τέθηκαν και συμπεριλήφθηκαν καίρια ζητήματα όπως είναι ο ορισμός της χώρας που αναλαμβάνει όλη την διαδικασία ολοκλήρωσης της αίτησης ασύλου συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων οικογενειακής επανένωσης και διαμονή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεύτερο ζήτημα, είναι τα χρονικά περιθώρια που έχει το κάθε κράτος ώστε να ολοκληρώνεται συγκεκριμένο στάδιο ως προς την ολοκληρωμένη της διαδικασίας. (Αντωνίου & Παπαιωάννου, 2016)

Τελευταία τροποποίηση, επονομαζόμενη Κανονισμός Δουβλίνου ΙΙΙ, γνωστό και ως 604/2013 με στόχο κυρίως κάποιες συγκεκριμένες ρυθμίσεις στην διαδικασία ασύλου. Στον Κανονισμό ΙΙΙ, δεν αλλάζουν οι προϋποθέσεις καθορισμού της χώρας

με αυτές του Κανονισμού ΙΙ, καθώς είναι ακριβώς οι ίδιες. Σκοπός της τροποποίησης, ήταν να ρυθμιστούν όσες δυσλειτουργίες προέκυψαν στον Κανονισμό ΙΙ. (Αντωνίου & Παπαιωάννου, 2016)

Το νέο σύστημα του Κανονισμού ΙΙΙ, παρουσιάζει μια νέα ρύθμιση για το οικογενειακό άσυλο, στην οποία συμπεριλαμβάνονται οι γονείς, ο/η σύζυγος, αδέρφια, παππούδες και θείες υποψηφίου διεθνούς άσυλο. (Τσοτσορός, 2014). Επιπλέον, σύμφωνα με το αρθ.33 δημιουργήθηκε ο Μηχανισμός Έγκαιρης Προειδοποίησης, ο οποίος υποχρεώνει κατά κάποιο τρόπο όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επικοινωνούν στην Επιτροπή τον αριθμό των αιτήσεων ασύλου, αλλά και την κατάσταση που επικρατεί στις δομές υποδοχής κάθε κράτους-μέλους. Επίσης, η Επιτροπή θα πρέπει να ενημερώνεται και για τις ευάλωτες ομάδες, όπως ανήλικους, έγκυες, και περιπτώσεις που διατρέχουν κίνδυνο. Τελευταία σημαντική προσθήκη ήταν το Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσης που μπορεί να τεθεί σε ισχύ όταν ένα κράτος- μέλος διατρέχει κάποιο κίνδυνο και η ισχύς του είναι 3 μήνες. (Αντωνίου & Παπαιωάννου, 2016)

Συνθήκη Ιδρύσεως Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Στη Συνθήκη θέσπισης Συντάγματος στην Ευρώπη, υπάγονται πολιτικές για το δικαίωμα στο άσυλο (Εφημερίδα, Επίσημη Εφημερίδα, 2004, pp. 362-363), αλλά και στη Συνθήκη Ιδρύσεως Ευρωπαϊκής Κοινότητας περιλαμβάνονται κάποια μέτρα για τη μετανάστευση, άσυλο, αλλά και την δυνατότητα ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων. (Εφημερίδα, 2002)

Σε γενικές γραμμές οι βασικότεροι ρυθμιστικοί μετασχηματισμοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετίζονται με:

-Καθορισμός συγκεκριμένων και λίγων κανόνων που αφορά διαδικασίες ασύλου και προϋποθέσεις υποδοχής προσφύγων. (COM, 2001)

-Σύμβαση Δουβλίνου (1991), σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζεται πως όταν ένα κράτος- μέλος παίρνει μια απόφαση, εφαρμόζεται και από τα υπόλοιπα (Τσίπα, 2002)

-Εννοιολογικοί παράμετροι του πρόσφυγα και το καθεστώς με το οποίο αναγνωρίζεται

-Δημιουργία συστήματος Eurodac, με το οποίο αναγνωρίζονται και ταυτοποιούνται οι πρόσφυγες μέσω των δακτυλικών αποτυπωμάτων τους (Τσίπα, 2002)

-Θέσπιση προϋποθέσεων για προσωρινή προστασία. (COM, COM, 2001)

-Σύμφωνα με το Συμβούλιο στις 29 Απριλίου 2004, ορίζονται κάποιες προδιαγραφές που θα πρέπει να έχει ο υπήκοος τρίτων χωρών ώστε να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας ή άτομο που χρειάζεται διεθνή προστασία

-Σύνοδος Κορυφής Σεβίλλης, στην οποία υποστηρίζεται η κοινή αντιμετώπιση των πολιτικών μεταναστών και των οικονομικών προσφύγων, καθώς έρχονται σε θέση να διαχειριστεί σχεδόν τις ίδιες δυσκολίες και τη περίοδο υποδοχής και προσαρμογής (Σεβίλλης, 2002)

Ως προς την διαχείριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην μετανάστευση και άσυλο, δεν ασκούνταν κοινή πολιτική από τα κράτη- μέλη, ούτε καν σε καταστάσεις ανάγκης. Οι χώρες ασκούνταν διαφορετικές πρακτικές και τα αποτελέσματά τους, δεν ήταν βιώσιμα, και όσο οι προκλήσεις πλήθαιναν, τόσο πιο αισθητές γίνονταν οι ελλείψεις στο σύστημα ασύλου. Για παράδειγμα, το 2015 οι εισερχόμενοι ξεπέρασαν το 1 εκατομμύριο ενώ τον επόμενο χρόνο, 2016 ήταν περίπου 370.000 άτομα. Η Ελλάδα συγκεκριμένα που αποτελεί σταυροδρόμι Μεσογείου, ήρθε αντιμέτωπη με τεράστιο κύμα προσφύγω, χωρίς κάποια ιδιαίτερη βοήθεια. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε τη θέσπιση κάποιων μέτρων και πολιτικών, για Ελλάδα και Ιταλία, που σχετίζονταν με οικονομική υποστήριξη αλλά και την μετεγκατάσταση όσων αιτούντων άσυλο. (Συμβούλιο Ε. Έ., 2015)

Συνθήκη Λισαβόνας

Το 2009, τέθηκε σε εφαρμογή η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία αποτελεί ορόσημο για την πολιτική ασύλου καθώς οι ρυθμίσεις που παρείχε ανταποκρίνονταν στα ζητήματα εκείνης της περιόδου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 78 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), ενισχύεται η κοινή πολιτική ασύλου, προσωρινής και επικουρικής προστασίας, με αποτέλεσμα τη γένεση ενός κοινού συστήματος με κοινές διαδικασίες και καθεστώς. (Schmid-Drüner, 2021).

Επιπλέον, όπως αναφέρεται στο άρθρο 79 ΣΛΕΕ, μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική είναι υπεύθυνη να παρουσιάσει και η Ένωση, στα στάδια της οποίας θα εξασφαλίζεται η εύρυθμη διαχείριση μεταναστευτικού κύματος, την πλήρη αποτροπή παράτυπης μετανάστευσης, και της σωματεμπορίας, όπως και σημαντικότατο, τον δίκαιο χειρισμό ως προς τα πρόσωπα των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι μένουν μόνιμα στη χώρα. Επίσης, ενισχύθηκε ο δικαστικός έλεγχος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Κοινοβούλιο, 2009)

Σύμφωνα με το άρθρο 6 της ΣΛΕΕ, όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμεύτηκαν νομικά από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς αναγνωρίστηκε το νομικό του πλαίσιο ίδιο με τις Συνθήκες. Το 2009, έπειτα από την επικύρωση της Συνθήκης Λισαβόνας, εφαρμόστηκε το Πρόγραμμα Στοκχόλμης, το οποίο σχετίζεται με την δημιουργία ενός χώρου δικαιοσύνης, ασφάλειας, ελευθερίας. Το πρόγραμμα διήρκησε 4 χρόνια, από το 2010 έως το 2014, και αποτέλεσμα είχε παρουσίαση πολιτικών με τις οποίες θα ικανοποιούνται οι επιθυμίες των πολιτών, αλλά το σημαντικότερα είναι ότι θα νιώθουν τα άτομα πως ανήκουν σε ασφαλές περιβάλλον. Ακόμη ένα χαρακτηριστικό του προγράμματος, είναι ότι βασίστηκε στα Προγράμματα Τάμπερε και Χάγης όπως και συνδέει με την μεταναστευτική πολιτική με αυτή της εξωτερικής. (Κοινοβούλιο, 2009)

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Εκπαίδευση

Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική που ακολουθήθηκε μετά από το 2000, σχετίζεται με όλες τις διατάξεις που συμφωνήθηκαν στη Στρατηγική της Λισσαβώνας στις 23 και 24 Μαρτίου 2000. Εφαρμόζονται δηλαδή, στρατηγικές που αφορούν την εκπαίδευση και κατάρτιση, και συγκεκριμένα τη δια βίου μάθηση, τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), την καινοτομία, έρευνα και εκμάθηση ευρωπαϊκών γλωσσών, χρησιμοποιώντας το εργαλείο της Ανοικτής Μεθόδου

Συντονισμού (ΑΜΣ). Επιπλέον, οι στόχοι της Στρατηγικής Λισσαβώνας αφορούσαν την ενίσχυση της απασχόλησης, τη διασφάλιση κοινωνικής συνοχής ως προς τη γνώση και την οικονομική μεταρρύθμιση, δηλαδή μια Ευρώπη με ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία. Σχετικά με την δημιουργία ανταγωνιστικής οικονομίας που θεμέλια έχει την γνώση, πρέπει να διαμορφωθεί μια κοινωνία που θα συμμετέχουν ενεργά όλα τα σχολεία, όπως και τα Πανεπιστήμια θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και Καινοτομίας. Επιπλέον, ενισχύονται οι δράσεις για την εκπαίδευση και κατάρτιση, την εργασία και την κοινωνική ζωή, συμβάλλοντας στον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. (Συμβούλιο, 2000)

Ουσιαστικά, η Στρατηγική της Λισσαβώνας, με σκοπό να επιτευχθούν οι οικονομικοί στόχοι, συμπεριλαμβάνει τα συστήματα εκπαίδευσης της Ευρώπης, τα Πανεπιστήμια, και τα σχολεία. Επίσης, ενσωματώνονται δράσεις σε ενωσιακό και ευρωπαϊκό επίπεδο όσον αφορά την απασχόληση, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Τελευταία και σημαντική προσθήκη είναι η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ), η οποία αλλάζει τον τρόπο συνεργασίας της εκπαίδευσης, έρευνας και κατάρτισης των κρατών μελών, χωρίς να επηρεάζονται τα εκάστοτε εθνικά θέματα. (Επιτροπή, 2005)

Εν συνεχεία, το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση- Κατάρτιση 2010», αποτέλεσε μοχλό όλων των δράσεων που υλοποιήθηκαν σε εκπαιδευτικό και επαγγελματικό τομέα, είτε σε κρατικό, είτε σε κοινοτικό επίπεδο. Στις Συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην Στοκχόλμη (2001) και Βαρκελώνη (2002), εδραιώθηκαν οι 3 στρατηγικοί στόχοι, αλλά και οι 13 στόχοι που είναι άμεσα συνδεδεμένοι, καθώς και το χρονοδιάγραμμα των δράσεών τους. Οι κεντρικοί 3 στόχοι ήταν: (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

1. Βελτίωση ποιότητας,

2. Εύκολη πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση και κατάρτιση,

3. Εκπαίδευση και κατάρτιση σε όλο τον κόσμο. (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Σε συνέχεια, τον Μάιο του 2003, η Επιτροπή διαμόρφωσε μια ομάδα δεικτών (indicators) και κριτηρίων αναφοράς (benchmarks) τα οποία προσκομίσθηκαν στο Συμβούλιο της Παιδείας. Εν τέλει το Συμβούλιο της Παιδείας το 2007, ενέκρινε την ισχύ 16 δεικτών για το πρόγραμμα εργασίας:

1. εκπαίδευση ειδικών αναγκών,

2. δεξιότητες ΤΠΕ,

3. συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση

4. όσοι εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο,

5. εκμάθηση ανάγνωσης, μαθηματικών και φυσικών επιστημών

6. επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση,

7. δεξιότητες ενηλίκων,

8. ικανότητα άσκησης ιδιότητας πολίτη,

9. ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τους νέους,

10. απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης,

11. συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση,

12. επαγγελματική εξέλιξη εκπαιδευτικών,

13. γλωσσικές δεξιότητες,

14. πρόγραμμα Erasmus φοιτητών,

15. μορφωτικό επίπεδο,

16. δεξιότητες μεθοδολογίας μάθησης (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Τα benchmarks, αφορούν στόχους σε 6 τομείς:

1. Δια βίου μάθηση

2. Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση,

3. Πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου,

4. Απόφοιτοι θετικών και τεχνολογικών επιστημών

5. Βασικά εφόδια,

6. Ολοκλήρωση ανώτατης εκπαίδευσης. (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Σύμφωνα με αυτά τα κριτήρια, τα κράτη- μέλη, μέχρι το 2010 θα πρέπει:

- ο μέσος όρος όσων εγκαταλείπουν το σχολείο πρόωρα θα πρέπει να είναι κάτω από 10%,

- αύξηση κατά 15% των αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας,

- ολοκλήρωση της ανώτερης βαθμίδας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από το 85% των ηλικιών 22 και πάνω,

- μείωση κατά 20% σε σχέση με το 2000 στα ποσοστά ατόμων με ηλικία 15 ετών σε χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο,

- το επίπεδο συμμετοχής πρέπει να αγγίζει τουλάχιστον το 12,5% των ενηλίκων. (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Ωστόσο, δεν υλοποιήθηκαν στο έπακρο όλοι οι στόχοι που τέθηκαν στη συγκεκριμένη περίοδο. Όμως, σημαντική ήταν η συνεργασία που υπήρχε στο πλαίσιο του προγράμματος, καθώς επηρέασαν θετικά τις εθνικές μεταρρυθμίσεις στους τομείς της δια βίου μάθησης, εκσυγχρονισμού ανώτατης εκπαίδευσης καθώς προήγαν την ποιότητα και την διαφάνεια. Στο πρακτικό όμως κομμάτι, υπήρχαν πολλά εμπόδια που εμπόδιζαν την υλοποίηση των στόχων. Η Ε.Ε. ωστόσο, εμβαθύνει στην εκπαίδευση και κατάρτιση επιλεγμένων κρατών που εάν συγκριθούν σε παγκόσμιο επίπεδο, φαίνεται η διαφάνεια κι η ποιότητα που έχουν σχετικά με αυτούς τους τομείς. (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Συγκεκριμένα, το 2003 είχε επιτευχθεί ήδη ο στόχος που έπρεπε να αυξηθεί κατά 15% των αποφοίτων σε σχολές μαθηματικών, θετικών επιστημών. Όμως ο στόχος της πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου δεν ολοκληρώθηκε, ούτε και αυτός της μετα-υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και της συμμετοχής ενηλίκων στη δια βίου μάθηση. Όπως και τα ποσοστά της ικανότητας ανάγνωσης μειώθηκαν. (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Τέλος, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την Επιτροπή 2008, τα θετικά συμπεράσματα της διαδικασίας, ήταν:

Α) διαμόρφωση στρατηγικών σε όλες τις χώρες για την δια βίου μάθηση και τη δημιουργία συστημάτων της άτυπης μάθησης,

Β) ενίσχυση αναγνώρισης προσχολικής εκπαίδευσης,

Γ) εκσυγχρονισμός ανώτατης εκπαίδευσης,

Δ) εξέλιξη ευρωπαϊκών εργαλείων αναφοράς για τις μεταρρυθμίσεις,

Ε) πρόοδος στην εφαρμογή δράσεων για τις γλώσσες.

Επίσης, τον Μάιο του 2009, η Επιτροπή ξεκίνησε τις εργασίες της για το Πρόγραμμα της περιόδου 2010-2020, όσον αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση, το οποίο κέντρο της θα έχει την δια βίου μάθηση και θα καλύπτει κάθε είδους μάθηση, τυπική, μη τυπική, άτυπη, σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. (Συμβούλιο, 2009)

Η εφαρμογή του προγράμματος θα γίνει με την ΑΜΣ και θα σχετίζεται με τους 4 στρατηγικούς στόχους:

1. υλοποίηση δια βίου μάθησης,

2. βελτίωση ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης,

3. προαγωγή ενεργούς συμμετοχής και ισοτιμίας,

4. ενίσχυση δημιουργικότητας σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα. (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

Οπότε, αυτοί οι στόχοι έχουν σκοπό μέχρι το 2020 να: (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2011)

- συμμετέχει το 15% τουλάχιστον από τους ενήλικες σε πρόγραμμα δια βίου μάθησης,

- είναι κάτω από 15% το ποσοστό για άτομα ηλικίας 15 χρονών που δεν έχουν ικανοποιητικές αποδόσεις στα μαθηματικά, ανάγνωση,

- είναι πάνω από 40% των ατόμων 30-34 ετών με μορφωτικό επίπεδο ανώτατης εκπαίδευσης

- χαμηλότερο από 10% το ποσοστό που αφορά τους εγκαταλείψαντες πρόωρα το σχολείο,

- τουλάχιστον το 95% παιδιών ηλικίας 4 ετών να συμμετέχει στην υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση.

Ευρωπαϊκή Ατζέντα για Μετανάστευση

Στις 4 Μαρτίου 2015, υπογράφηκε η «Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Μετανάστευση» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία συμπεριλήφθηκαν 4 τομείς:

1. Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου,

2. Νόμιμη μετανάστευση,

3. Παράνομη μετανάστευση,

4. Ασφάλεια Εξωτερικών Συνόρων.

Οι τέσσερις αυτές θεματικές, συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, καθώς επηρεάζει το ένα ζήτημα το άλλο αφού είναι αλληλένδετα. Οπότε, μέσω της Ατζέντας αυτής, γίνεται μια πιο ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της μετανάστευσης στην Ευρώπη. (Dimitriadi, 2015)

1. Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)

Στο πρόγραμμα αυτό, σημειώνονται δύο σημαντικά στοιχεία. Πρώτον, η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως προς τον περιορισμό των αποκλίσεων όσον αφορά τις εθνικές πρακτικές πολιτικής ασύλου. Δεύτερον, η πρόοδος της Επιτροπής στο ζήτημα των προγραμμάτων μετεγκατάστασης και εγκατάστασης σε χώρες με αυξημένο αριθμό προσφύγων. (Dimitriadi, 2015)

Ο δρόμος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κατάκτηση ενός οργανωμένου και ολοκληρωμένου συστήματος ασύλου βασιζόμενο στην ισορροπία, δικαιοσύνη και ισότητα είναι μακρύς. Σύμφωνα με το AIDA (Βάση Δεδομένων Πληροφοριών για το άσυλο) στην έκθεση του 2014, καταγράφηκαν από τα κράτη- μέλη η υποδοχή, άσυλο και συνθήκες κράτησης, με αποτελέσματα τα οποία απείχαν κατά πολύ με βάση τη θεωρία και την πραγματικότητα. Είναι πλέον γεγονός ότι από χώρα σε χώρα οι πρακτικές κράτησης και υποδοχής, τα ποσοστά αναγνώρισης προσφύγων διαφέρουν σε πολύ μεγάλο βαθμό. Οπότε, η εξάλειψη των αποκλίσεων είναι ο πρωτεύον στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που απαιτεί πολιτική δέσμευση ώστε να επιτευχθεί αποτελεσματική εφαρμογή του ΚΕΣΑ. (Dimitriadi, 2015)

2. Νόμιμη μετανάστευση

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αν και υπάρχει σύνδεση μεταξύ εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής, οι οποίες παίζουν ρόλο στη διαμόρφωση μεταναστευτικού τοπίου, αναφορά της νόμιμης μετανάστευσης έγινε μόνο όσον αφορά την υψηλή ειδίκευση του εργατικού δυναμικού. Σημαντικό είναι ότι δεν έγινε καμία αναφορά από τον Ευρωβουλευτή κ. Αβραμόπουλο, ως προς τις ασφαλείς και νόμιμες διαδρομές που θα μπορούν να ακολουθήσουν οι άνθρωποι ώστε να φτάσουν άτρωτοι στον ευρωπαϊκό χώρο. Επίσης, σημαντικό για τους πρόσφυγες είναι η ένταξή τους, η οποία έμεινε εκτός πεδίου εφαρμογής. (Dimitriadi, 2015)

Η «Στρατηγική Ευρώπη 2020» στόχο έχει την προσέλκυση των μεταναστών με υψηλά προσόντα, αν και υπάρχουν αρκετά εμπόδια ώστε να επιτευχθεί ολοκληρωτικά ο στόχος αυτός. Ωστόσο, μέσω αυτής της προσέγγισης, επιτυγχάνεται η νόμιμη κινητικότητα. Οι λόγοι που για τους οποίους η μετεγκατάσταση και η αναγνώριση

καθεστώτος προσφύγων έμειναν εκτός σχεδίου ώστε να αποσυμφορηθούν τα κράτη με τον μεγάλο αριθμό προσφύγων, ευθύνονται στην απουσία πολιτικής βούλησης και στο αντιμεταναστευτικό στοιχείο. Επιπλέον, καμία αναφορά δεν έγινε στις ασφαλές οδούς εισόδου για τους αιτούντες άσυλο, ενώ είχε γίνει συζήτηση στο παρελθόν από τον κ. Αβραμόπουλο για την χρήση πρεσβειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τρίτες χώρες με σκοπό να ολοκληρωθούν οι αιτήσεις ασύλου και το καθεστώς προσφύγων πριν την είσοδό τους σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που ποτέ δεν πραγματοποιήθηκε. (Dimitriadi, 2015)

3. Παράνομη μετανάστευση, trafficking

Η νέα Ατζέντα, εστιάζει στην διαχείριση μεταναστευτικών ροών, αλλά κυρίως στους παράτυπους μετανάστες, διότι αναποτελεσματικά αναδείχθηκαν τα μέτρα που ισχύουν στους συνοριακούς ελέγχους, αλλά και η απουσία εξασφάλισης νόμιμων εισόδων ως προς τον περιορισμό των αφίξεων. Για αυτό τον λόγο, η Ατζέντα εμβαθύνει στην εξάλειψη και καταπολέμηση εμπορίας ανθρώπων και λαθρεμπορίου, τα οποία πλαισιώνονται στην προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών δικαιωμάτων των μεταναστών. Επιπλέον, η επιχείρηση του λαθρεμπορίου έχει βάση την προσφορά και ζήτηση, ενώ Ατζέντα δεν κάνει λόγο για ασφαλείς διαδρομές ειδικά όσων μεταναστών η ζωή βρίσκεται σε κίνδυνο και το έχουν ανάγκη, αλλά αντίθετα, δίνεται προτεραιότητα από την Επιτροπή στη συνεργασία μεταξύ των χωρών διέλευσης και προέλευσης καθώς και στις συμφωνίες επανεισδοχής. Άλλη μια «αστοχία» είναι ο τρόπος παρουσίασης του λαθρεμπορίου με το trafficking, αν και οι δυο αποτελούν εγκληματικές δραστηριότητες, απαιτούνται διαφορετικές πολιτικές αντιμετώπισης. Το trafficking, έχει στόχο την εκμετάλλευση των ανθρώπων ανεξάρτητα από το καθεστώς τους, καθώς εκμεταλλεύονται και παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η επιχείρηση του λαθρεμπορίου, σκοπό έχει την εκμετάλλευση όσων ψάχνουν μια πρόσβαση στον ευρωπαϊκό χώρο και δεν μπορούν να την πετύχουν με νόμιμο τρόπο για οποιονδήποτε λόγο. Στην προσπάθεια καταπολέμησης λαθρεμπορίου, η Επιτροπή σκοπό έχει την μείωση παράτυπων αφίξεων, μέτρο το οποίο μπορεί να θέσει σε κίνδυνο ζωές, οι οποίες δεν μπορούν να εισέλθουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση νόμιμα. (Dimitriadi, 2015)

4. Εξωτερικά Ευρωπαϊκά Σύνορα

Η ασφάλεια εξωτερικών συνόρων ολοκληρώνει την Ατζέντα, καθώς ο στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να δημιουργήσει μια κοινή πολιτική για άσυλο, και σημαντικό ρόλο σε αυτό έχει ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων, γεγονός που αναφέρεται στο άρθρο 67 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πρωτεύον στοιχείο για την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, ο Frontex είναι βασικός παράγοντας για τα εξωτερικά σύνορα όπως εξισορροπείται από τη Συνθήκη Σένγκεν και την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, ως μια πολιτική ασύλου. Ο Frontex, δημιουργήθηκε το 2004 με σκοπό την επιτήρηση και διαχείριση εξωτερικών συνόρων, εστιάζοντας στη πρόληψη κινδύνων εκπαιδεύοντας το συνοριακό προσωπικό για τις ανάλογες δράσεις και επιχειρήσεις. Ωστόσο, η δραστηριότητα του Frontex είναι περιορισμένη, καθώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τον εξοπλισμό, το οικονομικό και το προσωπικό. Τέλος, η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων, ρυθμίζει τις

πολιτικές που θα ακολουθηθούν για την μετανάστευση και την κινητικότητα καθώς έχει επιρροές και από τις εσωτερικές ανάγκες κάθε κράτους. Ωστόσο, η μεταναστευτική πολιτική δεν σχετίζεται μόνο από την εσωτερική πολιτική, αλλά σε πολύ μεγάλο βαθμό περιέχεται και η εξωτερική πολιτική και οι διαστάσεις της. Το φαινόμενο της μετανάστευσης και του ασύλου πρέπει να αντιμετωπιστούν σε παγκόσμιο πλαίσιο και διάσταση. (Dimitriadi, 2015).

Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 23 Σεπτεμβρίου, δημοσίευσε το Νέο Σύμφωνο για την Μετανάστευση και Άσυλο το οποίο καθιστά καλύτερη την διαχείριση μετανάστευσης στον ευρωπαϊκό χώρο, και εγγυάται την βελτίωση συνεργασίας αλλά και αλληλεγγύης των κρατών- μελών και της Ένωσης. Κεντρικός στόχος του Συμφώνου είναι η αποκατάσταση και εξασφάλιση της μέγιστης ασφάλειας ως προς τα παιδιά, τις γυναίκες και τους άλλους άνδρες που εισέρχονται την ευρωπαϊκή ζώνη, όπως και ο κατάλληλος χειρισμός των ευκαιριών και των προκλήσεων. Επίσης, κεντρικός άξονας του νέου Συμφώνου, αποτελεί η πρόταση Κανονισμού ως προς τη διαχείριση ασύλου και της μετανάστευσης, με την οποία μπαίνουν σε προτεραιότητα οι προϋποθέσεις για το ποια χώρα θα γίνει υπεύθυνη για την εξέταση αιτημάτων ασύλου. Επίσης, προβλέπεται ένας μηχανισμός αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών- μελών σε περίπτωση μεταναστευτικής κρίσης. (COM, 2020)

Μέσα από αυτό το Σύμφωνο, σκοπός είναι να ενισχυθεί η διακυβέρνηση των μεταναστευτικών πολιτικών, να περιοριστεί η παράτυπη μετανάστευση από επικίνδυνες διαδρομές καθώς δεν είναι καθόλου ασφαλείς, αλλά τέλος και η εμπιστοσύνη στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα κλιμακώνεται όλο και περισσότερο μέσω του Συμφώνου.

Συγκεκριμένα, το νέο Σύμφωνο εγγυάται ολοκληρωμένη διακυβέρνηση της Ε.Ε. ώστε να εφαρμοστούν αποτελεσματικότερα οι πολιτικές που έχουν συμφωνηθεί. Επίσης, προβλέπεται η ενίσχυση εταιρικών σχέσεων με τις τρίτες χώρες, βελτίωση νόμιμων διαδρομών ειδικά για τα άτομα υπό το καθεστώς διεθνούς προστασίας. Οι πολιτικές ένταξης εξυψώνονται, καθώς παρουσιάζεται μια αποτελεσματική προσέγγιση πολιτικής επιστροφής, καλύτερη πρόληψη για αντιμετώπιση προκλήσεων. Τέλος, παρουσιάζονται τελεσφόρα μέτρα και κανόνες για όλη τη διαδικασία ασύλου και την εύρυθμη λειτουργία των εξωτερικών συνόρων, καθώς εμπεριέχονται όλοι οι έλεγχοι (όπως ταυτότητα, βιβλιογραφία). (COM, 2020)

Σε αυτό το Σύμφωνο, εισάγεται και μια καινούργια προσέγγιση, το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την διαχείριση της Μετανάστευσης και Ασύλου, καθώς η προσέγγιση αυτή θα έχει τα θεμέλιά της στην διακριτή περίοδο από το 2016 έως σήμερα. Επιπλέον, θεσπίζεται ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο, που προάγει καλύτερο χειρισμό αντιμετώπισης μετανάστευσης και ασύλου καθώς και νέος μηχανισμός αλληλεγγύης. Τέλος, οι συνθήκες υποδοχής θα βελτιωθούν καθώς θα γίνουν αποτελεσματικότερες οι διαδικασίες στα σύνορα. Γεγονός, με το οποίο θα επιτευχθεί καθορισμός καθεστώτος του πρόσφυγα από τη στιγμή της άφιξής τους στον ευρωπαϊκό χώρο. (COM, 2020). Η προσέγγιση αυτή του Νέου Συμφώνου, εγγυάται μηδενικό

αποκλεισμό καθώς δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες του. (Commission, 2020).

Δήλωση Ευρωπαϊκής Ένωσης- Τουρκίας

Η Τουρκία, στις 7 Μαρτίου του 2016, συμφώνησε να επιστρέψουν όλοι οι μετανάστες που δεν χρειάζονται διεθνή προστασία στην Ελλάδα, και να δεχτεί όσους παράτυπους μετανάστες φτάνουν από την θάλασσα στη χώρα. Επιπλέον, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Τουρκίας συμφωνήθηκε να αναλάβει δράση το ΝΑΤΟ στο Αιγαίο καθώς πρέπει να ληφθούν δρακόντεια μέτρα κατά των λαθρεμπόρων και των παράτυπων μεταναστών. Για να ξεκινήσει η λειτουργία αυτού του συστήματος, αλλά και δοθεί και άλλη λύση στους πρόσφυγες, πέραν της παράτυπης μετανάστευσης με την οποία κινδυνεύει η ζωή τους, συμφώνησαν σε κάποιες συγκεκριμένες δράσεις: (Συμβούλιο Ε. , 2016)

1. Από τις 20 Μαρτίου 2016 και μετά όσοι παράτυποι μετανάστες φτάνουν στην Ελλάδα μέσω Τουρκίας, θα επιστρέφονται σε αυτή. Είναι ένα έκτακτο μέτρο και θα κρατήσει τόσο ώστε η δημόσια τάξη να επανέλθει και να ξεχαστεί ο πόνος. Ωστόσο, σημαντικό να σημειωθεί είναι ότι τα δικαιώματα των μεταναστών προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο καθώς είναι σε και σε ισχύ η αρχή της μη επαναπροώθησης. Η καταγραφή και η αίτηση ασύλου θα πραγματοποιούνται από την Ελληνική Αστυνομία και τις αρμόδιες αρχές καθώς θα υπάρχει συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες. Όσοι από αυτούς δεν αιτηθούν άσυλο ή ακόμη και αν αίτησή τους δεν εγκριθεί, θα επιστρέφονται πίσω στην Τουρκία, και τα έξοδα επιστροφής θα καλύπτονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, η επικοινωνία της Ελλάδας με την Τουρκία θα γίνεται μέσω αξιωματούχων τούρκων στα ελληνικά εδάφη, και Ελλήνων αξιωματικών στα τουρκικά. (Συμβούλιο Ε. , 2016)

2. Όταν ένας Σύριος επανεγκαθίσταται από την Ελλάδα στην Τουρκία, τότε ταυτόχρονα θα φεύγει και ένας από την Τουρκία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να μην υπάρξει πρόβλημα υπερπληθυσμού στην Τουρκία. Επιπλέον, να σημειωθεί ότι προνόμιο στη σειρά θα έχουν όσοι δεν έχουν εισέλθει παράνομα σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, σε αυτό το σύστημα επανεγκατάστασης θα υπάρχουν δεσμεύσεις από την μεριά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες έχουν συμφωνηθεί στο Συμβούλιο στις 20 Ιουλίου 2015, το οποίο «άνοιξε» 18.000 θέσεις επανεγκατάστασης, Μέσω των διακανονισμών αυτών, αν δεν σταματήσουν οι παράτυπες μεταναστεύσεις την κίνησή τους και ο αριθμός όσων επιστρέφονται προσεγγίσει τον προβλεπόμενο αριθμό, τότε ο μηχανισμός θα επανεξεταστεί. Αν όμως, ο αριθμός όσων επιστρέφονται ξεπεράσει τον προκαθορισμένο αριθμό, τότε χωρίς δεύτερη σκέψη ο μηχανισμός σταματάει την λειτουργία του και καταργείται. (Συμβούλιο Ε. , 2016)

3. Πολιτικές διαχείρισης από Τουρκία όσον αφορά την παράνομη μεταναστευτική κίνηση είτε από την στεριά, είτε από θάλασσα σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έπειτα από τον περιορισμό των παράτυπων, σειρά έχει η λειτουργία

εθελοντικού προγράμματος υποδοχής, καθώς επίσης και σε αυτό το πρόγραμμα σημαντικός αρωγός θα είναι τα κράτη- μέλη.

4. Βελτίωση τελωνειακών ενώσεων μεταξύ Τουρκίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Ενισχυμένη χρηματοδότηση ύψους 3 δισεκατομμυρίων από την Ένωση προς την Τουρκία για την κάλυψη των αναγκών προς τα άτομα υπό το καθεστώς προσωρινής προστασίας. Στις βιοτικές ανάγκες περιλαμβάνονται η υγεία, εκπαίδευση, υποδομές αξιόλογες για την ασφαλή διαβίωσή τους.

6. Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την Τουρκία θα συμβάλλουν στην κοινωνική και οικονομική ύφεση της Συρίας, δίνοντας έμφαση βέβαια στις περιοχές που συνορεύουν με την Τουρκία, αποσκοπώντας το απαραβίαστο της σωματικής ακεραιότητας. (Συμβούλιο Ε. , 2016)

Μέσα από την Δήλωση αυτή, αναδείχθηκε η «Διευκόλυνση για τους πρόσφυγες της Τουρκίας», αποκαλούμενο και ως FRIT, το οποίο παρείχε μια ασφάλεια στους Σύριους που κατέφταναν στην Τουρκία. Μέσω του FRIT, διακρίθηκε η σύμπραξη των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των ευρωπαϊκών ΜΚΟ αλλά και της Επιτροπής, μεγάλων οργανισμών και των φορέων της Τουρκίας. Ένα πρόβλημα όμως, ήταν ότι ενώ οι πρόσφυγες πλήθαιναν και η επανεγκατάστασή τους πλέον δεν αποτελούσε επιλογή, ήρθε στο προσκήνιο η πανδημία COVID-19 και η κατάσταση γινόταν όλο και πιο δύσκολη ως προς τη διαχείριση. (Kirişci, 2021)

3.4. Μετασχηματισμοί στο ρυθμιστικό πλαίσιο και στην μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα, κατά την περίοδο μεταναστευτικών εισροών, τη δεκαετία 1990, δεν ακολουθούσε καμία μεταναστευτική πολιτική. Η μόνη μεταναστευτική ρύθμιση εκείνη την περίοδο ήταν ο Ν. 4310/1929, που σχετιζόταν με θέματα εξόδων μεταναστών από την Επικράτεια. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1991, ψηφίσθηκε ο νόμος «*Είσοδος, έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων κ.ά.*», με τον οποίο θα ελεγχόταν και θα διαχειριζόταν αποτελεσματικά το μεταναστευτικό φαινόμενο. Επίσης, εκείνη την περίοδο είχε γίνει μαζική παράτυπη εισροή ώστε να εγκατασταθούν στη χώρα και να βρουν εργασία. (Τριανταφυλλίδου, 2005).

Αποτέλεσμα της πτώσης των σοσιαλιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη το 1989, ήταν η μαζική εισροή μεταναστών στη χώρα. Ο Νόμος το 1991, ψηφίσθηκε λόγω του πρώτου κύματος μεταναστών στη χώρα, οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από Αλβανία, Ρουμανία, Βουλγαρία, και αργότερα κατέφτασαν και κάποιοι από Ασία και Αφρική. (Καλοφωλιάς, 2011)

Ωστόσο, το 1997 υπογράφηκαν τα διατάγματα 358 και 359 τα οποία νομιμοποιούσαν τους παράνομους μετανάστες. Λόγος αυτών των διαταγμάτων στάθηκε ο περιορισμός της εισροής μεταναστών καθώς έπρεπε να ληφθούν ισχυρότερες πολιτικές μέτρων από τον απλό συνοριακό έλεγχο που ίσχυε μέχρι τότε. Μέσω αυτού του προγράμματος, η κατάσταση στη χώρα ισορροπήθηκε, όμως η εφαρμογή τους δεν ολοκληρώθηκε στο έπακρο. (Τριανταφυλλίδου, 2005)

Σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους μέχρι τη δεκαετία 1991-2000, την πρώτη περίοδο της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, είναι εμφανές ότι στόχος ήταν ο περιορισμός της μετανάστευσης καθώς υιοθετήθηκε μία «περιοριστική προσέγγιση» ως προς το μεταναστευτικό φαινόμενο . Επίσης, οι μετανάστες αντιμετωπίζονταν ως απλά ένα φθηνό εργατικό δυναμικό , χωρίς να αναγνωρίζονται και να εξασφαλίζονται καν τα δικαιώματά τους ως πολίτες ή να λαμβάνεται υπόψη η κοινωνική ένταξη.

Οι μετανάστες τότε, δεν είχαν καμία πρόσβαση σε θεσμούς της κοινωνίας, γεγονός που οδηγούσε στον χαρακτηρισμό της μεταναστευτικής πολιτικής σε μη αποτελεσματική-αποτυχημένη, καθώς δεν υπήρχε καμία κοινωνική νομιμοποίηση. (Γεωργούλας, 2001) Επίσης, τη δεκαετία 1990, η ελληνική μεταναστατευτική πολιτική δε δεχόταν μετανάστες στην χώρα λόγω του Ν.1991, ο οποίος απαγόρευε την είσοδο και την εγκατάσταση μεταναστών στη χώρα για λόγους εργασίας. Την επόμενη τετραετία, 1992- 1995, υπήρξαν μαζικές απελάσεις που αποσκοπούσαν σε δύο στόχους:

1) εκφόβιζαν τους Αλβανούς, κυρίως, μετανάστες για να μη μείνουν στη χώρα,
2) η αλβανική κυβέρνηση να δείξει κάποια εύνοια στις ελληνικές μειονότητες.

Καταλήγοντας, ο φόβος και η ανασφάλεια για τα ελληνικά εδάφη, η ατελής εφαρμογή εξωτερικής Πολιτικής και η έλλειψη εμπειρίας ως προς την υποδοχή και την ένταξη μεταναστών, συνέβαλαν στο να μην υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο πλάνο και σχεδιασμός μεταναστευτικής πολιτικής σχετιζόμενα με την κοινωνική ενσωμάτωσή τους. (Τριανταφυλλίδου, 2010)

Τη δεκαετία 2001-2010 , τη δεύτερη περίοδο μεταναστευτικής πολιτικής στη χώρα υπήρχαν μεταναστευτικές εισροές από όλο τον κόσμο, όχι μόνο από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες όπως ίσχυε μέχρι το 2000. Αποτέλεσμα αυτών των μαζικών εισροών, ήταν ότι πλέον πάνω από το 7% του πληθυσμού απαρτιζόταν από μετανάστες τρίτων χωρών. (Καθημερινή, 2013)

Επίσης, λόγω του όγκου των μεταναστευτικών εισροών δημιουργήθηκε πολιτικό ζήτημα, καθώς κάθε πολιτικό κόμμα είχε διαφορετική προσέγγιση, διαφορετικούς τρόπους και μέσα επίλυσης επί του προβλήματος. Συγκεκριμένα, κατά τη περίοδο 2005-2010, η χώρα είχε χαρακτηριστεί ως «η πύλη της Ευρώπης για την παράνομη μετανάστευση» καθώς ο συνδυασμός χαλαρότητας συνοριακών ελέγχων και του τεράστιου κύματος μεταναστών συνέβαλαν στη κατάσταση αυτή. (Becatoros, 2010) Σημαντικός παράγοντας ήταν και η οικονομική κρίση που πέρασε η Ελλάδα το 2020-2012, η οποία σύμφωνα με τις μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί δεν έχει επηρεάσει ούτε μειώσει τον αριθμό εισροών των προσφύγων, καθώς η Ελλάδα αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (Aljazeera, 2012)

Με τον Ν.2910/2001, έγινε προσπάθεια ρύθμισης ζητημάτων ώστε να γίνει ομαλότερη η ένταξη των προσφύγων, εκδίδοντας κάρτα παραμονής και εργασίας, είσοδο στην αγορά εργασίας, εκμάθηση γλώσσας μέσω εκπαιδευτικού συστήματος που βοηθούσε και τα παιδιά των μεταναστών. (Σαρρής, 2008) Ο συγκεκριμένος νόμος, συνιστά για τη χώρα την πρώτη ολοκληρωμένη προσέγγιση ως προς τον έλεγχο των μεταναστευτικών εισροών. (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003)

Όπως αναφέρει και ο Martin Baldwin-Edwards (2004), η Ελλάδα δεν ακολούθησε μία μεταναστευτική πολιτική που αντικατόπτριζε τις τότε υπάρχουσες συνθήκες, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι όροι για την εξασφάλιση νομιμότητας στην μετανάστευση και την απασχόληση των προσφύγων. Για τον λόγο αυτό, κάποιοι μετανάστες ενώ ήταν νόμιμα στη χώρα, έκαναν στροφή στην παραοικονομία και την παράνομη απασχόληση. (Baldwin-Edwards, 2009)

Ωστόσο, ελλείψεις στην προσέγγιση των ζητημάτων κοινωνικής ένταξης και προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεχίζουν να υπάρχουν. (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003) Επιπλέον, προτείνονται κάποιες αρχές που είναι σημαντικές να συμπεριληφθούν στη μεταναστευτική πολιτική της χώρας. Συγκεκριμένα, πρέπει να εξασφαλιστούν τα δικαιώματα μεταναστών και η αρχή ίσης αντιμετώπισής τους από το κράτος. Όπως και να έχουν λόγο στην υλοποίηση μεταναστευτικής πολιτικής. Επίσης τα μέτρα πρέπει να προσαρμοστούν στις ανάγκες των μεταναστών και να αξιολογούνται από έναν μηχανισμό παρακολούθησης. (Αμίτσης, 2001)

Σχετικά με την κοινωνική ένταξη, η Ελληνική κυβέρνηση δημοσίευσε το 2002 το «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για τους Μετανάστες», στο οποίο συγκαταλέχθηκαν πολιτικές για την αναβάθμιση της ενσωμάτωσης μέσω της αγοράς εργασίας και της υγείας. Το πρόγραμμα αυτό , όμως, δεν υλοποιήθηκε εξ ολοκλήρου καθώς οι δράσεις του δεν ήταν αποτελεσματικές στον βαθμό που προσδοκούνταν. (ΙΑΠΑΔ, 2002) Καταλήγοντας, το συμπέρασμα είναι ότι η Ελλάδα χρειάζεται μία μεταναστευτική πολιτική της οποίας στόχος είναι κυρίως η εξάλειψη παράτυπων μεταναστών, εξετάζοντας ταυτόχρονα όλες τις αιτίες του φαινομένου αυτού, ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα και πολιτικές για την αποτελεσματική αντιμετώπισή αυτού του ζητήματος. (Κανελλόπουλος, 2006)

Επίσης, σχετικά με την μεταναστευτική πολιτική από την πλευρά των συνδικάτων της χώρας, ο Καψάλης και ο Λινάρδος-Ρυλμόν, καταλήγουν σε ένα συμπέρασμα. Ο Ν.2910/2001, ήταν πολύ αυστηρών λόγω των ελέγχων κατά την εισροή των μεταναστών σε σημείο που η έννοια της «νομιμοποίησης» των προσφύγων ταυτίστηκε με την αποστροφή λόγω των αυστηρών μέτρων, αλλά και των ελλείψεων που χαρακτήριζε την διαχείριση ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής. Καταλήγοντας, δυστυχώς η μόνη πολιτική που εφαρμόστηκε είναι αυτή που αφορά την αδήλωτη εργασία και το φθηνό εργατικό δυναμικό. (Καψάλης & Λινάρδος-Ρυλμόν , 2005)

Τρίτη και τελευταία περίοδος, η οποία σχετίζεται με την είσοδο και την ένταξη των μεταναστών. Συγκεκριμένα, με τον Ν.3386/2005, *«Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»,* σημαντικός νόμος για την μεταναστευτική πολιτική της χώρας. Χάρη σε αυτόν τον νόμο, ελαττώθηκε η γραφειοκρατία, νομιμοποιήθηκαν οι παράνομοι μετανάστες και συμπεριλήφθηκε η οικογενειακή επανένωση με την Οδηγία 2003/86, όπως και η άδεια εργασίας των μεταναστών με την διαμονή τους, συγχωνεύτηκαν σε ένα έγγραφο. (Καλοφωλιάς, 2011)

Επιπλέον, προστέθηκε και η οδηγία 2003/109 που αφορά το καθεστώς του αλλοδαπού που μένει στην χώρα πάνω από 5 χρόνια και γνωρίζει την ελληνική γλώσσα, την ιστορία και τα πολιτισμικά του στοιχεία. Τελευταία και αξιοσημείωτη

προσθήκη είναι οι κυρώσεις (ποινικές και οικονομικές) επιπίπτοντας όσους βοηθούν και παρέχουν βοήθεια σε παράνομους μετανάστες. (Καλοφωλιάς, 2011)

Δύο χρόνια αργότερα, το 2007, θεσπίστηκε ο Ν.3386/2007 «*Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης*» το βασικό ζήτημα που τέθηκε σύμφωνα με τον Ν. αυτό είναι ότι όταν τα παιδιά μεταναστών βρίσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ταυτόχρονα δίνεται το δικαίωμα νομιμοποίησης των γονιών. (Καλοφωλιάς, 2011)

Αν από μια σκοπιά αξιολογηθεί η περίοδος 2005-2007 μεταναστευτικής πολιτικής, θα πει κανείς ότι ο Νόμος 3386/2005, δεν διαφέρει πολύ από τον Νόμο 2910/2001, καθώς αποδείχθηκε αναποτελεσματικός ως προς την νομιμοποίηση των μεταναστών όπως και στην κοινωνική ενσωμάτωση. Αργότερα, θεσπίστηκε ο Νόμος 3536/2007, ο οποίος θα διευκόλυνε και θα εξομάλυνε την κοινωνική ένταξη των προσφύγων, στόχος ο οποίος δεν επετεύχθη, διότι δεν υπήρχαν τα θεμέλια για να βασιστεί η μεταναστευτική πολιτική σε ένα τέτοιο σχεδιασμό. (Καψάλης, 2007)

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική, σύμφωνα με την «επιλεκτική μετανάστευση» παραπάνω από 20 χρόνια, ακολουθεί μια προσέγγιση ιδιόμορφη μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία δεν αποδίδει. Επιπλέον, βασικό και αναπόσπαστο στοιχείο της μεταναστευτικής πολιτικής είναι η ενσωμάτωση μεταναστών στην αγορά εργασίας και η εξασφάλιση των ενσήμων τους για την νόμιμη διαμονή τους στη χώρα. Όμως, το πρόβλημα είναι ότι οι ίδιοι μετανάστες καλούνται να συντονιστούν μόνοι τους στην κοινωνική ζωή της χώρας και στην εργασία, οπότε δεν εξασφαλίζονται ικανοποιητικά οι όροι που έχουν τεθεί. (Τριανταφυλλίδου, 2010).

Οπότε, με βάση αυτά τα δεδομένα, είναι εμφανές ότι η μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί η χώρα στόχο έχει τα φθηνά εργατικά χέρια, χωρίς να τους παρέχονται τα προβλεπόμενα ανθρώπινα δικαιώματα και ο μισθός της εργασίας τους δεν θα είναι ίσης ανταμοιβής με τα αποτελέσματα της δουλείας τους, αλλά μειωμένος. (Καψάλης, 2012)

Τέλος, τη τρίτη περίοδο μεταναστευτικής πολιτικής, υπογράφηκε ο Ν. 3838/2010, όπου δημοσιεύονται οι προϋποθέσεις ώστε να αποκτήσει ο πρόσφυγας την ελληνική ιθαγένεια. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα παιδιά των μεταναστών, η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται με την γέννησή τους στην χώρα, προϋποθέτοντας ότι οι γονείς μένουν για 5 συνεχόμενα χρόνια νόμιμα και μόνιμα στη χώρα. Επιπλέον, όσα παιδιά είναι εγγεγραμμένα νομίμως στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και παρακολουθούν μαθήματα τουλάχιστον για 6 έτη, έχουν αυτό το δικαίωμα. Επίσης, σχετικά με την πολιτογράφηση ως Έλληνες, οι αλλοδαποί που το θέλουν, είναι υποχρεωτικό να έχουν συμπληρώσει 7 συνεχόμενα χρόνια στη χώρα, να γνωρίζουν και να χειρίζονται την ελληνική γλώσσα, να έχουν καθαρό ποινικό μητρώο, να έχουν ενταχθεί στην κοινωνία και στον οικονομικό τομέα της χώρας, καθώς και να έχουν συνηθίσει το θεσμικό πλαίσιο του πολιτεύματος. (Καλοφωλιάς, 2011)

Από το 2015 και μετά, δηλαδή την περίοδο 2015-2019, που υπήρχε η Κυβέρνηση συνεργασίας ΣΥΡΙΖΑ- ΑΝΕΛ, εφαρμόστηκε μια διαφορετική εκπαιδευτική πολιτική, αναιρώντας τα νεοφιλελεύθερα μέτρα που είχαν θεσπιστεί από προηγούμενες

Κυβερνήσεις, θέτοντας έτσι σε προτεραιότητα την αναστήλωση της οικονομίας και εκπαίδευσης. (Γρόλλιος & Λιάμπας, 2021).

Επίσης, όσον αφορά την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυξήθηκε ο αριθμός των Πανεπιστημίων της χώρας και κατ' επέκταση και ο αριθμός των εισαγόμενων, αυξάνοντας έτσι και το ύψος του κρατικού προϋπολογισμού. Σχετικά με την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καταργήθηκε η αξιολόγηση στην εκπαίδευση καθώς και τα Πειραματικά σχολεία και το ωρολόγιο πρόγραμμα που διέθεταν. (Σαλτερής, 2019).

Από το 2021 μέχρι και σήμερα, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπήρξαν εθνικές μεταρρυθμίσεις ως προς τις πολιτικές εκπαίδευσης. Απώτερος σκοπός, τέθηκε η βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης όσον αφορά τις διαδικασίες αλλά και το περιεχόμενο. Αναφορικά με την σχολική εκπαίδευση και την αναβάθμισή της, τέθηκαν 3 στόχοι: ενίσχυση εκπαιδευτικού έργου, του σχολείου, αναδιάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και βελτίωση των ρυθμίσεων της ανώτατης εκπαίδευσης. (Eurydice, 2023)

Επίσης, όπως διαπιστώνεται από τον Ν.4823/2021, παίζει σημαντικό ρόλο η αυτονομία των σχολείων καθώς ενισχύεται η ελευθερία των εκπαιδευτικών ως προς το πρόγραμμα της διδασκαλίας που ακολουθούν. Επιπλέον, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση δημιουργήθηκαν 123 νέα προγράμματα σπουδών και επικαιροποιήθηκαν 43. Μια φιλόδοξη πρωτοβουλία, είναι τα εργαστήρια δεξιοτήτων, μέσω των οποίων ενισχύονται κοινωνικές και ψηφιακές δεξιότητες των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Σκοπός αποτελεί η αποδοτικότερη ανταπόκριση στις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Το πρόγραμμα έχει βραβευτεί με το Global Education Network Europe (GENE) Global Education Award (2020/21). (Eurydice, 2023)

Ως προς την ανώτατη εκπαίδευση, της οποίας στόχος είναι η αναβάθμιση και εξέλιξη του επιστημονικού έργου και του προσωπικού δυναμικού των ιδρυμάτων. Ο Ν.4957/2022, εισάγει κάποιες αλλαγές οι οποίες είναι: ελληνικό Erasmus φοιτητών, διευκόλυνση των start up επιχειρήσεων των φοιτητών και αποφοίτων, σύνδεση απευθείας μετά την αποφοίτηση με την αγορά εργασίας, και αξιοποίηση τεχνολογικών μέσων στο πρόγραμμα διδασκαλίας. (Eurydice, 2023)

4. Υπηρεσία Υποδοχής, Ταυτοποίησης, Ασύλου και Αρχή Προσφύγων

4.1. Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης

Σύμφωνα με τον Ν.4375/2016, η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης εντάσσεται στη Γενική Γραμματεία Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο με τοπική υποχρέωση επέκτασης σε όλη τη χώρα. Στις υποχρεώσεις της Υπηρεσίας υπάγονται οι διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης παράτυπων και μη, προσφύγων. Στόχος είναι να δημιουργηθούν ανθρώπινες συνθήκες με αποτελεσματικότητα στην υποδοχή και ταυτοποίηση. (Ν.4375/2016)

Η καταγραφή, ταυτοποίηση, ιατρικός έλεγχος, ψυχοκοινωνική βοήθεια αλλά και ενημέρωση είναι κάποιες από τις διαδικασίες που υπάγονται οι υπήκοοι τρίτων χωρών κατά την έλευσή τους στη χώρα. Όσοι από αυτούς θέλουν να κάνουν αίτηση διεθνούς ασύλου προσφεύγουν στην Υπηρεσία Ασύλου.

Όσο διαρκεί η διαδικασία υποδοχής και ταυτοποίησης, οι υποψήφιοι μένουν σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) ή δομές. Εφόσον ολοκληρωθεί η υποδοχή, τότε οι υπήκοοι υπάγονται σε κάποια από τις παρακάτω διαδικασίες: επανεισδοχή/απέλαση, κράτηση στα κλειστά Κέντρα, μεταφορά στις δομές φιλοξενίας ανάλογα με τη περίπτωση κάθε πρόσφυγα. Άξιο αναφορά είναι πως κατά τη διάρκεια των διαδικασιών, σύμφωνα με τον Ν.4636/2019, οι συνθήκες που διαμένουν οι πρόσφυγες είναι κατάλληλες ώστε να διατηρηθεί ο οικογενειακός θεσμός και η υγιεινή. Επιπλέον, παρέχονται και φάρμακα, στήριξη από ειδικούς όσον αφορά κυρίως τις ευάλωτες ομάδες, ασυνόδευτα ανήλικα που έχουν νομική καθοδήγηση για την κατοχύρωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, αλλά και την επικοινωνία με φορείς, οργανώσεις, ακόμη και με συγγενικά τους πρόσωπα. (Ν.4636/2019)

Όσον αφορά τους συνεργαζόμενους Οργανισμούς στη διαχείριση των ροών, σε αυτούς υπάγονται: ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), η οργάνωση Intergovernmental Consultations on Migration, Asylum and Refugees (IGC) που είναι διακυβερνητική, και τέλος η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO). Εκτός αυτών, στην Υπηρεσία συμπράττουν και οι ΜΚΟ.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, όταν εισέρχονται στη χώρα χωρίς τα νόμιμα έγγραφα, υποβάλλονται σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης, οι οποίες είναι:

1) Αρχικά, συλλαμβάνονται από το λιμενικό- αστυνομία και μετά γίνεται η άφιξή τους στο Κέντρο Υποδοχής. Έπειτα γίνεται η ενημέρωση από Κλιμάκια για τα δικαιώματα και για τις υποχρεώσεις, και ό,τι σχετίζεται με τη διεθνή προστασία αλλά και την ενδεχόμενη επιστροφή τους. Επίσης παρέχεται και ενημέρωση και για τη δυνατότητα υποβολής αιτήματος διεθνούς προστασίας. Σε δεύτερο στάδιο της ενημέρωσης, τους δίνονται πληροφορίες για τον χώρο που βρίσκονται αλλά και τις υπηρεσίες που θα έχουν στην διάθεσή τους. Τις επόμενες μέρες σειρά έχουν οι διαδικασίες ταυτοποίησης, όπως καταγραφή στοιχείων, ιατρικός έλεγχος, διαμονή στους χώρους φιλοξενίας. (Ν.4375/2016).
   Σε συνέχεια των διαδικασιών αυτών, διεξάγονται συνεδρίες από ειδικούς σε όλους τους νεοεισερχόμενους. Όσοι αιτούν διεθνή προστασία προσφεύγουν στο αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείου Ασύλου για την υποβολή αίτησης καθώς πρέπει να διαχωριστούν από τους υπόλοιπους που δεν υπάγονται σε αυτή τη διαδικασία, και να παραπεμφθούν σε κέντρα φιλοξενίας.
2) Εξακρίβωση ταυτότητας- ιθαγένειας από την Ελληνική Αστυνομία. (Ταυτοποίησης)
3) Καταγραφή βιομετρικών και προσωπικών στοιχείων και λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων όσοι έχουν συμπληρώσει το 14^{ο} έτος για την Eurodac και φωτογραφία προσώπου. Διαδικασίες που θα βοηθήσουν στην κατηγοριοποίηση των προσφύγων με τους οικονομικούς μετανάστες.
4) Μέριμνα για ευάλωτες ομάδες, ασυνόδευτα ανήλικα, μονογονεϊκές ώστε να έχουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη από ομάδες, αλλά και να παραπεμφθούν σε δομές φιλοξενίας και πρόνοιας.

5) Ιατρικός έλεγχος και υποστήριξη περίθαλψης σε νοσοκομεία και συμπλήρωση Κάρτας Υγείας μετά την ενδεχόμενη εξέταση τηρώντας πάντα το ιατρικό απόρρητο. (Ν.4375/2016)

Εάν κατά τον ιατρικό έλεγχο υπάρχουν ενδείξεις ευαλωτότητας τότε ακολουθείται μια συγκεκριμένη διαδικασία εξέτασης από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι διατηρούν ιατρικό φάκελο για κάθε αλλοδαπό ασθενή. (Εφημερίδα Κυβερνήσεως, 2013)

Ασυνόδευτος ανήλικος, είναι ο ανιθαγενής κάτω των 18 ετών που εισέρχεται στη χώρα μόνος, χωρίς συνοδεία από ενήλικα για την φροντίδα του ή ακόμη και αυτός που έφτασε με συνοδεία στην Ελλάδα αλλά «παρατήθηκε» μετά την είσοδό του. (Εφημερίδα Κυβερνήσεως, 2013).

Σε συνέχεια, η διαχείριση ασυνόδευτων ανηλίκων πρέπει να υπόκεινται ιδιαίτερου χειρισμού καθώς πολύ σημαντική είναι η ψυχική και σωματική προστασία των ανηλίκων. Η κατάρτιση του προσωπικού θα πρέπει να σχετίζεται με την εκπαίδευση, την ενημέρωση, αλλά και τις συνεχείς δράσεις οι οποίες χρειάζονται κάποια χρηματοδότηση ώστε να πραγματοποιηθούν. (European Union, 2013)

Ιδιαίτερα, όσον αφορά την διαχείριση των ευάλωτων ομάδων αλλά και των ασυνόδευτων ανηλίκων, οι διαδικασίες μπορούν να γίνουν λίγο παραπάνω περίπλοκες και δύσκολες. Ευάλωτες ομάδες ονομάζονται τα άτομα που ανήκουν στους υπερήλικες (<80 ετών), έγκυες ή λεχώνες, μονογονεϊκές οικογένειες, θύματα εμπορίας (trafficking) αλλά και βιασμών, βασανιστηρίων, όπως και άτομα με ψυχική και νοητική αναπηρία. Επιπλέον, οι ευάλωτες ομάδες και οι οικογένειες με παιδιά νηπιακής και βρεφικής ηλικίας (>14 ετών), κατά την έλευσή τους στις υπηρεσίες υποδοχής λαμβάνουν συγκεκριμένη φροντίδα για την κάλυψη των αναγκών. (European Union, 2013)

Η διαδικασία υποδοχής και ταυτοποίησης υποχρεώνει τους αιτούντες άσυλο σε μια σειρά ιατρικών εξετάσεων για εξακρίβωση ηλικίας και έπειτα, ο Εισαγγελέας Ανηλίκων αναλαμβάνει ρόλο προσωρινού επίτροπου καθώς γίνεται έρευνα για διορισμό επιτρόπου που θα ευθύνεται για την προστασία του ασυνόδευτου. Στη συνέχεια τα παιδιά διαχωρίζονται από τους ενήλικες και μένουν σε ειδική πτέρυγα (safe zones) για την προστασία τους κατά τη διαμονή τους στο Κέντρο Υποδοχής. Ωστόσο, η πρόνοια φροντίζει για την προστασία τους, την ψυχολογική υποστήριξη και την απασχόλησή τους. Κατά την αποχώρισή τους από τα Κέντρα, μεταφέρονται σε δομές φιλοξενίας της χώρας. (Μετανάστευσης και Ασύλου Υ.)

Στη περίπτωση που οι ασυνόδευτοι ανήλικοι είναι >18 ετών η Ελληνική Αστυνομία και η Υπηρεσία Υποδοχής Ταυτοποίησης είναι υποχρεωμένοι να ενημερώσουν τον Εισαγγελέα ώστε να οριστεί επίτροπος, με τη βοήθεια της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων του Υπουργείου Μεταφορών και Ασύλου, ώστε να βοηθηθεί το παιδί όσον αφορά τη στέγαση, την αίτηση διεθνή προστασίας αλλά και την κάλυψη των αναγκών. (Μετανάστευσης και Ασύλου Υ.)

Αν η ηλικία του παιδιού είναι κάτω 15 ετών, τότε ο επίτροπος υποβάλει την αίτηση προστασίας, αλλά αν είναι <15 ετών τότε η αίτηση μπορεί να υποβληθεί και από τον ίδιο. (Μετανάστευσης και Ασύλου Υ.)

Τα τελευταία χρόνια, με τα μεταναστευτικά ρεύματα η χώρα προκλήθηκε να αντιμετωπίσει την ενσωμάτωση των προσφύγων και μεταναστών με τρόπο τέτοιο που ο πρόσφυγας θα γίνει ενεργό μέλος της κοινωνίας με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που διακατέχει. (Μηλιώνη, 2018). Το ζήτημα αυτό είναι πολυσύνθετο και πολύπλοκο στην ουσιαστική διαπεραίωσή του, καθώς η χώρα δεν είχε προετοιμαστεί για αυτές το μεγάλο όγκο ροών.

Η Ελλάδα, μπορεί να προσφέρει κάποιες παροχές όσον αφορά τις δομές φιλοξενίας στους μετανάστες και μέσα σε αυτές, είναι ενοικιαζόμενα διαμερίσματα τα οποία μισθώνονται από το κράτος, είναι επιπλωμένα καθώς παρέχεται και κάρτα σίτισης. Σε άλλη περίπτωση, υπάρχουν και τα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα που μισθώνονται όμως από τους πρόσφυγες-μετανάστες, οι οποίοι κατά τη διαμονή τους στη χώρα έχουν βρει δουλειά και πλέον μπορούν να συντηρηθούν μόνοι τους. Επίσης, οι πρόσφυγες μπορούν να φιλοξενηθούν μέσω της συγκατοίκησης («Home for Hope»). Οι διαδικασίες του προγράμματος ξεκινούν με την διερεύνηση προφίλ του ιδιοκτήτη του σπιτιού και των ατόμων που θα φιλοξενηθούν από 2-8 μήνες, ώσπου να εγκατασταθούν οριστικά. (Refugees-welcome.gr.2018), ωστόσο κάποιοι φιλοξενούν τους πρόσφυγες χωρίς κάποιο αντάλλαγμα. Άλλη εναλλακτική, είναι τα ξενοδοχεία, μισθωμένα από το κράτος για προσωρινή στέγαση. Επιπλέον, τα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων προσέφεραν τα απαραίτητα στους πρόσφυγες κατά τη φιλοξενία τους, τα οποία είχαν μορφές: κοντέινερ, ειδικά διαμορφωμένα κτήρια και σκηνές. Επίσης, σε κάποιους χώρους των Δήμων μπορούν να φιλοξενηθούν για μικρό χρονικό διάστημα σε δύσκολες καιρικές συνθήκες. Τέλος, και το πιο δύσκολο κομμάτι είναι ότι όσοι δεν έχουν εξασφαλίσει στέγη, σκηνή, μένουν άστεγοι και κοιμούνται τα βράδια όπου βρουν, γεγονός που φαίνεται από την κατάσταση που επικρατεί στους δρόμους ειδικά των μεγάλων πόλεων. (Μηλιώνη, 2018)

Σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου, κάθε πρόσφυγας πρέπει να υποβάλει αίτηση για άσυλο στο πρώτο κράτος υποδοχής, αλλά και μέσω της ταυτοποίησης της Eurodac όλοι όσοι έχουν κάνει αίτηση ασύλου πρέπει να μεταφερθούν πίσω στο πρώτο κράτος υποδοχής και να υποβάλλουν εκ νέου τη δήλωση. Έτσι, η Ελλάδα ως χώρα πρώτης υποδοχής και πύλης προς την Ευρώπη είχε συνεχώς αυξανόμενες ροές ανθρώπων από την Αφρική, Μ. Ανατολή, Ν. Ασία. (Staal, 2014). Για τον λόγο αυτό, η ευρωπαϊκή ατζέντα για την μετανάστευση εισήγαγε τα «hotspots» που εγκρίθηκε τον Ιούνιο 2015, διότι τα νησιά της Λέσβου, Σάμου, Χίου υπερέβαιναν την προκαθορισμένη χωρητικότητα των νησιών, καθώς υπήρξαν περίπου 18.500 ανήλικοι νεοεισερχόμενοι, και από αυτούς, οι 2.500 ήταν ασυνόδευτοι, ενώ 600 περιπτώσεις χρήζουν ειδικής φροντίδας όπως απεξάρτηση ναρκωτικών, κακοποίηση ή βία. (Montero, 2017).

Λόγω όμως του συνωστισμού στα hotspots, ο κίνδυνος που διέτρεχαν οι γυναίκες ήταν μεγάλος καθώς έπεφταν θύματα παρενόχλησης, σεξουαλικής και έμφυλης βίας μετά την άφιξή τους στη χώρα. (Pouilly, 2018) καθώς κάποιες γυναίκες αναγκάστηκαν να μοιραστούν τη σκηνή τους με άγνωστους άντρες. (OHE, 2017)

Επιπλέον, οι καταστάσεις που επικρατούν στα hotspots «ευθύνονται» για την ψυχική και συναισθηματική καταστροφή των προσφύγων, καθώς το 2017 ο αριθμός των νεοεισερχόμενων τετραπλασιάστηκε. Σύμφωνα με την ΜΚΟ “Save the Children”

υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών στα ελληνικά hotspots που έχουν αυτοτραυματιστεί σε ηλικίες μεγαλύτερες των 9 ετών, και που έχουν κάνει απόπειρα αυτοκτονίας παιδιά άνω των 12 ετών. (Myers S., 2017).

Στα hotspots η ιατρική περίθαλψη είναι μηδαμινή, όπως υπάρχει και έλλειψη πρόσβασης στις διαδικασίες ασύλου, αλλά και διερμηνέων. Επίσης, τα hotspots, στόχο έχουν να περαστούν τα δακτυλικά αποτυπώματα των προσφύγων στην Eurodac.

4.2. Η Υπηρεσία Ασύλου

Σύμφωνα με την σύσταση του Ν.3907/2011, δημιουργήθηκε η Υπηρεσία Ασύλου, η οποία είναι και η πρώτη αυτόνομη δομή της Επικρατείας που μερίμνησε για τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας. Στόχος της Υπηρεσίας είναι να ασκηθεί η εθνική νομοθεσία για την κάλυψη διεθνούς προστασίας των αλλοδαπών που εγκατέλειψαν τις πατρίδες τους για διάφορους λόγους (διώξεις, διαφορετικές θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις) και δεν προσδοκούν να γυρίσουν πίσω στην χώρα τους. Στις αρμοδιότητες της Υπηρεσίας, συμπεριλαμβάνεται η εξέταση και η απόφαση των διεθνών αιτήσεων που έχουν υποβληθεί στη χώρα. (Ν.3970/2011).

Όσον αφορά την ελληνική νομοθεσία για το άσυλο, η χώρα το 2010 κατέθεσε ένα σχέδιο δράσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που αφορούσε τη ρύθμιση μετανάστευσης, το οποίο περιλάμβανε τα μέτρα που θα έπρεπε να πάρει η χώρα για την πρώτη υποδοχή, το σύστημα ασύλου, τα προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης (pre-removal), τη προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων και ευάλωτων ομάδων, αλλά και τις επιστροφές και έλεγχο συνόρων. (Λυμπέρης, 2016-2017)

Τον Ιούνιο 2013, έπειτα από κάποια θέματα γραφειοκρατίας και ελλείψεις προσωπικού και εξοπλισμού, το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής ξεκίνησε τη λειτουργία του και άρχισε να διερευνά τα αιτήματα ασύλου σε ένα καινούργιο κανονιστικό πλαίσιο το οποίο ευεργέτησε το σύστημα ασύλου ως προς την αποτελεσματικότητα. (Λυμπέρης, 2016-2017)

Αρχικά, ο Ν.4375/2016 και αρθ. 52,65, αναφέρει ότι όσον αφορά τη διαδικασία καταγραφής και διακίνησης εγγράφων, αλλά και τη πραγμάτωση συνεντεύξεων τηρούνται οι αρχές εχεμύθειας και εμπιστοσύνης. Η διαδικασία ασύλου ολοκληρώνεται σε 4 στάδια: 1) Αίτηση ασύλου, 2) Συνέντευξη, 3) Μετά την αίτηση για Άσυλο, 4) Θετική/ Απορριπτική απόφαση. Συγκεκριμένα:

1) Αίτηση: Σύμφωνα με την χώρα που θέτει σε ισχύ τον Κανονισμό του Δουβλίνου ΙΙΙ, υπήκοοι τρίτης χώρας ή ανιθαγενής μπορούν να αιτηθούν διεθνή άσυλο καθώς η διαδικασία είναι ελεύθερη για όλους χωρίς κανένα κόστος και όλοι διακατέχουν αυτό το δικαίωμα. Η αρχική αίτηση κατατίθεται αυτοπροσώπως στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στις δομές των νησιών, του Έβρου, Διαβατά και Μαλακάσα. Στη περίπτωση που κάποιος είναι παράτυπος μετανάστης, τότε πρώτα μεταφέρεται στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης και υποβάλλεται στις αντίστοιχες διαδικασίες εξακρίβωσης στοιχείων και έπειτα πραγματοποιείται η αίτηση ασύλου. Ειδάλλως, αν η αίτηση έχει υποβληθεί στα σύνορα της χώρας, έχει εξαπατήσει τις αρχές ή είναι κρατούμενος, τότε δίνεται προτεραιότητα στην αίτηση. Η χρονική διάρκεια της αίτησης διαρκεί από 20 ημέρες- 6 μήνες. (Ν4375/2016)

Σχετικά με την καταγραφή της αίτησης, αυτή περιλαμβάνει όλα τα προσωπικά στοιχεία ταυτότητας, βιομετρικά στοιχεία καθώς και διεξοδικά τους λόγους αίτησης διεθνούς ασύλου αλλά και αν υπάρχει η επιθυμία εξουσιοδότησης προσώπου.

Κατά τη διάρκεια υποβολής αίτησης, η επικοινωνία θα βοηθάται από έναν διερμηνέα, καθώς οι απαντήσεις του αιτούντος θα πρέπει να είναι αληθείς. Στην περίπτωση του ασυνόδευτου ανηλίκου: >15 ετών, αναλαμβάνει ο εκπρόσωπος την αίτηση, και αν είναι <15 ετών η αίτηση μπορεί να υποβληθεί από τον ίδιο, καθώς το Υπουργείο Μεταφορών μεριμνά για την ασφάλεια των παιδιών. Επίσης, φωτογραφίες και δακτυλικά αποτυπώματα είναι απαραίτητα να ληφθούν κατά τη διάρκεια υποβολής αίτησης, και αν η αίτηση έχει υποβληθεί σε άλλη χώρα ο μετανάστης μεταφέρεται στη συγκεκριμένη χώρα για την εξέτασή της. Κατά τη διαδικασία αυτή, παραδοτέο είναι το διαβατήριο, καθώς εξακριβώνει την ταυτότητα του καθενός. (Ν4375/2016)

Με τον ορισμό της ημερομηνίας συνέντευξης από την Υπηρεσία Ασύλου, δίνεται και το Δελτίο Αιτούντος Διεθνή Προστασία με ισχύ 1 έτος και ο υποψήφιος πρέπει να το έχει συνεχώς μαζί του. Σε περίπτωση που το υποψήφιος διεθνή άσυλο έχει βασανιστεί, βιαστεί πρέπει οπωσδήποτε να ενημερωθούν οι αρμόδιες αρχές, ώστε να υπάρχει και η δέουσα βοήθεια προς αυτά τα άτομα. Σημαντικό επίσης, και πρέπει να γνωρίζουν τα θύματα είναι πως υπάρχει το πρωτόκολλο της εχεμύθειας και ό,τι πληροφορίες δοθούν είναι άκρως εμπιστευτικές. (Ν.4375/2016)

Η διαδικασία της συνέντευξης των ευάλωτων ομάδων ορίζεται σε 15 ημέρες από τη στιγμή που υποβάλλεται η αίτηση, καθώς δίνονται και 3 ημέρες για την κατάλληλη προετοιμασία της διαδικασίας. Όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανήλικους, ενημερώνονται από τον επίτροπό τους για την συνέντευξη. Όσοι επιθυμούν επιστροφή στην πατρίδα τους, ενημερώνουν τον ΔΟΜ και αναλαμβάνει αυτός τις διαδικασίες. (Ν4375/2016)

2) Συνέντευξη: Η διαδικασία αυτή, διενεργείται από κατάλληλο προσωπικό καθώς θα πρέπει να έχει την ικανότητα να αντιληφθεί αν λέγεται η αλήθεια με καμία απόκρυψη στοιχείου. Οι ερωτήσεις που λαμβάνουν χώρα, σχετίζονται με τα στοιχεία που έχουν δηλωθεί στην αίτηση, όπως την ταυτότητα, τους λόγους ερχομού στη χώρα αλλά και φυγής, όπως μπορούν να προστεθούν και επιπλέον στοιχεία.

Η συνέντευξη των ενηλίκων διενεργείται ξεχωριστά, ενώ για τα ανήλικα η συνέντευξη προσαρμόζεται στο ώριμο της ηλικίας τους. Στη διαδικασία μπορούν να είναι παρόντες διερμηνείς χωρίς κανένα κόστος, αν και η συνέντευξη γίνεται σε γλώσσα κατανοητή προς τον συνεντευξιαζόμενο. Σε περίπτωση όμως που παραστεί και δικηγόρος το κόστος το επιβαρύνεται ο πελάτης. Η συνέντευξη πρέπει να ηχογραφηθεί και έτσι ο υπάλληλος να συντάξει τα πρακτικά, εάν όμως δεν υπάρξει ηχογράφηση, τότε τα πρακτικά έγγραφα πρέπει να ελεγχθούν από τον συνεντευξιαζόμενο και τον διερμηνέα ώστε να διασταυρωθεί εάν αυτά που ειπώθηκαν στη συνέντευξη είναι ορθώς καταγεγραμμένα. (Ν4375/2016)

3) Μετά την αίτηση: Η τελική απόφαση συνυπολογίζεται από την συνέντευξη, αλλά και όλα τα προσωπικά στοιχεία κάθε υποψήφιου που περιλαμβάνονται στον φάκελό του. Η Υπηρεσία Ασύλου, αποφασίζει αν θα υπαχθεί σε καθεστώς πρόσφυγα ή δικαιούται ασυλία ή αν θα απορριφθεί η αίτηση και θα πρέπει να επιστρέψει πίσω

στην πατρίδα του. Η απόφαση μπορεί να σταλεί μέσω mail ή με συστημένη επιστολή. Τέλος, υπάρχει και η δυνατότητα παραίτησης από τη διαδικασία εξέτασης.

4) -Θετική απόφαση

-Απορριπτική απόφαση: Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης ή χορήγηση επικουρικής προστασίας αντί της υπαγωγής σε καθεστώς πρόσφυγα, τότε πρέπει να ενημερωθεί η Αρχή Προσφύγων (β' βαθμός), αλλά και να κατατεθεί η προσφυγή στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου ή στο Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου πριν την καταληκτική ημερομηνία. (Μετανάστευσης και Ασύλου Υ.)

Οι αιτούντες, κατά την κατάθεσή τους, λαμβάνουν το Δελτίο Αιτούντος Διεθνή Προστασία (ΔΑΔΠ) με ισχύ 30 ημέρες- 1 χρόνο, με το οποίο ο υποψήφιος μπορεί να παραμείνει στη χώρα μέχρι την εξέταση της αίτησης. Το δελτίο αυτό, συνάδει με δικαιώματα και υποχρεώσεις που όμως δεν είναι άδεια διαμονής. Αν δεν ανανεωθεί το δελτίο μέχρι την επόμενη μέρα της λήξης του, παύει να ισχύει.

Όσον αφορά τα δικαιώματα των αιτούντων διεθνή προστασία, συγκαταλέγονται τα εξής:

-απαγόρευση απέλασης έως την ολοκλήρωση εξέτασης αιτήματος και νόμιμη παραμονή στην χώρα με ελεύθερη κυκλοφορία.

-ενημέρωση για την εξέλιξη της αίτησης και δικαίωμα σε διερμηνέα χωρίς κόστος, αλλά και επιστροφή στη πατρίδα σε οποιαδήποτε στιγμή

-οικονομικά βοηθήματα και στέγαση σε Κέντρα Φιλοξενίας μαζί με την οικογένεια

-δίνεται ΑΦΜ με σκοπό την εύρεση εργασίας εφόσον έχουν περάσει 6 μήνες μετά την αίτηση και υπάρχει το Δελτίο Αιτούντος Διεθνούς Προστασίας

-ίσα ασφαλιστικά δικαιώματα με Έλληνες πολίτες

-όντας ενήλικος, υπάρχει δικαίωμα πρόσβασης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση (Μετανάστευσης και Ασύλου Υ.)

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις που έχουν:

-παραμονή εντός της χώρας μέχρι την ολοκλήρωση της εξέτασης της αίτησης έχοντας πάντα το δελτίο της

-εάν η οικογένεια έχει μείνει πίσω στην πατρίδα, δεν μπορεί να έρθει στη χώρα σε αυτή τη φάση της διαδικασίας

-αν πρέπει για οποιονδήποτε λόγο να δοθεί παρουσία στις αρχές, πρέπει να γίνει χωρίς κάποια καθυστέρηση, όπως και η συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς

-να τηρούνται οι προθεσμίες των σταδίων μέχρι την ολοκλήρωση της αίτησης (Μετανάστευσης και Ασύλου Υ.)

Αιτούντες άσυλο παράτυπων μεταναστών: Όπως αναφέρεται και στη διάταξη αρθ.31 της Σύμβασης της Γενεύης, η προστασία που δίνεται στον πρόσφυγα κατά την έλευσή του στη χώρα πλαισιώνεται σε 3 στάδια:

1. Περίοδος παράτυπης έλευσης στην Ελλάδα, μέχρι την παρουσία του στις αρχές.

2. Όταν οι αρχές προβαίνουν στην εξέταση του κάθε πρόσφυγα ώστε να εγκριθεί η ιδιότητά του αλλά και το μέλλον του.

3. Ολοκλήρωση εξέτασης και έγκρισης του καθεστώτος κάθε πρόσφυγα ως αιτών άσυλο ή διεθνή προστασία. (Νάσκου-Περράκη, 2015).

4.3. Αρχή Προσφύγων

Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης το 1951, όσον αφορά το καθεστώς των προσφύγων στην Ελλάδα, η οποία έχει συνυπογράψει τη σχετική Σύμβαση, ενισχύει το ελληνικό σύστημα ασύλου, όπως καθορίζεται από την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Επίσης, με τον Ν.3907/2011, ξεκίνησε η λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου από τον Ιούνιο 2013, και είναι η πρώτη αυτοτελής δομή στην χώρα που αποσκοπεί στην εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Έτσι, ξεκίνησε την λειτουργία της και η Αρχή Προσφύγων με τον ίδιο νόμο, ώστε να διεκπεραιώνεται η επανεξέταση των αποφάσεων που λαμβάνει η Υπηρεσία Ασύλου, σχετικά με τις απορρίψεις των αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Ιδρύθηκε επίσης, και η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης και κατ' επέκταση και το σύστημα πρώτης υποδοχής και καταγραφής προσωπικών στοιχείων για τους αιτούντες άσυλο και για όσους φτάνουν στη χώρα χωρίς τα νόμιμα έγγραφα που απαιτούνται. (Υπουργείο, 2010)
Επίσης, στο πλαίσιο της Αρχής Προσφύγων, λειτουργούν 21 Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφύγων μονομελείς και τριμελείς, αναλογικά με τον αριθμό των προσφύγων, έχοντας δώσει την απόφαση ο Υπουργός Προστασίας Πολίτη με θητεία 2 ετών που μπορεί να ανανεωθεί. Οι Επιτροπές προσφύγων αποτελούνται από τον Πρόεδρο που είναι ένα άτομο που έχει εμπειρία στο προσφυγικό δίκαιο και γενικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έναν εκπρόσωπο προσφύγων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, με έναν επιστήμονα ειδικό στα θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως μέλη, και φυσικά τους αναπληρωτές τους, τα οποία εκλέγονται από τον Υπουργό Προστασίας Πολίτη. (Ν4375/2016)
Προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά άσκησης καθηκόντων των μελών των Επιτροπών. Επίσης, τους δίνεται και αποζημίωση, όπως και στον Πρόεδρο, την οποία καθορίζουν ο Υπουργός Οικονομικών και Προστασίας Πολίτη. Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν. 4375/2016, οι Επιτροπές σκοπό έχουν τη διεκπεραίωση της λήψης, της εξέτασης και της έκδοσης αποφάσεων των προσφύγων κατά των αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου και το έργο τους τελείται υπό την Κεντρική Διοικητική Υπηρεσία. (Ν4375/2016)

Όσον αφορά την οργάνωση και τα στελέχη της Γραμματείας Αρχής Προσφύγων, αυτή απαρτίζεται από: 8 θέσεις επιστημονικού προσωπικού με συγκεκριμένα προσόντα, 5 θέσεις γραμματέων ΔΕ Διοικητικού – Οικονομικού. Επιπλέον, η Αρχή Προσφύγων, έχει την έδρα της στην Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου, η οποία την υποστηρίζει για την ομαλή λειτουργία της καθώς ανταποκρίνεται επαρκώς και στις δαπάνες της Αρχής μέσα από τον προϋπολογισμό που καταβάλλεται για την Υπηρεσία Ασύλου. (Υπουργείο, 2010)

Η Αρχή, κάθε 3 μήνες υποβάλλει έκθεση όσον αφορά τα έργα που ολοκληρώθηκαν την προηγούμενη περίοδο στον Συνήγορο Πολίτη. Συγκεκριμένα, αναφέρονται τα στατιστικά της λειτουργίας της, ο αριθμός προσφύγων που εισήλθε στη χώρα, οι διαδικασίες, οι υποθέσεις που εξετάστηκαν και πώς, πόσο κράτησε η εξέταση, το

καθεστώς κάθε πρόσφυγα που του ορίστηκε από την άφιξή του στην χώρα. Όπως επίσης, ποιοι πρόσφυγες είχαν νομικό παραστάτη, αλλά και πόσοι αιτήθηκαν δωρεάν νομική βοήθεια. Κάθε 4 μήνες, Ιανουάριο, Απρίλιο, Ιούλιο και Οκτώβρη, το πρώτο 15ήμερο υποβάλλονται οι εκθέσεις της Αρχής στον Συνήγορο. Αφού ο Συνήγορος έχει ελέγξει όλες τις διαδικασίες που έχουν ακολουθηθεί, τότε, δημοσιεύονται οι εκθέσεις στην διαδικτυακή σελίδα της Αρχής Προσφύγων.

Τα μέλη, τα οποία υποχρεωτικά πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, αναστέλλουν οποιοδήποτε άλλο δημόσιο λειτούργημά τους και επάγγελμα, καθώς απαγορεύεται η επαγγελματική δραστηριότητα είτε στον ιδιωτικό, είτε στον δημόσιο φορέα. Αν η ιδιότητα των μελών, είναι αυτή της δικηγορίας, τότε αναστέλλεται και το δικηγορικό τους λειτούργημα. (Ν4375/2016)

Επίσης, η Κεντρική Διοικητική Υπηρεσία Αρχής Προσφύγων, περιλαμβάνει τα τμήματα:

- Τμήμα Νομικής Υποστήριξης, Εκπαίδευσης, Τεκμηρίωσης, το οποίο βοηθάει την Αρχή προσφύγων στα νομικής φύσεως ζητήματα που προκύπτουν, όπως και στα νομοθετήματα, την εκπαίδευση του προσωπικού της Αρχής, αλλά παρέχει και χρήσιμες πληροφορίες για την χώρα προέλευσης των προσφύγων,

- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης, που αφορά την εύρυθμη λειτουργία και οργάνωση των Επιτροπών, τη γραμματειακή υποστήριξη της Υπηρεσίας, αλλά και την τήρηση του πρωτοκόλλου της Αρχής.

- Οικονομικό Τμήμα, σχετιζόμενο με τον προϋπολογισμό της Αρχής, και με τα ζητήματα που αφορούν τις αποζημιώσεις, αποδοχές και αμοιβές του προσωπικού, καθώς και τη συντήρηση και ασφάλεια των κτηρίων και εγκαταστάσεων. (Ν.4375/2016)

5. Εκπαιδευτική Πολιτική και Μεταναστευτική Πολιτική

5.1 Πολυπολιτισμικότητα- Διαπολιτισμικότητα και Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τον Verkuyten, πολυπολιτισμικότητα ορίζεται η προσέγγιση ιδεολογιών που σχετίζονται με την αναγνώριση και την εκτίμηση των πολιτισμικών διαφορετικών χαρακτηριστικών αλλά και σεβασμό αυτών. (Verkuyten, 2006).

Οι μορφές της πολυπολιτισμικότητας, χωρίζονται σε 3 κατηγορίες: Στις «σημαντικές διαφορές», που αφορά την κατανόηση των πολιτισμικών διαφορών των ομάδων. Η δεύτερη είναι η «Εκτίμηση των συνεισφορών» που σχετίζεται με την εκτίμηση της θετικής συνεισφοράς στις ομάδες αυτές. Τελευταία κατηγορία, είναι αυτή της «Διατήρησης πολιτισμού», η οποία εστιάζει στο να διατηρηθούν οι αξίες, τα ήθη των ομάδων στο πέρας του χρόνου. (Rosenthal, 2010). Επίσης, μέσω της πολυπολιτισμικότητας, αναγνωρίζονται πολιτισμοί και κουλτούρες με αμοιβαία αποδοχή διαφορετικότητας ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών τους. (Γεωργογιάννης, 2008).

Όσον αφορά τον όρο «διαπολιτισμικότητα», αναγνωρίζεται ως ο τρόπος συνεργασίας των διαφορετικών πολιτισμών και η δημιουργία μιας νέας ταυτότητας μέσω αυτών των διαφορετικών πολιτισμικών συνδυασμών. (Γεωργογιάννης, 2008)

Οι δυο όροι έχουν πολύ μικρές διαφορές μεταξύ τους, σχεδόν δυσδιάκριτες, καθώς ο όρος «πολυπολιτισμικότητα» αφορά μια κοινωνική πραγματικότητα καθώς και την εξέλιξή της, ενώ η «διαπολιτισμικότητα» εγγυάται την σχέση αλληλεπίδρασης, δραστηριότητας και συνεργασίας των ατόμων από διαφορετικές πολιτισμικές κοινότητες. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, στόχος της διαπολιτισμικότητας είναι οι ίσες ευκαιρίες στο εκπαιδευτικό πεδίο αλλά και στην κοινωνία γενικότερα. Όσον αφορά την διαπολιτισμική εκπαίδευση, είναι αυτή που γίνεται αρωγός των πολιτών στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες καθώς πρέπει να αναπτυχθούν και οι διαπολιτισμικές δεξιότητες ώστε να υπάρχει αρμονική και οργανωμένη λειτουργία του συστήματος των κοινωνιών. (Ευαγγελινού, 2016).

Το 2008, το Συμβούλιο της Ευρώπης ενέκρινε την Λευκή Βίβλο, εκ της οποίας ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι ένας από τους πυλώνες που πρέπει να δραστηριοποιηθεί για την ανέλιξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της προώθησης του αλληλοσεβασμού. Η συμβίωση σε μια κοινωνία που κυριαρχεί η διαφορετικότητα σε διάφορους τομείς και πεδία επιτυγχάνεται μέσω των διαπολιτισμικών ικανοτήτων που έχουν διδαχθεί τα άτομα. Η προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης από το Συμβούλιο, είχε αποτέλεσμα να εξελιχθούν πολλά και διαφορετικά προγράμματα, δράσεις, όπως ο διαπολιτισμικός διάλογος. (Συμβούλιο Ε. , 2003).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αδιάρρηκτα, θα είναι σωστό να συμπεριλάβουν την πολιτισμική εκπαίδευση, καθώς τα παιδιά των μειονοτήτων μέσω των πολιτισμικών γνωρισμάτων εξασφαλίζουν τις γνώσεις, αλλά και την εμπειρία στα στάδια της ζωής τους. Ουσιαστικά, η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι το μέσο για να αναδιπλωθούν οι συμπεριφορές ώστε να δραστηριοποιούνται τα άτομα αρμονικά σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Σύμφωνα με τον Banks J. 1995, οι 5 διαστάσεις της πολιτισμικής εκπαίδευσης είναι:

1. Συνδυασμός περιεχομένου (Content integration)

2. Διαδικασία κατασκευής της γνώσης (The knowledge construction process)

3. Μείωση προκατάληψης (Prejudice reduction)

4. Παιδαγωγική ισότητα (An equity pedagogy)

5. Δυναμική σχολική κουλτούρα και κοινωνική δομή (An empowering school culture and social structure)

Ενώ τα 5 μοντέλα εκπαίδευσης για τις πολυπολιτισμικές κοινωνίες: (Γεωργογιάννης, 1997)

1) Αφομοιωτικό Μοντέλο: Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, οι μετανάστες πρέπει να ενταχθούν στην κοινότητα των ντόπιων ώστε να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κοινωνίας. (Μάρκου, 1998). Για την πραγματοποίηση αυτού του στόχου, οι μεταναστευτικές ομάδες θα πρέπει να μάθουν την γλώσσα της χώρας και να εγκαταλείψουν τη μητρική τους. Όσον αφορά το σχολείο, ο στόχος του είναι να προάγει στα παιδιά την επίσημη γλώσσα και πολιτισμό της χώρας υποδοχής, ώστε να διατηρηθεί η εθνική κληρονομιά. (Κάτσικας, 2005). Ο εθνοκεντρικός χαρακτήρας

του μοντέλου αποδοκιμάστηκε καθώς πρέπει οι μετανάστες να εγκαταλείψουν τα πολιτιστικά στοιχεία με τα οποία γεννήθηκαν και να εξαρτώνται από την χώρα υποδοχής. (Παλαιολόγου, 2007).

2) Μοντέλο Ενσωμάτωσης: Αυτό το μοντέλο, αντικατέστησε το αφομοιωτικό με θεμέλιο όμως την πολιτική ετερότητα. (Γεωργογιάννης, 1997). Το μοντέλο αυτό υποστηρίζει ότι για την ένταξη των μεταναστών θα χρειαστεί η αφομοίωση των στοιχείων που αφορούν τις αξίες συσχετιζόμενες με το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα. (Γκόβαρης, 2001). Στόχος αυτού το μοντέλου, είναι η διατήρηση της γλώσσας από τους μετανάστες και γενικά τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας προέλευσης. (Πυργιωτάκης, 2000)

3) Πολυπολιτισμικό Μοντέλο: Την 10ετία 1970, με την εμφάνιση της «πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης», εδραιώθηκε και το πολυπολιτισμικό μοντέλο. (Γεωργογιάννης, 1997). Συγκεκριμένα, το μοντέλο αναγνωρίζει τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά κάθε κοινωνίας δίνοντας έμφαση έτσι στην διαφορετικότητα του κάθε λαού. Επίσης, η δικαιοσύνη ορίζεται από την εκάστοτε πολιτική εξουσία. Τέλος, εκτιμάται δεόντως η εθνική ταυτότητα καθώς και η ισότητα του πολιτισμού της χώρας υποδοχής και της χώρας προέλευσης αφού με αυτό τον τρόπο οι άνθρωποι έρχονται κοντά και αναπτύσσουν κοινωνικές ομάδες. (Banks, 1997). Δημιουργήθηκαν εκπαιδευτικά προγράμματα ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά μεταναστών με την εκπαιδευτική πορεία, αλλά και στο να εξαλειφθούν οι προκαταλήψεις και οι διακρίσεις των πολιτισμικών διαφορών. (Γκόβαρης, 2001).

4) Αντιρατσιστικό Μοντέλο: Στο τέλος του 1980 την εμφάνισή του κάνει αυτό το μοντέλο, στο οποίο μελετάται ο ρατσισμός ως κοινωνικό φαινόμενο. (Γκόβαρης, 2001). Σύμφωνα με (Μάρκου, 1998) και (Γεωργογιάννης, 1997), στόχος του μοντέλου: Ισότητα ευκαιριών στη ζωή, εκπαίδευση, προσωπική ανέλιξη, κοινωνική συμμετοχή, άρση φασιστικών αντιλήψεων.

5) Διαπολιτισμικό Μοντέλο: Την ίδια περίοδο, το 1980, συναντάται στην Ευρώπη αυτό το μοντέλο, που όσον αφορά την Ε.Ε. και το Συμβούλιό της καθώς και την UNESCO σχετίζεται με τα σχολεία και το άρρηκτο δικαίωμα ευκαιριών στην εκπαίδευση. (Γεωργογιάννης, 1997). Όπως αναφέρει ο (Essinger, 1988), η διαπολιτισμική εκπαίδευση άρχεται από τους τέσσερις πυλώνες: α) εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό, β) εκπαίδευση για ενσυναίσθηση, γ) εκπαίδευση για αλληλεγγύη, δ) εκπαίδευση κατά της εθνικιστικής σκέψης. (Essinger, 1988)

5.2. Πολιτικές ένταξης, μέσω της εκπαίδευσης μετά το ξέσπασμα της προσφυγικής μεταναστευτικής κρίσης.

Κατά το έτος 2015, τοποθετείται η κορύφωση της μεταναστευτικής προσφυγικής κρίσης στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Η ολοένα αυξανόμενη εισροή μεταναστών και προσφύγων στον Ελλαδικό χώρο αποδίδεται στη γεωγραφική θέση της χώρας καθώς αποτελεί το σταυροδρόμι της Ασίας, της Ευρώπης και της Αμερικής. (Δημάκη, 2020). Έχει θεωρηθεί πόλος έλξης καθώς μεγάλο μέρος του πληθυσμού έχει συρρεύσει σ ’αυτήν είτε παραμένοντας για την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και τη δημιουργία μιας νέας αρχής είτε σταθμεύοντας προσωρινά με σκοπό τη μετακίνηση σε κάποιον άλλο τόπο. Απ’ την πλευρά των μεταναστευτικών – προσφυγικών πληθυσμών, η Ελλάδα νοείται

ως μια χώρα προορισμός, σταθμός ή πέρασμα εξυπηρετώντας τις εκάστοτε ανάγκες των ατόμων και την πορεία της μετακίνησής τους. (Δημάκη, 2020)

Η αυξημένη εισροή από το 2015 τόσο μεταναστών όσο και προσφύγων στο ελληνικό κράτος, σε ένα πρώτο επίπεδο δηλώνει την κυριολεκτική είσοδο νέων πληθυσμών στη χώρα και σε ένα δεύτερο σηματοδοτεί την είσοδο και τη μετάβαση της ελληνικής κοινωνίας σε μια άλλη περίοδο. Γίνεται λόγος, λοιπόν, για μια νεοεισαχθείσα κοινωνική πραγματικότητα στη χώρα, αυτή της πολυπολιτισμικότητας, όπου άτομα ή ομάδες με διαφορετικά εθνικά, εθνοτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν. (Ευαγγελινού, 2016)

Αναμφισβήτητα, το προσφυγικό – μεταναστευτικό κύμα που δέχθηκε η χώρα κατά το 2015 – 2016 προκάλεσε σύγχυση στην ελληνική κοινωνία ενώ παράλληλα επιδείνωσε την ήδη τεταμένη περίοδο που διένυε. Ως απόρροια αυτού, πυροδοτήθηκαν μια σειρά από κρίσιμα θέματα που κατέστησαν απαραίτητη την παρουσία και την ετοιμότητα του κρατικού μηχανισμού. Η ελλιπής, όμως, οργάνωση του ελληνικού κράτους σε θεμελιώδη ζητήματα του μεταναστευτικού – προσφυγικού φαινομένου στη χώρα προκάλεσε μεγάλη δυσχέρεια τόσο στις ευαίσθητες αυτές ομάδες που βίωσαν τον ξεριζωμό όσο και στους πολίτες. Μετά την εγκατάσταση των μεταναστών – προσφύγων, μείζονος σημασίας κρίνεται το θέμα της εκπαίδευσής τους. Σ 'αυτήν την ενότητα, επιχειρείται ο εντοπισμός μεθόδων και πολιτικών εν γένει μέσω της εκπαίδευσης που αποσκοπούν στην ομαλή ένταξη αυτών των πληθυσμιακών ομάδων στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι.

Η εκπαίδευση του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού ενηλίκων καθώς επίσης και ανηλίκων μεταναστών και προσφύγων που καταφθάνουν στη χώρα αποτελεί ένα κρίσιμο ζήτημα που χρήζει άμεσης κρατικής παρέμβασης. Το ελληνικό κράτος καλείται να ανταποκριθεί στον όγκο και στις απαιτήσεις του μεταναστευτικού – προσφυγικού πληθυσμού μέσω της εφαρμογής σχεδίων, της ανάπτυξης μηχανισμών και της οχύρωσης των απαραίτητων εκπαιδευτικών δομών δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για την ευημερία και την ομαλή ενσωμάτωση των ενηλίκων – ανηλίκων μεταναστών – προσφύγων στην κοινωνία. (Katsigianni & Kaila, 2019) Ως ενσωμάτωση νοείται η διαδικασία της ένταξης των μεταναστών – προσφύγων στους βασικούς θεσμούς, σχέσεις και θέσεις της κοινωνίας υποδοχής. (Δημάκη, 2020) Καθοριστικό ρόλο στην ένταξη τους στην κοινωνία κατέχει η εκπαίδευση, η οποία λειτουργεί ως αρωγός για την εκμάθηση του νέου πολιτισμού, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων, τη συνειδητοποίηση, τη διεκδίκηση και κατ' επέκταση την απόκτηση της θέσης τους μέσα στην κοινωνία. (Δημάκη, 2020). Πρέπει να σημειωθεί ότι για τη σταδιακή και επιτυχημένη ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο είναι απαραίτητο να τεθεί πρώτα στο επίκεντρο και να προαχθεί η ολοκληρωμένη εκπαίδευσή τους καθώς μια ανεπιτυχής προσπάθεια ένταξης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα θα επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα. Έτσι, η θέσπιση εκπαιδευτικής πολιτικής κρίνεται αναγκαία για τον καθορισμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μεταναστών – προσφύγων έτσι ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία κλίματος ανασφάλειας και οποιαδήποτε ανάδυση ρατσιστικών φαινομένων στην ελληνική κοινωνία. (Δημάκη, 2020)

Μετά το ξέσπασμα της μεταναστευτικής – προσφυγικής κρίσης, το θέμα της κοινωνικής ενσωμάτωσης αυτών των ατόμων ή ομάδων και των παιδιών τους στην κοινωνία, την εκπαίδευση και την εργασία απασχολούσε ιδιαίτερα. Έτσι, η Ελλάδα θέσπισε πολιτικές ένταξης που ανήκουν στην εκπαιδευτική πολιτική της. Όσον αφορά την εκπαίδευση ανηλίκων, τα παιδιά των προσφύγων σύμφωνα με δεδομένα συνήθως λαμβάνουν λιγότερη προσοχή και αντιμετωπίζουν περισσότερα εμπόδια απ' ότι τα παιδιά των μεταναστών. (Crul, et al., 2019) Ακόμα, έχει παρατηρηθεί ότι περισσότερη έμφαση έχει δοθεί στην παροχή βασικής εκπαίδευσης ενώ η πρόσβαση στην ανώτερη δεν προάγεται ιδιαίτερα.

Το 2017-18, στο πλαίσιο των Δομών Υποστήριξης Εκπαίδευσης Προσφύγων λειτούργησαν δομές υποστήριξης για τα παιδιά των προσφύγων ηλικίας 1-2 ετών στα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων ως παραρτήματα των γειτονικών παιδικών σταθμών. (Katsigianni & Kaila, 2019)

Η εισαγωγή των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση ξεκινά μέσα σε τρεις μήνες απ' την άφιξή τους στην Ελλάδα. Πρέπει να ληφθεί υπόψιν ότι ενδεχομένως το χρονικό περιθώριο για την έναρξη της εκπαίδευσής τους να είναι πολύ μεγαλύτερο απ' αυτό που ορίζεται. (Crul, και συν., 2019) Στην Ελλάδα, η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά από τα πέντε έτη και διαρκεί έως τα δεκαπέντε. Ακόμα, είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από τη νομική τους κατάσταση. (Crul, και συν., 2019). Η μη εγγραφή τους τιμωρείται και τίθενται κυρώσεις στους γονείς ή κηδεμόνες τους εάν δεν προβαίνουν στην εγγραφή των παιδιών ή παραμελούν τη σημασία της παρουσίας στο σχολείο. (Crul, και συν., 2019) Επίσης, στα Κέντρα Φιλοξενίας παραδίδονται μαθήματα γλώσσας αλλά μόνο σε ένα ανεπίσημο επίπεδο με τη μορφή δραστηριοτήτων οργανωμένων από τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς και Διεθνείς Οργανισμούς. (Crul, και συν., 2019) Στις Δομές Υποστήριξης Εκπαίδευσης Προσφύγων, διενεργήθηκαν μαθήματα υποδοχής – προετοιμασίας για τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων που δε μιλούσαν ελληνικά. Πρόκειται για μαθήματα που προετοιμάζουν τα παιδιά πριν ενταχθούν στα κανονικά μαθήματα και απευθύνονται σε μαθητές του Δημοτικού – Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (6-12 ετών) και του Γυμνασίου – Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (α΄ κύκλος εκπαίδευσης) (12-15 ετών) (Katsigianni & Kaila, 2019), (Μωυσίδου, 2013). Στόχος των Δομών Υποστήριξης ήταν η δημιουργία μιας καινοτόμας εκπαιδευτικής πραγματικότητας και της αίσθησης της κανονικότητας στη ζωή τους. (Katsigianni & Kaila, 2019), (Crul, και συν., 2019). Έτσι, λειτουργούσαν σε πρωινές και απογευματινές βάρδιες και λάμβαναν χώρα είτε στα Κέντρα Φιλοξενίας είτε για τους πρόσφυγες μαθητές που ζούσαν εκτός αυτών στα συμβατικά σχολεία στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας ή στα Διαπολιτισμικά σχολεία. (Crul, και συν., 2019), (Katsigianni & Kaila, 2019). Το εξειδικευμένο πρόγραμμα μαθημάτων αποσκοπούσε στην επανένταξη και την επαναφορά των παιδιών στην έννοια του σχολείου. (Crul, και συν., 2019) Σχετικά με τα Διαπολιτισμικά Σχολεία και τις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ιδρύθηκαν περίπου το 1990 με σκοπό να ενσωματώσουν τα παιδιά στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. (Crul, και συν., 2019) Τα μαθήματα προετοιμασίας παραδίδονται στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας μέσα στις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας

εκπαίδευσης, σε περιοχές με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και συχνά φαινόμενα εγκατάλειψης του σχολείου. (Katsigianni & Kaila, 2019) Μέσω των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας προσφέρονται ίσες ευκαιρίες για ένταξη σ' όλους τους μαθητές υποστηρίζοντάς τους έτσι ώστε να ενισχυθεί η μαθητική τους επίδοση. (Katsigianni & Kaila, 2019) Πιο συγκεκριμένα, προσφέρονται μαθήματα υποδοχής – προετοιμασίας, θεραπευτικά μαθήματα, καλοκαιρινά και ειδικά μαθήματα για την ενίσχυση της εκμάθησης της γλώσσας της χώρας υποδοχής. (Katsigianni & Kaila, 2019) Ακόμα, μαθήματα υποδοχής – προετοιμασίας παραδίδονται στα συμβατικά σχολεία. Οι μαθητές που παρουσιάζουν αδυναμίες στην ελληνική γλώσσα σε σχέση με τους φυσικούς ομιλητές παρακολουθούν εντατικά μαθήματα για την εκμάθησή της ξεχωριστά και για το υπόλοιπο μέρος του προγράμματος μαθημάτων συμμετέχουν στα κανονικά μαθήματα του σχολείου. (Crul, και συν., 2019)

Στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικότητας που χαρακτηρίζει τη σημερινή ελληνική κοινωνία, η έννοια της διαπολιτισμικότητας, δηλαδή, της αμοιβαίας δυναμικής σχέσης των πολιτισμών και της συνεργασίας για τη δημιουργία μιας νέας ταυτότητας κατέχει κομβική θέση στην οργάνωση, το σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων. (Δημάκη, 2020) Τα εκπαιδευτικά προγράμματα εντάσσονται στις πολιτικές ένταξης και αποσκοπούν στην ομαλή ένταξη των παιδιών προσφύγων στο κοινωνικό σύνολο. (Δημάκη, 2020) Η διαπολιτισμική εκπαίδευση που προάγεται μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων αξιοποιεί το χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας με τη συγκέντρωση διαφόρων πολιτισμικών στοιχείων που φέρουν τα άτομα για να δημιουργήσει μια ενιαία και συνάμα νέα πραγματικότητα για όλους τους μαθητές χωρίς διαχωρισμούς, χωρίς διακρίσεις πάντα με γνώμονα την ισότητα και το σεβασμό. Μέσω της αλληλεπίδρασης των ατόμων κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων επιτυγχάνεται η μείξη των πολιτισμικών στοιχείων των παιδιών μεταναστών – προσφύγων με εκείνα των παιδιών από την Ελλάδα και κατ' επέκταση η ένωσή τους έτσι ώστε έννοιες, όπως για παράδειγμα, της δημοκρατίας, της αξιοκρατίας, της δικαιοσύνης και του πλουραλισμού να βρουν πρόσφορο έδαφος για να καλλιεργηθούν και να καταστήσουν τους μαθητές υγιείς προσωπικότητες με αξίες και ήθος. Ένα απ' τα εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάστηκε ήταν το «ΔΙΑΠΟΛΙΣ» αποσκοπώντας στην εκπαίδευση των μαθητών μεταναστών. Το πρόγραμμα τέθηκε σε λειτουργία από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και είχε την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επίσης, αποτελεί πηγή εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία των ελληνικών στα παιδιά προσφύγων και μεταναστών. (Katsigianni & Kaila, 2019) Εκτός από τη συμβολή στην απόκτηση γλωσσικών ικανοτήτων, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είχε ως στόχο την ενσωμάτωση των ξένων μαθητών στο σχολείο και στην κοινωνία. (Katsigianni & Kaila, 2019) Στα πλαίσια του προγράμματος προσφέρθηκε ψυχοθεραπεία σε ομάδες ή ατομικά σε γονείς μετανάστες για να εξοικειωθούν με την ελληνική πραγματικότητα. (Katsigianni & Kaila, 2019) Επιπροσθέτως, το παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο της συνεργασίας του με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και της συνεργασίας με ΜΚΟ, δημιούργησε εκπαιδευτικά προγράμματα προκειμένου τα παιδιά προσφύγων μέσω της άτυπης εκπαίδευσης να γνωριστούν με άλλα παιδιά, να ψυχαγωγηθούν, να συνειδητοποιήσουν τα κοινά μεταξύ τους

στοιχεία και να γνωρίσουν τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. (Δημάκη, 2020) Το 2016, γίνεται σύμπραξη από την πλευρά του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και από την πλευρά σαράντα πέντε φορέων για την προσέγγιση του θέματος της προσφυγιάς μέσω της τέχνης και της επιστήμης. (Δημάκη, 2020) Τόσο η εθνική όσο και η διεθνής διάσταση της προσφυγιάς αναδείχθηκαν μέσα από ιστορικά και αρχαιολογικά τεκμήρια. (Δημάκη, 2020) Ακόμα, στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η τέχνη και το θέατρο συμβάλλοντας στην κοινωνικοποίηση και την εκμάθηση της γλώσσας διαδραστικά. Με τον ίδιο τρόπο που η τέχνη συγκεντρώνει στο χαρακτήρα της διαφορετικά χαρακτηριστικά και επιρροές, έτσι και το άτομο εξοικειώνεται με την έννοια της ετερότητας και αντιλαμβάνεται τις διαφορές στα άτομα, στην κοινωνία και στις τάσεις. (Δημάκη, 2020). Συμμεριζόμενο την αξία της τέχνης και το ρόλο της στην ομαλή ένταξη των ατόμων, το Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο της Κορίνθου οργάνωσε μικρής χρονικής διάρκειας εκπαιδευτικά προγράμματα απευθυνόμενα στα παιδιά προσφύγων, κατά το ξέσπασμα της προσφυγικής – μεταναστευτικής κρίσης, στα οποία παρατηρήθηκε ιδιαίτερα αυξανόμενη συμμετοχή από τα προσφυγόπουλα. (Δημάκη, 2020) Τέτοιες δράσεις προσανατολίζονται στην αποδοχή της διαφορετικότητας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποθαρρύνοντας τις εκδηλώσεις ξενοφοβικών επιθέσεων. (Δημάκη, 2020)

Ακόμα μια πρακτική στο πλαίσιο των πολιτικών ένταξης μέσω της εκπαίδευσης αποτελεί η εκμάθηση δεύτερης ξένης γλώσσας. Στην Ελλάδα, η εκμάθηση δεύτερης γλώσσας δεν είναι διαδεδομένη. (Crul, και συν., 2019) Παρόλο που το πρόγραμμα μαθημάτων των μαθητών προσφύγων – μεταναστών περιλαμβάνει τα μαθήματα Ελληνικής Γλώσσας, αυτή δε διδάσκεται ως δεύτερη ξένη γλώσσα αλλά ως μητρική. Επομένως, το πρόβλημα που προκύπτει στη συγκεκριμένη πρακτική έγκειται στην έλλειψη μεθόδων, τεχνικών και της προσαρμογής του προγράμματος στις ανάγκες των μαθητών. (Crul, και συν., 2019)

Όσον αφορά τις επιλογές που δίδονται στους μαθητές με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής φάσης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, έχει παρατηρηθεί ότι η παροχή μαθημάτων προετοιμασίας – υποδοχής και εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας συνδέονται άρρηκτα με την επιλογή της συνέχισης ή μη των σπουδών τους. (Crul, και συν., 2019) Η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα ολοκληρώνεται στην ηλικία των δεκαπέντε με την αποφοίτηση από το Γυμνάσιο και την απόκτηση του Απολυτηρίου. (Crul, και συν., 2019) Σ ’αυτό το σημείο, δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα να επιλέξουν Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο για την περαιτέρω πορεία τους στην εκπαίδευση. (Crul, και συν., 2019) Οι μαθητές που απέτυχαν στη λήψη του Απολυτηρίου του Γυμνασίου, για να το αποκτήσουν θα πρέπει να παρακολουθούν μαθήματα στο νυχτερινό σχολείο. Σ’ αυτό φοιτούν και ενήλικες πρόσφυγες – μετανάστες για να ολοκληρώσουν τη φάση της βασικής εκπαίδευσης. Για τους μαθητές που δε σκοπεύουν να συνεχίσουν σε κάποιο Λύκειο ή αποτυγχάνουν στη λήψη του Απολυτηρίου Λυκείου, προβλέπεται η συμμετοχή σε διάφορες σειρές μαθημάτων που παρέχονται από δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, όπως οι σχολές ΟΑΕΔ, για την απόκτηση βασικών ικανοτήτων και προσόντων έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα μετέπειτα να αναζητήσουν κάποια

δουλειά στην αγορά εργασίας. (Crul, και συν., 2019) Παρόλο που τα παιδιά φθάνουν αργοπορημένα στα δεκαπέντε έτη τους για να αποφασίσουν για το μέλλον τους ως μαθητές, η πλειοψηφία δε συνεχίζει στο Λύκειο ή στην ανώτερη εκπαίδευση του Πανεπιστημίου. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στην ελλιπή κατάρτισή τους ήδη από τις προηγούμενες τάξεις καθώς η υποστήριξη που τους παρέχεται κρίνεται προσωρινή και περιστασιακή. (Crul, και συν., 2019)

Όσον αφορά τους μαθητές άνω της ηλικίας των δεκαπέντε που έχουν καταφθάσει στην Ελλάδα, δεν προβλέπεται κάποιος μηχανισμός που να προάγει την επίσημη εκπαίδευσή τους. Αντίθετα, βρίσκονται περισσότερο αποκλεισμένοι καθώς δεν έχουν Απολυτήριο Γυμνασίου αλλά ούτε μπορούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα του Λυκείου. (Crul, και συν., 2019) Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να τους προσφέρεται μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης μέσω Μη Κυβερνητικών Οργανισμών και Διεθνών Οργανισμών με στόχευση στην καλλιέργεια τεχνικών και επαγγελματικών ικανοτήτων, στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και άλλων κοινωνικών δεξιοτήτων. (Crul, και συν., 2019)

Στην περίπτωση των ενηλίκων μεταναστών – προσφύγων, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εξασφαλίζει τη φοίτηση για όσους εγκατέλειψαν τη βασική υποχρεωτική εκπαίδευση νωρίτερα στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. (Crul, και συν., 2019) Βασική προϋπόθεση για τη φοίτηση σε τέτοιου είδους σχολεία αποτελεί η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας. (Crul, και συν., 2019)Αναμφισβήτητα, η εκπαίδευση των ενηλίκων μεταναστών – προσφύγων απασχολεί ιδιαίτερα καθώς γίνεται λόγος για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού το οποίο όχι μόνο πρέπει να ενταχθεί στη χώρα αλλά και να αποκτήσει ενεργό δράση σ' αυτήν. Με άλλα λόγια, πραγματικά η εισροή μεταναστών – προσφύγων προκάλεσε κρίση σε πολλά επίπεδα στην Ελλάδα, όμως, η άμεση επίλυση αυτής της προβληματικής κατάστασης μπορεί να αποβεί ωφέλιμη τόσο για τους μετανάστες – πρόσφυγες με την αποδοχή τους από το σύνολο και την αξιοποίησή τους στο εργατικό δυναμικό της χώρας όσο και για την ίδια τη χώρα με την κοινωνικοοικονομική ενίσχυσή της. Μέσω της εκπαίδευσης, δίνεται η δυνατότητα στο άτομο να αποβάλει το αίσθημα της ανασφάλειας που έχει καλλιεργηθεί εσωτερικά με την άφιξή του σε ένα ανοικείο περιβάλλον και να εκπληρώσει τους στόχους του διεκδικώντας ενεργά τη θέση του μέσα στην κοινωνία. Στη μετάβαση, λοιπόν, του ατόμου από την κατάσταση φιλοξενίας – υποδοχής στο στάδιο της ομαλής ένταξης στην ελληνική πραγματικότητα, η εκπαίδευση διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο. Στο ευρύτερο πλαίσιό της, η Δια Βίου Μάθηση αποτελεί αναγκαιότητα και προάγεται ιδιαίτερα. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Η Δια Βίου Μάθηση εξυπηρετεί την εκπαίδευση των ενηλίκων και ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Γίνεται λόγος για μια πολιτισμική στρατηγική που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος ανεπηρέαστου από στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις, όπου τα άτομα θα αλληλεπιδρούν και θα συνυπάρχουν αρμονικά. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Βασική προϋπόθεση για την επιτυχημένη κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων είναι η πίστη στις αρχές της ισότητας, της ελεύθερης έκφρασης και της δημοκρατίας εν γένει. Στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης και της μεταναστευτικής εκπαιδευτικής πολιτικής εντάσσονται τα

διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα και τα προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας που τέθηκαν σε εφαρμογή από τη Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης Δια Βίου Μάθησης & Νεολαίας. (Crul, και συν., 2019), (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016). Μέσα από διάφορες μαθησιακές δραστηριότητες τα άτομα συμμετέχουν στο δικό τους ρυθμό με σκοπό τη βελτίωση σε γνωστικό, κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Επομένως, ο ρόλος της Δια Βίου Μάθησης είναι πολύπλευρος και πολυεπίπεδος καθώς φροντίζει όχι μόνο για την κατάρτιση των ατόμων αλλά και για την αλληλεπίδρασή τους καθώς επίσης και τη διεύρυνση των οριζόντων μέσω της επικοινωνίας των διαφορετικών πολιτισμών. Όλες οι δραστηριότητες που οργανώνονται μέσω της Δια Βίου Μάθησης έχουν ως γνώμονα την όσο πιο δυνατόν ανώδυνη και ομαλή ενσωμάτωση στο κοινωνικό σύνολο της χώρας. Πέρα απ' τη μέριμνα για τη δόμηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής, η πραγματική αξία της έγκειται στην παροχή ευκαιριών στα άτομα, του χώρου και του χρόνου να εγκλιματιστούν, να εκφραστούν ως προσωπικότητες με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που φέρουν μαζί τους και να αποβάλουν κάθε περιορισμό και ανασφάλεια. Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν τίθεται το γενικό καλό των πολιτών τόσο των Ελλήνων όσο και των μεταναστών – προσφύγων ως προτεραιότητα οι προοπτικές εξέλιξης καθώς επίσης και ανάπτυξης αυξάνονται ενώ μειώνονται οι διακρίσεις και η κοινωνική αναταραχή. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016)

Για τη συμπληρωματική εκπαίδευση και επιμόρφωση των ενηλίκων προσφύγων – μεταναστών που προάγει η Δια Βίου Μάθηση οργανώνονται, σχεδιάζονται και υλοποιούνται από κρατικούς ή μη φορείς διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Αυτά αποσκοπούν στην κάλυψη των αναγκών τους και στην καλλιέργεια προσόντων κατάλληλων για την κατάκτηση κάποιας εργασίας. Επιπροσθέτως, η λειτουργία των προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας έχει ως στόχο την βελτιστοποίηση των γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μεταναστευτικών – προσφυγικών πληθυσμών. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Το γλωσσικό πρόβλημα, δηλαδή, η ανεπαρκής ή καθόλου γνώση της ελληνικής γλώσσας εμποδίζει την αφομοίωση των ατόμων σε κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο και αυτό αποπειρώνται να εξομαλύνουν τα προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας. Ωστόσο, δεν προσφέρονται αρκετά συστηματικά για τους ενήλικες. (Crul, και συν., 2019)

Απ' τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι οι πολιτικές ένταξης που έχουν εφαρμοστεί από το ελληνικό κράτος μέσω της εκπαίδευσης, επικεντρώνονται στη βασική εκπαίδευση. Απευθύνονται κατά κύριο λόγο στις ηλικίες που φοιτούν στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέχρι το Γυμνάσιο χωρίς, όμως, να έχει γίνει διεξοδική μελέτη για το σχεδιασμό στιβαρών υποδομών για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων – μεταναστών και τη μετέπειτα ένταξή τους στην κοινωνία. Σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής, πρόκειται για μια επιφανειακή προσέγγιση του μεταναστευτικού – προσφυγικού ζητήματος καθώς παρουσιάζονται μια σειρά από προσωρινές αυτοσχέδιες λύσεις, οι οποίες αντί να βελτιώνουν τις συνθήκες της μαθητικής τους επίδοσης, συγκαλύπτουν κι εντείνουν το πρόβλημα. Αναφανδόν

είναι το γεγονός ότι έχουν τεθεί σε εφαρμογή ορισμένες πρακτικές χωρίς όμως να λαμβάνονται υπόψιν οι εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών. Ως απόρροια αυτού, δημιουργούνται εκπαιδευτικά κενά, για τα οποία όμως δεν ευθύνονται οι ίδιοι οι μαθητές αλλά η ελλιπής οργάνωση του προγράμματος εκπαίδευσής. Επομένως, εντείνεται η αδυναμία τους να συμβαδίσουν με τους υπόλοιπους συμμαθητές και αυτόματα οδηγούνται στην περιθωριοποίηση.

Ο προσανατολισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής στη διαπολιτισμική εκπαίδευση θα μπορούσε να λειτουργήσει ως δίαυλος επικοινωνίας των διαφορετικών πολιτισμών με απώτερο στόχο την κοινωνική και πολιτισμική αποδοχή τους. (Δημάκη, 2020) Η εξοικείωση όλων των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον με την έννοια της ετερότητας γενικά θα εξασφάλιζε την παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών.

Για την αρμονική συνύπαρξη των μαθητών διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων στο σχολείο θα μπορούσε να προταθεί η αξιοποίηση παιχνιδιών, της γαστρονομίας και της μουσικής της εκάστοτε χώρας κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να γνωρίσουν την πολιτισμική κληρονομιά χωρών απ' όλο τον κόσμο και να αποκτήσουν βιωματική εμπειρία. (Αδαμίδου, Αρμάος, Αρμπουνιώτη, & Αχνούλα,, 2020-2021) Στόχος μέσα απ' αυτή τη διαδικασία τίθεται η ισχυροποίηση των μεταξύ τους δεσμών, η βελτίωση των συνθηκών αλληλεπίδρασης μέσα στο σχολικό περιβάλλον και κατ' επέκταση η διευκόλυνση της ένταξή τους στο κοινωνικό πλαίσιο. Λαμβάνοντας υπόψιν ότι το σχολείο προσιδιάζει την εικόνα της σημερινής κοινωνίας και μετά την οικογένεια αποτελεί το επόμενο σημαντικό περιβάλλον, στο οποίο το άτομο καλείται να επικοινωνήσει, στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να αξιοποιηθούν μέθοδοι για την επίτευξη της εισαγωγής όλων των μαθητών στην έννοια της πολυπολιτισμικότητας. Πιο συγκεκριμένα, στις ώρες της Ευέλικτης Ζώνης και της Γυμναστικής η οργάνωση δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με τη χρήση των τεχνολογικών πολυμέσων θα συμβάλλουν στην αναπαραστατική παρουσίαση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα, τα ήθη και τα έθιμα τους. (Αδαμίδου, Αρμάος, Αρμπουνιώτη, & Αχνούλα,, 2020-2021) Εάν οι μαθητές ως δρώντα πρόσωπα εμπλακούν στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα απ' τη συνεργασία με τους συμμαθητές θα είναι σε θέση να αναγνωρίσουν, να εκτιμήσουν και να κατανοήσουν τη διαφορετικότητα οι ίδιοι χωρίς να δέχονται παθητικά την πραγματικότητα που τους επιβάλλεται και κατ' επέκταση να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη των μαθητών προερχόμενων από άλλες χώρες.

Μέσα απ' τη μελέτη των πολιτικών ένταξης που προβλέπονται για τους μετανάστες – πρόσφυγες άνω των δεκαπέντε ετών ή τους ενήλικες, παρατηρείται ένας μονοδιάστατος χειρισμός επί του θέματος. Οι υποδομές και τα προγράμματα που προσφέρονται για την ένταξη τους στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι προσεγγίζουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αυτά τα άτομα περιστασιακά κι όχι ουσιαστικά. Δε θα πρέπει να παραβλεφθεί ωστόσο και το γεγονός ότι για την ολοκληρωμένη εκπαίδευσή τους κρίνεται αναγκαία η εξειδικευμένη εκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού σε κάθε εκπαιδευτική - σχολική βαθμίδα. Στα σημερινά δεδομένα, οι πολιτικές ένταξης μέχρι στιγμής λειτουργούν διεκπεραιωτικά προσφέροντας τα βασικά στους μετανάστες – πρόσφυγες έτσι ώστε να κατευνάζουν τις ενδεχόμενες αναταραχές που προκαλούνται από τον περιορισμό και την

κοινωνική κατηγοριοποίησή τους. Συμπερασματικά, η ανάγκη ανεύρεσης αποτελεσματικών μηχανισμών για την ενσωμάτωση των προσφυγικών – μεταναστευτικών πληθυσμών είναι ζήτημα υψίστης σημασίας καθώς δε γίνεται λόγος απλά για την προσαρμογή τους στη χώρα υποδοχής αλλά για την πορεία και πρόοδο τους ως παραγωγικά μέλη της ελληνικής κοινωνίας.

5.3. Πρωτοβουλίες και δομές

Με σκοπό να ανταπεξέλθει η Ελλάδα στην αναπάντεχη αλλά και δραματική αύξηση παράτυπων κυρίως μεταναστών τον Μάιο 2015, η Επιτροπή εισήγαγε μια καινούργια προσέγγιση που είχε βάση τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) ή αλλιώς hotspots, (sr migration hotspots). Αρχικά, τα hotspots, ή αλλιώς Κέντρα Υποδοχής – Καταγραφής προσφύγων, είναι συγκεκριμένοι χώροι στην επικράτεια που ελέγχονται οι εισαχθέντες και κατηγοριοποιούνται ως: πρόσφυγες, μετανάστες και λαθρομετανάστες. Στον έλεγχο αυτό, κατηγοριοποιούνται και λαμβάνονται υπόψη τα χαρτιά που μπορεί να έχει κάποιος, αλλά και την γνησιότητά τους.

Η Επιτροπή, ακολούθησε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο πολιτικής ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της νέας προσέγγισης, ένα Κοινό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ), στο οποίο συμπεριλαμβάνονται κανονισμοί με σκοπό τα κράτη- μέλη να έχουν κοινά πρότυπα πολιτικών όσον αφορά την μεταχείριση αυτών που έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία. (COM, 2016)

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, στον κανονισμό του Δουβλίνου, παρουσιάζονται τα κριτήρια εξέτασης για τα οποία είναι υπεύθυνο ένα κράτος μέλος όσον αφορά την αίτηση διεθνούς προστασίας, και συγκεκριμένα είναι η πρώτη χώρα εισόδου των μεταναστών. (ΕΕ, 2013).

Τον Απρίλιο του 2016, υπήρξε μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος Ασύλου διότι, ο αριθμός των πρώτων χωρών εισόδου ήταν περιορισμένος, και έτσι το σύστημα ασύλου τους, δεχόταν αλλεπάλληλες πιέσεις λόγω του τεράστιου όγκου εξέτασης αιτήσεων. (COM, 2016)

Εν συνεχεία, αναφορικά μ τον Κανονισμό του Δουβλίνου, προβλέπεται ότι οι μετανάστες υποβάλλουν την αίτηση ασύλου στην πρώτη χώρα εισόδου, οπότε δεν μπορούν να συνεχίσουν το ταξίδι τους στην υπόλοιπη Ευρώπη και περιορίζονται. Όμως, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και το Δικαστήριο της Ε.Ε., το 2011 ανέστειλαν τις μεταφορές στην Ελλάδα, διότι το ελληνικό σύστημα ασύλου ήταν αδύναμο να υποστηρίξει αυτό τον όγκο των μεταναστών. (COM, 2016)

Τα επόμενα χρόνια, μέχρι εν τέλει το 2016, μετά από πολλές προσπάθειες των ελληνικών αρχών, η Επιτροπή δημοσίευσε κάποιες πολιτικές που έπρεπε να ακολουθηθούν ώστε το ελληνικό σύστημα ασύλου να γίνει και πάλι λειτουργικό, αλλά και να υπάρξει έφορο έδαφος για την επαναλειτουργία των μεταφορών βάσει του κανονισμού του Δουβλίνου. (COM, 2016).

Σχετικά με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση, το 2015, τον Μάιο, δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση, στο οποίο έχει σχεδιαστεί ένα πλήρες πλάνο για τον έλεγχο της εισροής των μεταναστών. Σε αυτό το φάσμα, συμπεριλαμβάνεται και η εξάλειψη του δικτύου λαθρεμπορίας που «ανησυχεί» όλη την Ε.Ε., καθώς έχει πάρει τεράστιες

διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. Ο όγκος των εισροών έχει αυξηθεί και τα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης πρέπει να διασφαλιστούν ώστε να μειωθεί η παράτυπη μετανάστευση και θέση να πάρει η νόμιμη. (COM, 2015)

Συγκεκριμένα, στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης, περιλαμβάνονται και τα hotspots, ή αλλιώς «κομβικά σημεία», το οποία έχουν ελεγκτικό και ρυθμιστικό ρόλο στην εισροή μεταναστών. Από αυτά τα σημεία, γίνεται η είσοδος των μεταναστών στην Ε.Ε., οπότε κύριο μέλημα των hotspots είναι να γίνεται σωστή καταγραφή των εισερχόντων, ώστε να συνεχίσουν και οι υπόλοιπες διαδικασίες υποδοχής τους, Ωστόσο, σε αυτή την επιχείρηση των hotspots, αλληλοσυμπληρωματικό ρόλο θα έχουν και οι παρακάτω οργανισμοί: (COM, 2015)

-EASO: Θα βοηθάει στην γρήγορη και αποτελεσματική ολοκλήρωση των αιτήσεων ασύλου και στη διαδικασία χορήγησης, μέσω εμπειρογνωμόνων που ειδικεύονται στην υποδοχή και καταγραφή των αιτούντων άσυλο.

-FRONTEX: Θα είναι υπεύθυνος για την ασφαλή μετακίνηση και επιστροφή των παράτυπων μεταναστών στις χώρες τους, επίσης μέσω των εμπειρογνωμόνων που θα βρίσκονται σε θέση πολιτιστικών διαμεσολαβητών.

-EUROPOL/EUROJUST: Ο ρόλος των δυο των οργανισμών, είναι να καταπολεμήσουν τα οργανωμένα εγκλήματα εξουδετερώνοντας τα δίκτυα λαθρεμπορίας και σωματεμπορίας, ώστε να εξαλειφθεί η τρομοκρατία στις χώρες της Ε.Ε. και δε στα hotspots. (COM, 2015)

Αναφορικά με το προσωρινό σύστημα μετεγκατάστασης, το οποίο αποτελεί και εξαίρεση του Κανονισμού του Δουβλίνου, τον Μάιο του 2015, ενεργοποιήθηκε με απόφαση της Επιτροπής το σύστημα επείγουσας κατάστασης, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε.. Η απόφαση αυτή, λήφθηκε διότι το σύστημα ασύλου αλλά και οι δομές υποδοχής των χωρών πρώτης εισόδου, αποδυναμώθηκαν σε βαθμό που η χρησιμότητά τους δεν ήταν αρκετή. (Συμβούλιο Ε. , 2015)

Σύμφωνα με την πρόταση αυτή, το Συμβούλιο επικήρυξε 2 αποφάσεις τον Σεπτέμβριο του 2015, οι οποίες είχαν στόχο την μετεγκατάσταση των 106.000 αιτούντων άσυλο, από την Ελλάδα και την Ιταλία σε άλλες χώρες της Ε.Ε., υπεύθυνες για την εξέταση των αιτημάτων τους, κατά την περίοδο Σεπτέμβρης 2015-2017. Οπότε, με τα ΚΥΤ, γίνεται ευκολότερη η διαδικασία, αλλά και αποτελεσματικότερη. (Συμβούλιο Ε. , 2015)

Σημαντικός παράγοντας για την λειτουργία των δομών, είναι η χρηματοδότηση, η οποία προέρχεται από την Ε.Ε., τις ΜΚΟ, και διάφορους Οργανισμούς της Ένωσης. Όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας και της Ιταλίας, χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ) και του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας (ΤΕΑ), τα οποία είχαν ισχύ 6 χρόνια, από το 2014 έως το 2020. Επίσης, η Ελλάδα συγκεκριμένα για να διαχειριστεί ορθά τον μεγάλο όγκο των εισροών, έχει στην ευχέρειά της και την μηχανισμό στήριξης έκτακτης ανάγκης, που προέρχεται πλήρως από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε., ύψους 544 εκατομμυρίων ευρώ. (Κανονισμός, 2016)

Συγκεκριμένα, ανάμεσα στις δραστηριότητες που χρηματοδοτήθηκαν από τα ΤΑΜΕ και ΤΕΑ, ώστε να στεγαστούν αξιοπρεπώς οι μετανάστες, είναι και η υγειονομική περίθαλψη, η ύδρευση και αποχέτευση υποδομών, η σίτιση, η βελτίωση συστημάτων της Ελληνικής Αστυνομίας και λήψης δακτυλικών αποτυπωμάτων. Επιπλέον, και η χρηματοδότηση των οργανισμών FRONTEX και EASO, έπαιξε σημαντικό ρόλο, καθώς ο FRONTEX όσον αφορά τα ΚΥΤ ανέλαβε δραστηριότητες περίπου 35 εκατομμυρίων, αλλά έδωσε επιπλέον 20 εκατομμύρια από τον προϋπολογισμό του, σύνολο 55 εκατομμύρια. Ενώ, η EASO, διέθεσε εν τέλει 63,5 εκατομμύρια για το σύστημα μετεγκατάστασης και την λειτουργία των ΚΥΤ. Τέλος, η χρηματοδότηση της EUROPOL, άγγιξε τα 1,5 εκατομμύρια ώστε να τοποθετηθούν εμπειρογνώμονες στα ΚΥΤ. (Κανονισμός, 2016)

Σχετικά με την λειτουργικότητα των ΚΥΤ στα νησιά, στις προσωρινές εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν το 2015-2016, η χώρα προσπάθησε αρκετά στο κατασκευαστικό τομέα ώστε να λειτουργούν πλήρως οι 5 δομές από τον Ιανουάριο-Μάρτιο 2016. Όμως, επειδή το ενδιαφέρον είχε στραφεί στο λειτουργικό κομμάτι των ΚΥΤ, καθυστέρησε η καταγραφή και η ταυτοποίηση όσων μεταναστών εισήλθαν μέχρι τον Μάρτιο 2016. (Κανονισμός, 2016)

Στη συνέχεια του χρόνου, δημοσιεύτηκε η Δήλωση Ε.Ε.- Τουρκίας, που δεν επέτρεπε στους νεοεισερχόμενους νησιών την μετακίνηση στην χώρα, αλλά ήταν υποχρεωμένοι να παραμείνουν στα νησιά για μικρό χρονικό διάστημα (που εν τέλει ήταν πολύμηνο). Και η υποβολή της αίτησης ασύλου έπρεπε να γίνει στα ΚΥΤ των νησιών. Η εφαρμογή της Δήλωσης αυτής, είχε αποτέλεσμα υπερπληθυσμού στα ΚΥΤ των νησιών, κυρίως στην Σάμο, Χίο, Λέσβο, διότι ο αριθμός των νεωεισαχθέντων ήταν πολύ μεγαλύτερος των αποχωρούντων. (ΕΕ-Τουρκίας, 2016)

Ανησυχητικό πρόβλημα ήταν το γεγονός του μη διαχωρισμού των μόνων ανδρών στις δομές φιλοξενίας από τις γυναίκες, τις οικογένειες και τα παιδιά. Επίσης, τα ασυνόδευτα ανήλικα τον Σεπτέμβριο του 2016, ήταν περίπου 2.500 και σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών οι εγκαταστάσεις και οι συνθήκες που διέμεναν ήταν άκρως ακατάλληλες. Σημαντικό να τονιστεί είναι το γεγονός ότι οι υποθέσεις των παιδιών πρέπει να εξετάζονται πρώτες όπως προβλέπεται και από τον νόμο. (FRA, 2016)

Συνοψίζοντας, η προσέγγιση των ΚΥΤ, σκοπό είχε να αναβαθμιστούν τα σύνορα Ε.Ε. μέσα από την σωστή καταγραφή, λήψη και ταυτοποίηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων των νεοαφικνούμενων μεταναστών στα σημεία υποδοχής. Οι διαδικασίες αυτές, αν γίνουν ορθώς, βοηθούν στην ταχύτερη εξέταση αιτήσεων ασύλου στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης και επιστροφής στην πατρίδα τους. Επίσης, η προσέγγιση αυτή, βοήθησε στην ανακατανομή των μεταναστευτικών ροών στις χώρες πρώτης υποδοχής, λαμβάνοντας υπόψιν και τις συνθήκες που συνεχώς μεταβάλλονταν. Ωστόσο, παρά την αμέριστη στήριξη της Ε.Ε. και των οργανισμών της, μέσω χρηματοδοτήσεων και προγραμμάτων, οι δομές υποδοχής των μεταναστών στην Ελλάδα και στην Ιταλία, άργησαν να λειτουργήσουν πλήρως, καθώς ακόμη υπάρχει έλλειψη όσον αφορά τις εγκαταστάσεις για τα ασυνόδευτα ανήλικα. (Κανονισμός, 2016)

Επίσης, φλέγοντα ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα είναι η αδυναμία του προσωπικού στα ΚΥΤ της χώρας, επείγουσα εξασφάλιση ειδικών καταλυμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων, η προτεραιότητα εξέτασης αίτησης ασύλου τους και η προστασία τους μέσω κάποιου υπεύθυνου. Επιπλέον, η Επιτροπή πρέπει να προσλάβει περισσότερους εμπειρογνώμονες, ανταποκρινόμενοι στις ανάγκες κάθε χώρας. Τέλος, η Επιτροπή πρέπει να μεριμνά για τη σωστή εφαρμογή των πολιτικών μέτρων που έχουν θεσπιστεί για τα ΚΥΤ, αλλά και για τη συνεχή εξέλιξη του προγράμματος καθώς οι συνθήκες συνεχώς μεταβάλλονται. (Κανονισμός, 2016)

6. Το διακύβευμα της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων και μεταναστών και οι αποκρίσεις σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής.

Με το πέρασμα των χρόνων ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της προσφυγικής –μεταναστευτικής κρίσης, τα δημογραφικά δεδομένα της Ελλάδας μεταβάλλονται συνεχώς. Η απότομη αύξηση του πληθυσμού λόγω της μεγάλης εισροής μεταναστών– προσφύγων στη χώρα σήμανε ταυτόχρονα την αύξηση των διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών και προσέδωσε πολυφωνικό και πολυπολιτισμικό χαρακτήρα στην κοινωνία. Στη σημερινή εποχή, η κοινωνική ενσωμάτωση αυτών των ατόμων ή ομάδων αποτελεί ένα φλέγον ζήτημα καθώς επίσης και η ανταπόκριση του κράτους μέσω της εφαρμογής πολιτικών προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις των νέων δεδομένων που διαμορφώνονται. Αναμφισβήτητα, το μεταναστευτικό – προσφυγικό ζήτημα επηρεάζει τη χώρα σε πολλά επίπεδα. Όσον αφορά το θέμα της κοινωνικής ενσωμάτωσης, παρατηρείται ότι εγείρει προκλήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της εκπαιδευτικής πολιτικής της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, η πρόκληση με την οποία έρχεται αντιμέτωπη η Ελλάδα έγκειται στην ανεύρεση βέλτιστων πρακτικών με στόχο την ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης των μεταναστών – προσφύγων στο κοινωνικό της σύστημα. (Kotroyannos, Tzagkarakis, Kamekis, Dimari, & Mavrozacharakis, 2019). Η ένταξη των προσφύγων – μεταναστών στο κοινωνικό σύνολο αποτελεί ένα θέμα ευαίσθητο και μείζονος σημασίας, το οποίο απαιτεί ειδικούς χειρισμούς, κι αν τεθεί σε παύση, παραμεληθεί ή ληφθούν λανθασμένες αποφάσεις θα τεθούν σε κίνδυνο όχι μόνο οι πρόσφυγες – μετανάστες αλλά και το μέλλον της ίδιας της χώρας σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. (Kotroyannos, Tzagkarakis, Kamekis, Dimari, & Mavrozacharakis, 2019). Έτσι, με την αμέλεια ή τη χρήση ανεπαρκών πολιτικών διακυβεύεται η κοινωνική ένταξη των μεταναστών – προσφύγων. Για την εξασφάλιση της, κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη στρατηγικών που προϋποθέτουν την αξιολόγηση των αναγκών των ατόμων. (Kotroyannos, Tzagkarakis, Kamekis, Dimari, & Mavrozacharakis, 2019). Σε καμία περίπτωση οι προσωρινές πρακτικές δε διευκολύνουν την προσπάθεια της προσαρμογής και αφομοίωσης των ατόμων. Αντίθετα, το κλειδί για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών –προσφύγων είναι η ανάπτυξη και υλοποίηση μακροπρόθεσμων στρατηγικών. (Kotroyannos, Tzagkarakis, Kamekis, Dimari, & Mavrozacharakis, 2019). Η επιτυχημένη στρατηγική για την ενσωμάτωση μπορεί να αποβεί θετική τόσο για τα άτομα καθώς θα αποκτήσουν την αίσθηση του ανήκειν στην κοινωνία όσο και για την ίδια την Ελλάδα που θα ενισχυθεί πολύπλευρα.

Σε επίπεδο ανταπόκρισης στο κρίσιμο ζήτημα της μετανάστευσης - προσφυγιάς , η Ελλάδα μέσω της εκπαίδευσης επιχειρεί να εντάξει εύρυθμα τόσο τα παιδιά προσφύγων – μεταναστών όσο και τους ενήλικες. Μέσω της σωστής καθοδήγησης της εκπαίδευσης προάγονται όλες οι αξίες και οι αρχές της συνεκτικότητας, των σταθερών δεσμών, της αλληλεγγύης και της πολυφωνίας. Η ανάπτυξη εκπαιδευτικών πολιτικών είναι σημαντική για την ολοκληρωμένη κατάρτιση των ατόμων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων για την προσωπική και επαγγελματική ανέλιξη στην αγορά εργασίας. Οι στοχευμένες εκπαιδευτικές πολιτικές προετοιμάζουν σε μεγάλο βαθμό τα άτομα για να αποτελέσουν μέρος του συνόλου και χρησιμεύουν ως εργαλείο για την ένταξη των ατόμων στο κοινωνικό πλαίσιο. (Gropas & Triandafyllidou, 2011)

Η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας προβλέπει τη χρήση πρακτικών που απευθύνονται γενικά στους μεταναστευτικούς – προσφυγικούς πληθυσμούς. Με μια πιο διεξοδική μελετητών διατάξεων και των υποδομών, όμως, φαίνεται ότι περισσότερη έμφαση έχει δοθεί στην εκπαίδευση των ανηλίκων έως δεκαπέντε ετών έτσι ώστε να διευκολυνθεί η κοινωνική τους ένταξη. Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι ενώ για την εκπαίδευση των ανηλίκων παρέχονται μια σειρά από μαθήματα προετοιμασίας, εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και προγράμματα που ανήκουν στις πολιτικές ένταξης της χώρας, όπως αναφέρθηκαν στην ενότητα 7.2, παρατηρείται ότι εξακολουθούν να μένουν πίσω στη σχολική τους επίδοση σε σχέση με τους υπόλοιπους συμμαθητές. Επομένως, το πρόβλημα της περιθωριοποίησης επανέρχεται στην επιφάνεια και ταλανίζει τη ζωή των μαθητών επηρεάζοντας αφενός τη μαθητική τους πορεία και αφετέρου την ψυχολογία τους. Ακόμα ένα σημείο άξιο λόγου είναι το γεγονός ότι γίνεται λόγος για την έννοια της πολυπολιτισμικότητας και τη σχέση της με αυτή της διαπολιτισμικότητας. (Gropas & Triandafyllidou, 2011)

Το σχολείο αποτελεί το κατάλληλο μέρος για να αλληλοεπιδράσουν οι μαθητές, να εξοικειωθούν με την έννοια της διαφορετικότητας αλλά και να τη θεωρήσουν ως κάτι δεδομένο που προϋπάρχει από τις απαρχές της ανθρωπότητας. Στο πλαίσιο αυτό, είχαν ιδρυθεί και τα Διαπολιτισμικά σχολεία ξεχωρίζοντας απ' τα συμβατικά σχολεία λόγω της αυτονομίας που τα διέκρινε έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες των αλλοδαπών μαθητών. Σ 'αυτά τα σχολεία, όμως, δεν έχουν πρόσβαση όλα τα παιδιά λόγω του τόπου διαμονής τους. Παρόλο που σε πολλά ελληνικά σχολεία φοιτούν αρκετά παιδιά μεταναστών – προσφύγων, αυτά δεν έχουν χαρακτηριστεί Διαπολιτισμικά. Το σχολείο με τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα του και οι εκπαιδευτικοί ως φορείς αυτού θα πρέπει να βρίσκονται σε θέση να μεταλαμπαδεύσουν τις αξίες και τη σημασία της αμοιβαιότητας που φέρει η έννοια της διαπολιτισμικότητας. Το έργο αυτό καθίσταται δυσχερές καθώς το πρόγραμμα σπουδών των σχολείων δεν είναι διαμορφωμένο έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνει και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών μεταναστών – προσφύγων. Μόνο τα μαθήματα προετοιμασίας των μαθητών λειτουργούν διαφορετικά σε σχέση με τον παραδοσιακό τρόπο εκπαίδευσης. Ακόμα, το γεγονός ότι οι μαθητές μετανάστες –πρόσφυγες δε διδάσκονται τη μητρική τους γλώσσα αυξάνει τις πιθανότητες της αποτυχίας τους στην εκμάθηση της ελληνικής. Διαφορετικά, η παράλληλη εκμάθηση των

γλωσσών, της μητρικής και της χώρας υποδοχής, θα ενθάρρυνε τους μαθητές και θα όξυνε τις ικανότητές τους. (Gropas & Triandafyllidou, 2011)

Είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψιν ότι ο σωστός χειρισμός μέσω της εκπαιδευτικής πολιτικής διευκολύνει την πορεία των μαθητών στις εκπαιδευτικές βαθμίδες και συνδέεται άρρηκτα με τη μετέπειτα ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. (Gropas & Triandafyllidou, 2011)

Μέσα από τη μελέτη των δεδομένων, παρατηρείται ότι η συνέχιση της εκπαίδευσης των μεταναστών – προσφύγων στο Λύκειο και στην Ανώτερη Εκπαίδευση επιδιώκεται σε μικρό βαθμό ή καθόλου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ήδη από τις προηγούμενες τάξεις του Δημοτικού ή Γυμνασίου τα παιδιά μεταναστών – προσφύγων διδάσκονται την ελληνική γλώσσα όχι ως δεύτερη ξένη γλώσσα που απαιτεί ειδικά προσαρμοσμένη διδασκαλία για την απόκτηση σωστών βάσεων αλλά ως μητρική. Επομένως, η αδυναμία των μαθητών να επεξεργαστούν μια άγνωστη σ' αυτούς γλώσσα έχει ως αποτέλεσμα το χειρισμό της για τη βασική επικοινωνία ή τη μη ικανοποιητική εκμάθησή της. Η πρόκληση, λοιπόν, με την οποία έρχονται αντιμέτωποι όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα απ' τη σχολική βαθμίδα φοίτησης έγκειται στο γλωσσικό πρόβλημα. Ειδικά για την εισαγωγή στην Ανώτερη εκπαίδευση, η ανεπαρκής γνώση της ελληνικής αποτελεί μέγιστο εμπόδιο καθώς η άριστη γνώση και ο χειρισμός της είναι προαπαιτούμενο σ' αυτήν την περίπτωση. (Saiti & Chletsos, 2020) Παρόλο που η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι ανοιχτή για όλους και αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα, η δημιουργία του χάσματος από τη βασική εκπαίδευση στην Ανώτερη καθυστερεί, αποθαρρύνει και δυσχεραίνει την πορεία των μαθητών. Τα ποσοστά των ατόμων που επιδιώκουν τη συνέχιση της εκπαίδευσής τούς μετά το υποχρεωτικό στάδιο και της εισαγωγής στο Πανεπιστήμιο είναι ιδιαίτερα χαμηλά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο της πλειονότητας είναι χαμηλό και λειτουργεί αποτρεπτικά στην επιθυμία τους να προσπαθήσουν να συνεχίσουν τις σπουδές. Έτσι, περιορίζονται απλώς στις επιλογές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την ορθή αντιμετώπιση του προβλήματος, άμεση κρίνεται η κρατική παρέμβαση για τη βελτίωση των συνθηκών και την παροχή ίσων ευκαιριών σ' όλους ανεξαιρέτως. Ακόμα, στην περίπτωση των μαθητών που θέλουν να εισαχθούν στην ανώτερη εκπαίδευση και δεν έχουν στην κατοχή τους λόγω της μετακίνησης έγγραφα αποδεικτικά της εκπαίδευσης τους αναγκάζονται να παρακολουθήσουν μαθήματα στο Λύκειο και έπειτα να προχωρήσουν στο Πανεπιστήμιο (Saiti & Chletsos, 2020). Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης μετά τη βασική είναι αναγκαία η αναδιάρθρωση των ρυθμίσεων και των κανονισμών για τη δίκαιη και ίση αντιμετώπιση των μαθητών προσφύγων –μεταναστών.

Στην Ελλάδα, η συμβολή των ΜΚΟ χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερα βοηθητική καθώς προσφέρονται ειδικά ακαδημαϊκά προγράμματα εθελοντικά για την εξασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων στην Ανώτερη Εκπαίδευση. (Saiti & Chletsos, 2020). Οι αντίξοες συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες – πρόσφυγες πριν την εισαγωγή τους στο Πανεπιστήμιο έχει ωθήσει στην αντίληψη ότι η ακαδημαϊκή εκπαίδευση αποτελεί προνόμιο μόνο για μερικούς αν λάβουμε υπόψιν ότι τα προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής που διενεργούνται από το κράτος είναι ακριβά, η δημόσια Ανώτερη Εκπαίδευση αφενός θέτει

ως προαπαιτούμενο την άριστη γνώση της γλώσσας και την επιτυχή επίδοση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις κι αφετέρου δεν προβλέπει τη συμπερίληψη των μεταναστών – προσφύγων καθώς δεν προσφέρονται τα μαθήματα στα Αγγλικά. (Saiti & Chletsos, 2020). Ακόμα και οι μετανάστες – πρόσφυγες μεγαλύτερης ηλικίας που έχουν καταφθάσει στη χώρα και μπορεί να έχουν ολοκληρώσει την προαπαιτούμενη εκπαίδευση στην πατρίδα τους, αποκλείονται από το δικαίωμα της ακαδημαϊκής πορείας και κατ' επέκταση βιώνουν την περιθωριοποίηση. Η μόνη λύση για την περαιτέρω συνέχιση των σπουδών αποτελεί η εισαγωγή σε κάποιο ιδιωτικό Πανεπιστήμιο (Saiti & Chletsos, 2020). Από τη μια πλευρά, υπάρχει η δυνατότητα για την παρακολούθηση μαθημάτων στα αγγλικά. Από την άλλη, τα δίδακτρα φοίτησης είναι υψηλά και απευθύνονται μόνο σε όσους έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν. Έτσι, συνάγεται το συμπέρασμα ότι πρόκειται για περιορισμένη ανταπόκριση της Ελλάδας σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής, γεγονός που θέτει το μέλλον των μεταναστών – προσφύγων σε κίνδυνο περιορίζοντας και τα προσόντα τους για τη μετέπειτα διεκδίκηση απασχόλησης. (Saiti & Chletsos, 2020)

Οι μετανάστες – πρόσφυγες καλούνται να αντιμετωπίσουν μια σειρά από προκλήσεις προκειμένου να ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής. Επιπρόσθετα, το γλωσσικό εμπόδιο συναντάται και στην περίπτωση των ενηλίκων μεταναστών – προσφύγων καθώς πέρα από τη βασική επικοινωνία αποκόπτονται από τον κοινωνικό περίγυρο και βιώνουν καθημερινά εμπόδια στη διεκπεραίωση των υποχρεώσεών τους. Ακόμα, η ανεπαρκής γνώση της γλώσσας εμποδίζει το άτομο από την ανεύρεση μιας εργασίας που να αρμόζει στα προσόντα του καθώς δεν έχει τη δυνατότητα να διεκδικήσει με επιχειρήματα την εκάστοτε θέση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να πέσει θύμα εκμετάλλευσης και να αμείβεται με χαμηλό μισθό ακριβώς γιατί δεν έχει την ευχέρεια να επικοινωνήσει. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016) Συνεπώς, το άτομο οδηγείται σε κοινωνική περιθωριοποίηση και θεωρείται αδύναμος από τον περίγυρο. Σε κάθε περίπτωση η επικοινωνία στην ελληνική γλώσσα είναι καθοριστικός παράγοντας για την ένταξή του στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. (Θεοδωρακοπούλου & Ρεντίφης, 2016)

Απ' τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η ανάπτυξη εκπαιδευτικών πολιτικών από την πλευρά του κράτους αποτελεί αδήριτη ανάγκη για την άμεση ανταπόκριση στις προκλήσεις, στις ανάγκες, στη διευθέτηση καίριων ζητημάτων και την εξασφάλιση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστευτικών – προσφυγικών πληθυσμών. Η Ελλάδα παρουσιάζει ένα μονομερές σχέδιο για την αντιμετώπιση σημαντικών θεμάτων συνυφασμένων με την εκπαίδευση των ατόμων. Για το λόγο αυτό, προτείνεται η ανάπτυξη και εφαρμογή μιας συνεκτικής πολιτικής για όλα τα στάδια της εκπαίδευσης των προσφύγων ανηλίκων και ενηλίκων που εγγυάται όχι μόνο το δικαίωμα πρόσβασης στην εκπαίδευση, τη δημιουργία υποδομών προσιτών σ 'αυτά τα άτομα αλλά και την ευαισθητοποίηση ως προς τα πολιτισμικά και ανθρώπινα δικαιώματα. Τέλος, μόνο μέσω της αναγνώρισης και της αξιολόγησης των αναγκών των προσφύγων – μεταναστών και των συστημικών αδυναμιών θα τεθούν οι βάσεις για τη δόμηση εύστοχων πολιτικών και τη δημιουργία προοπτικών κοινωνικής ένταξης και

ευημερίας. Έτσι, θα γεφυρωθεί το χάσμα που έχει δημιουργηθεί ανά τα χρόνια από τη θεωρία στην πράξη.

7. Συμπεράσματα

Οι προσφυγικές μετακινήσεις και γενικά το μεταναστευτικό φαινόμενο βρισκόταν, και βρίσκεται στο επίκεντρο παγκοσμίου ενδιαφέροντος, διότι συνεχώς υπάρχουν εξελίξεις και μεταβολές συνθηκών. Οπότε, το μεταναστευτικό δεν πρόκειται να σταματήσει, όσο οι πληθυσμοί μετακινούνται με σκοπό να βρουν μια καλύτερη ζωή. Μετά το τέλος του ΄Β Παγκοσμίου Πολέμου, η Ευρώπη έρχεται αντιμέτωπη με μια σοβαρή μεταναστευτική κρίση, η οποία επηρέασε πολλά από τα κράτη- μέλη της. Η κορύφωση της κρίσης έγινε το 2015 με την άφιξη πολλών παράτυπων μεταναστών από τρίτες χώρες, και αποτέλεσμα είχε να «έρθουν στο προσκήνιο» κάποιες αδυναμίες πολιτικών διαχείρισης για την φύλαξη εξωτερικών συνόρων, τον άσυλο και την μετανάστευση.

Για αυτό, και η Ε.Ε. ξεκίνησε μια διαδικασία μεταρρύθμισης πολιτικών που τα θεμέλιά τους τα είχαν σε 4 πυλώνες: νόμιμες και ασφαλείς διαδρομές για τους μετανάστες, διάσωση και προστασία εξωτερικών συνόρων, βελτίωση διαδικασίας επαναπατρισμού και αποθάρρυνση για παράτυπη μετανάστευση. Τα επόμενα χρόνια, δηλαδή 2017 και 2018, οι εισροές είχαν μειωθεί και δεν ήταν τόσο πυκνές όσο των προηγούμενων χρόνων. Αυτό συνέβη διότι η Ε.Ε. ακολούθησε πολιτικές και μέτρα τα οποία φάνηκε κατά το πέρασμα των χρόνων ότι ήταν αποτελεσματικά, καθώς και η ίδια στοχεύει σε έναν δίκαιο ευρωπαϊκό χώρο. Τα μακροπρόθεσμα μέτρα που λήφθηκαν, οι χρηματοδοτήσεις, όπως και κάποιες από τις Συνθήκες και Συμφωνίες που υπογράφηκαν, απέδωσαν, σε κάποιο βαθμό, ως προς την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Ωστόσο μια συνεκτική ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, η οποία να δίνει έμφαση και στην ενσωμάτωση των προσφύγων- μεταναστών, αλλά και στη δίκαιη και αναλογική κατανομή τους μεταξύ των Κ-Μ της Ε.Ε. συνεχίζει να απουσιάζει (βλ. Papadakis & Dimari 2023). .

Επίσης, η πολιτική χάραξη της Ευρώπης ως προς το μεταναστευτικό και προσφυγικό επηρέασε και την διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου της Ελλάδας, καθώς τα μέτρα που έλαβε η Ε.Ε. αφορούσαν πρωτίστως στις χώρες υποδοχής μεταναστών και τις πύλες εισόδου προς την Ε.Ε. και η Ελλάδα λόγω γεωγραφικής θέσης, συμπεριλαμβάνεται μέσα σε αυτές τις χώρες.

Με την ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση του 2015, η χώρα αντιμετώπιζε και αυτή μια από τις μεγαλύτερες και σοβαρότερες κρίσεις που έχει κληθεί να αντιμετωπίσει, την μεταναστευτική. Η χώρα, βρέθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, καθώς δεν ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει τους χιλιάδες πρόσφυγες που κατέφταναν στα σύνορά της κάθε μέρα, αρχικά από άποψη υποδομών καθώς δεν είχε προβλέψει ούτε η ίδια η χώρα, αλλά ούτε και η Ευρώπη για αυτό το κύμα. Οπότε, πάρθηκαν πρωτοβουλίες και μέτρα για την οικοδόμηση υποδοχής και ταυτοποίησης των προσφύγων, δημιουργήθηκαν hotspots μέσω προγραμμάτων, δομές φιλοξενίας, από τις χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. Σαν πρώτη εικόνα, φαίνεται ότι βοηθήθηκαν οι μετανάστες από τις παροχές της χώρας ως προς την επιβίωσή τους, καθώς σε αυτά που παρείχε η Ελλάδα συμπεριλαμβάνονταν μόνο τα απαραίτητα για την εξασφάλισή τους.

Μέσω των στατιστικών και των ερευνών, αντιλαμβάνεται κανείς, ότι πολλά προγράμματα και πρωτοβουλίες, είτε δεν υλοποιήθηκαν καν, είτε δεν εφαρμόστηκαν πλήρως λόγω των αδυναμιών της Ελλάδας να στηρίξει τέτοιου είδους αποφάσεις. Για την υλοποίηση αυτών των πολιτικών, η χώρα θα έπρεπε να διαθέτει ισχυρότερο και πιο ενισχυμένο σύστημα ασύλου, ώστε να μην υπάρχει και καθυστέρηση σε τέτοια ζητήματα ζωής και θανάτου, στην κατάσταση που βρίσκονταν οι πρόσφυγες. Το σύστημα ασύλου που δημιουργήθηκε, είχε κάποιες αδυναμίες, αλλά είχε καίριο ρόλο στην ενσωμάτωσή τους στην κοινωνική ζωή της χώρας.

Επίσης, μαζί με την μεταναστευτική κρίση, η χώρα βρισκόταν αντιμέτωπη και με την οικονομική ύφεση που μάστιζε και όλη την Ευρώπη, επομένως οι πρόσφυγες ήταν πολύ δύσκολο να βρουν δουλειά. Η ανεργία που υπήρχε εκείνη την περίοδο, δυσχέραινε την κατάσταση καθώς τα υψηλά ποσοστά σύμφωνα με τις έρευνες ήταν άνευ προηγουμένου, και όσοι πρόσφυγες ήταν τυχεροί και εργάζονταν, οι συνθήκες δεν ήταν απλά μη ιδανικές, αλλά και ακατάλληλες. Οπότε, έπρεπε να παρθούν μέτρα ως προς την επισφάλειά τους και την εξασφάλιση εργασίας τους, γεγονός που δεν ήταν δυστυχώς πρωτεύον στις λίστες των προτεραιοτήτων καθώς την ίδια στιγμή πέθαιναν άνθρωποι στην προσπάθεια τους να εισέλθουν στον ευρωπαϊκό χώρο.

Μεγάλος αριθμός των παιδιών, που έφταναν στην χώρα το οποίο είχε ακόλουθο την ενίσχυση εκπαιδευτικού πολιτικού συστήματος ως προς την ενσωμάτωση των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον. Σημαντική επίσης ήταν και αυτή η πρόκληση από την μεριά της Ε.Ε., αλλά και της χώρας, διότι τα προσφυγόπουλα ήταν χωρισμένα σε ομάδες, δηλαδή, κάποια δεν είχαν καν την εμπειρία του σχολείου, άλλα την στοιχειώδη εκπαίδευση, και κάποιων άλλων ήταν σε καλύτερο επίπεδο. Σε αυτές τις περιπτώσεις χρειάζονταν καταρτισμένοι, ειδικοί εκπαιδευτικοί για να διαχειριστούν την κατάστασης, που η χώρα δυστυχώς αντιμετώπιζε αδυναμίες και σε αυτό το κομμάτι διότι υπήρχαν πάρα πολλές ελλείψεις προσωπικού.

Δημιουργήθηκαν κάποια ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, με σκοπό την βελτίωση και ενίσχυση του εκπαιδευτικού φορέα, καθώς στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική η διετή φοίτηση του νηπιαγωγείου, η εξαετή φοίτηση στο Δημοτικό και η τριετή φοίτηση στο Γυμνάσιο. Η εκπαίδευση, εκτός από τις γνώσεις που παρέχει, διευρύνει τους ορίζοντες του ανθρώπου και συμβάλλει στη διαμόρφωση προσωπικότητας και χαρακτήρα.

Με πολλές ελλείψεις και αδυναμίες, η χώρα προσπάθησε να περιορίσει τον αριθμό των προσφύγων τα επόμενα χρόνια, και να βελτιώσει τις δομές φιλοξενίας και να ενισχύσει τα προγράμματα όσον αφορά αυτό τον τομέα. Πάντα θα υπάρχουν περιθώρια εξέλιξης, και η Ελλάδα το ξέρει πολύ καλά αυτό με τα βήματα που έκανε, συναντώντας ταυτόχρονα εμπόδια αλλά και αντιμετωπίζοντας δομικές παθογένειες, όπως και την απουσία μιας ουσιωδώς συνεκτικής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής (βλ. Papadakis & Dimari 2023) σε όλη τη διάρκεια της – σε εξέλιξη- μεταναστευτικής κρίσης.

8. Βιβλιογραφικές Αναφορές

1againstracism. (2013). *Εμπειρίες από την Ελλάδα.* www.unhcr.gr.

Aljazeera, E. (2012). *Refugees flock to Greece despite crisis.*

Baldwin-Edwards, M. (2009). *Country Report-Greece.* Vienna: International Centre for Migration Policy Development (ICMPD).

Banks, J. (1997). *Multicultural Education: Characteristics and Goals.* USA.

Beaumont, P. (2022, March 6). «Ukraine has fastest-growing refugee crisis since second world war, says UN». *the Guardian* .

Becatoros, E. (2010). *Greece: Europe's getaway for illegal immigration.* The Washington Post.

Brito, M. (2020). *COVID-19 in the Americas: Who's looking after refugees and migrants?* Ann Glob Health.

Clair, M. &. (2015). *Sociology of Racism.*

COM. (2001). *COM.*

COM. (2015). *Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση».*

COM. (2016). *«Μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και προώθηση των νόμιμων οδών προς την Ευρώπη».* EASO.

COM. (2016). *«Σύσταση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη σχετικά με την επανέναρξη των μεταφορών προς την Ελλάδα βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013».*

COM. (2020). *Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο.* Βρυξέλλες: eurlex.

Commission. (2020). *Νέο Σύμφωνο για την μετανάστευση και το άσυλο* .

consilium, e. (2023). *Αλληλεγγύη της ΕΕ προς την Ουκρανία.* european con.

Council, E. (2003). Council resolution on equal opportunities for pupils and students with disabilities in education and training. *Official Journal of the European Union*.

Council, E. (2007). Council conclusions on a coherent framework of indicators and benchmarks for monitoring progress towards the Lisbon objectives in education and training. *Official Journal of the European Union,*.

Crul, M., Leile, F., Biner, O., Bunar, N., Keskiner, E., Kokkali, I., . . . Shuayd, M. (2019). How the different policies and school systems affect the inclusion of Syrian refugee childern in Sweden, Germany, Greece, Lebanon and Turkey.

Delauney, G. (2015, September 8). Migrant crisis: Explaining the exodus from the Balkans. *BBC*.

Dempster, H., Ginn, T., Graham, J., Ble, M., Jayasinghe, D., & Shorey, B. (2020). *Locked down and left behind: The impact of COVID-19 on refugees' economic inclusion.* Washington, DC: Policy paper 179.

Dhungana, N. (2020). *Human dignity and cross-border migrants in the era of the COVID-19 pandemic.* World Dev .

Dimitriadi, A. (2015). *The European Agenda for Migration: A new narrative for an old tale.* eliamep.

Edwards, A. (2016). *'Πρόσφυγας' ή 'μετανάστης' – Ποιος όρος είναι ο σωστός;.* Γενεύη.

Essinger, H. (1988). *Interkulturell Erziehung in multiethnischen Gesellschaften.* Φρανκφούρτη.

Eurlex. (1985). *Συμφωνία και Σύμβαση Σένγκεν.* Ευρωπαική Ένωση.

europa. (χ.χ.). *Μετανάστευση και Εσωτερικές Υποθέσεις- Σένγκεν* .

European Union, O. J. (2013). *laying down standards for the reception of applicants for international protection.* The European parliament and the council.

Eurydice. (2023). *Τρέχουσες μεταρρυθμίσεις και εξελίξεις πολιτικών.*

FRA. (2016). *Weekly note on temporary deployment of FRA fundamental rights experts to Greece – Week 18 July22 July 2016.* Βιέννη .

Ghandour-Demiri, N. (2015). *Η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα* . Heinrich Boll Stiftung.

Gropas, R., & Triandafyllidou, A. (2011). *Greek education policy and the challenge of migration: an "intercultural" view of assimilation* .

Hargreaves, S., Zenner, D., Wickramage, K., Deal, A., & Hayward, S. (2020). *Targeting COVID-19 interventions towards migrants in humanitarian settings.* Lancet Infect Dis.

in.gr. (2010, Δεκέμβριος 11). Σχέδιο διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών κατέθεσε η Ελλάδα στη Κομισιόν. *in.gr*.

Katsigianni, V., & Kaila, M. (2019). *Refugee education in Greece: A case study in primary school.* IJAEDU.

Kirişci, K. (2021). *Επανεξετάζοντας τη συμφωνία μετανάστευσης ΕΕ-Τουρκίας του 2016: μία ευκαιρία για την Ελλάδα πέραν του να είναι απλώς «η ασπίδα της Ευρώπης».* ELIAMEP.

Kluge, H., Jakab, Z., Bartovic, J., D'anna, V., & Severoni, S. (2020). *Refugee and migrant health in the COVID-19 response.* Lancet.

Kotroyannos, D., Tzagkarakis, S., Kamekis, A., Dimari, G., & Mavrozacharakis, E. (2019). *Identification and categorization of refugees integration prospect in the Greek socio-economic system: Case study in Mytilene and Crete islands.* ssoar.

Kumar, K., Mehra, A., Sahoo, S., Nehra, R., & Grover, S. (2020). *The psychological impact of COVID-19 pandemic and lockdown on the migrant workers: A cross-sectional survey.* Asian J Psychiatr .

Leadbeater, C. (2016). Which Greek islands are affected by the refugee crisis? *The Telegraph*.

Maroko, A., Nash, D., & Pavilonis, B. (2020). *COVID-19 and inequity: A comparative spatial analysis of New York City and Chicago hot spots.* J Urban Health.

mfa. (2017). Ευρωπαϊκός Χώρος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, Η Ελλάδα στις Βρυξέλλες*.

Montero, A. (2017, Οκτώβριος 25). Thousands of unaccompanied children in Greek island camps need help. *The Guardian*.

Myers S., A. I. (2017). The EU-Turkey Deal's devastating impact on child refugees and migrants. *A Tide of Self-Harm and Depression*.

Nadra, K. (χ.χ.). *Ένας ορισμός της ξενοφοβίας και παραδείγματα για την περιγραφή της πρακτικής.*

Papadakis N. & Dimari G. (2023), "Transformations in Greek Migration Policy after 2015: Securitization Practices and Precarity of Refugees", in *Migration, Mobility, and Displacement* (under publication).

Park, J. (2015). *Europe's Migration Crisis.*

Pouilly, C. (2018, Φεβρουαρίου 9). Refugee women and children face heightened risk of sexual violence amid tensions and overcrowding at reception facilities on Greek islands. *Action Aid*.

Reynolds, V. &. (1987). *The Socio-Biology of Ethnocentrism: Evolutionary Dimensions of Xenophobia, Discrimination,*. Λονδίνο .

Rosenthal, L. &. (2010). *The Colorblind, Multicultural, and Polycultural Ideological Approaches to Improving Intergroup Attitudes and Relations.*

Saiti, A., & Chletsos, M. (2020). *Opportunities and barriers in higher education for young refugees in Greece.* athens.

Scammell, R. (2015, June 7). Mediterranean migrant crisis: number of arrivals in Italy in 2015 passes 50,000. *The Guardian*.

Schmid-Drüner, M. (2021). *Πολιτική ασύλου.* Ευρωπαική Ένωση .

Schnapper, D. (1991). *L'Europe des immigrés, essai sur les politiques d'immigration.* paris: François Bourin.

Singh, O. (2020). *Mental health of migrant laborers in COVID-19 pandemic and lockdown: Challenges ahead.* Indian J Psychiatry .

Staal, N. (2014). *the contemporary asylum and migration situation in Greece.* Ολλανδία: University of Groningen.

Strubenhoff, H. (2022). *The war in Ukraine triggered a global food shortage.* Brookings.

UNCHR. (2015). *Over 1 million arrivals in Europe by sea: UNHCR.* Business Standard.

UNHCR. (2015). *More than 1 million asylum seekers reached Europe by sea this year: UNHCR.* Australian Broadcasting Corporation.

UNHCR. (2022). *Για Ουκρανούς* .

UNHCR, H. (2007). *Forced migration and development.* Γενεύη.

Verkuyten, M. (2006, Ιούλιος). Multicultural recognition and ethnic minority rights: A social identity perspective. σσ. 148–184.

Zaragoza-Cristiani, J. (2015). *Analysing the Causes of the Refugee Crisis and the Key Role of Turkey: Why Now and Why So Many?* EUI Working Papers, Robert Schuman Centre for Advanced Studies .

Αδαμίδου, Α., Αρμάος, Λ., Αρμπουνιώτη, Τ., & Αχνούλα,, Γ.-Δ. (2020-2021). *Πολυπολιτισμικότητα.*

Αϊβάζογλου, Χ. Τ. (2018). *Οι επιπτώσεις του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ευρωπαική Ένωση και στην Ελλάδα.* Αθήνα.

Αλμπανίδης, Ε. (χ.χ.). *Η Φυσική Αγωγή ως μέσο καταπολέμησης ρατσισμού και ξενοφοβίας.*

Αμίτσης, Γ. (2001). *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα.* Αθήνα: Παπαζήσης.

Αντωνίου, Α., & Παπαιωάννου, Α. (2016). *Οι Κανονισμοί Δουβλίνο ΙΙ και Δουβλίνο ΙΙΙ.* Αθήνα: Εθνικό Και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Ασύλου, Υ. (χ.χ.). *Αρχή Προσφύγων.* Αθήνα: Υπουργείο Ασύλου.

Βοσκόπουλος, Γ. (2016). *Οι πολιτικές της προσφυγικής κρίσης.*

Γαζάκης, Α. ,. (2014). *Ρατσισμός και διακρίσεις στην Ελλάδα σήμερα.* Θεσσαλονίκη : Ίδρυμα Χάινριχ μπελ ελλάδας.

Γεωργιοπούλου, Τ. (2020). Στη δομή των Σερρών μεταφέρονται 1.345 μετανάστες. *Καθημερινή*.

Γεωργιοπούλου, Τ. (2022). Μεγάλη αύξηση Ουκρανών προσφύγων στην Ελλάδα. *Καθημερινή* .

Γεωργογιάννης, Π. (1997). Θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Αθήνα: Gutenberg.

Γεωργογιάννης, Π. (2008). *Διαπολιτισμικότητα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.* Πάτρα.

Γεωργούλας, Σ. (2001). *«Η νέα μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίηση της».* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.* Αθήνα: Ατραπός.

Γκότοβος, Α. (1996). *Ρατσισμός – Κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής.* Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης.

Γρόλλιος, Γ., & Λιάμπας, Τ. (2021). *Η σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική της Νέας.*

Δημάκη, Δ. (2020). *Πολιτικές ένταξης: εκπαιδευτικές δραστηριότητες στα Κέντρα προσωρινής Φιλοξενίας Προσφυγων .* πειραιάς: πανεπιστήμιο πειραιώς.

Δικτυακός Τόπος, Δ. (2019). *Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες.* Αθήνα.

ΕΕ, Κ. (2013). *θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα.*

ΕΕ-Τουρκίας, Δ. (2016). *Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας.*

Επιτροπή, Ε. Κ. (2005). *Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση 2005-2008.* Βρυξέλλες.

Ευαγγελινού, Α. (2016). *Πολυπολιτισμικότητα και εκπαίδευση στην Ευρώπη.* Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Ευαγγελινού, Α. (2016). *Πολυπολιτισμικότητα και εκπαίδευση στην Ευρώπη.* Μυτιλήνη: Πανεπιστημιο Αιγαιου .

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Σ. (2013). *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013.*

Εφημερίδα Κυβερνήσεως, Π. Δ. (2013). ΟΔΗΓΙΑ 2005/85/ΕΚ ΤΟΥ Συμβουλίου του 2005 που αντανακλούν στο καθεστώς του πρόσφυγα σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν. 146.

Εφημερίδα, Ε. (2002). *Επίσημη Εφημερίδα*, 61.

Εφημερίδα, Ε. (2004). Επίσημη Εφημερίδα. 362-363.

Θεοδωρακοπούλου, Θ., & Ρεντίφης, Γ. (2016). *Η αναγκαιότητα της δια βιου μάθησης στο μείζον φαινόμενο της μετανάστευσης και τα κίνητρα που ωθούν τους μεταναστες στη συμμετοχή τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.*

Ι.Α.Π.Α.Δ. (2002). *Αρχές, στόχοι μεταναστευτικής πολιτικής, επιχειρησιακό πρόγραμμα «Για τους Μετανάστες στην Ελλάδα».* Πάντειο Πανεπιστήμιο.

ΙΑΠΑΔ, Ι. Α. (2002). *Για τους Μετανάστες στην Ελλάδα.* Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Καθημερινή. (2013). *Ξένοι εκτός Ε.Ε. το 7% των πολιτών σε Ελλάδα, Κύπρο, Ισπανία και Αυστρία.*

Κακούρης, Ν. (2020). *Η μεταναστευτική κρίση και η επίδρασή της στην οικονομία της Ελλάδας την τελευταία δεκαετία.* Κόρινθος.

Καλοφωλιάς, Κ. (2011). *Το μεταναστευτικό ζήτημα στη Μεσόγειο* . Σιδέρης Μ.

Κανελλόπουλος, Κ. (2006). *Παράνομοι μετανάστες στην Ελλάδα: Κρατικές πολιτικές, τα χαρακτηριστικά και η κοινωνική τους θέση.* Αθήνα: ΚΕΠΕ.

Κανονισμός, Ε. (2016). *παροχή στήριξης έκτακτης ανάγκης εντός της Ένωσης.*

Κάτσικας, Χ. ,. (2005). *Τσιγγάνοι, μειονοτικοί, παλιννοστούντες και αλλοδαποί στην ελληνική εκπαίδευση.* Gutenberg.

Καψάλης, Α. (2007). *Αξιολόγηση των πρόσφατων εξελίξεων στην ελληνική μεταναστευτική πολιτική.* ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

Καψάλης, Α. (2012). *Αδήλωτη απασχόληση και μετανάστευση: «νομιμοποίηση» των μεταναστών μέσα από την εργασία τους ή νομιμοποίηση της εργασίας τους;.* Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Καψάλης, Α., & Λινάρδος-Ρυλμόν , Π. (2005). *Εισαγωγή: Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική. Απολογισμός και προτάσεις από τη σκοπιά των συνδικάτων.* Μελέτες ΙνΕ/ΓΣΕΕ.

Κοινοβούλιο, Ε. (2009). *Συνθήκη Λισαβόνας.* Ευρωπαικό Κοινοβούλιο .

Κολοβός, Π. (2014). *Το φαινόμενο της μετανάστευσης στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και η Ελλάδα, ως χώρα διόδου και υποδοχής.* Πειραιάς.

Κουσκουβέλης, Η. (2013). *Η εκπαιδευτική πολτική στην Ευρωπαική Ένωση* . Θεσσαλονίκη .

Κράουτς, Κ. (2006). *Μεταδημοκρατία.* Αθήνα: Εκκρεμές.

Λυμπέρης, Π. (2016-2017). *Οι πρόσφυγες της Συρίας ζητούν άσυλο στην Ελλάδα. Η διαδικασία εξέτασης του ασύλου τους ως μνήμη και.* Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοπονήσου .

Μάρκου, Γ. (1998). *Η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας : η διαδικασία διεθνοποίησης και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.* Αθήνα: Γενική Γραμματεία Λαικής Επιμόρφωσης.

Μετανάστευσης και Ασύλου, Δ. τ. (2019). *Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες.* Αθήνα.

Μετανάστευσης και Ασύλου, Υ. (χ.χ.). *Μετανάστευσης και Ασύλου, Υπουργείο.* Αθήνα: Υπουγείο Μετανάστευσης και Ασύλου.

Μηλιώνη, Τ. (2018). *Παρεμβάσεις αναζωογώνησης αστικού ιστού. Η περίπτωση της εγκατάστασης προσφύγων και μεταναστών μέσω της παροχής κατοικίας και της επανάχρησης εγκαταλελειμμένων διατηρητέων κτηρίων.* Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνίο.

Μπάγκαβος, Χ., & Παπαδοπούλου, Δ. (2003). *Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική.*

Μωυσίδου, Τ. (2013). *Η εκπαιδευτική πολτική στην Ευρωπαική Ένωση.*

Ν.1566/1985. (1985). *Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.*

Ν.1974/1991. (4 Δεκεμβρίου 1991). *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*, 184.

Ν.3386/2005. (18 Αυγούστου 2005). *Εφημερίδα Κυβερνήσεως*, 212.

Ν.3907/2011. (χ.χ.). Ν.3907/2011. *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*, 20.

Ν.3970/2011. (χ.χ.). Ν.3907/2011. *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*, 20.

Ν.4071/2012. (2012). *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*, 85.

Ν.4251/2014. (2014). *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*, 80.

Ν.4332/2015. (2015). *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*, 76.

Ν.4375/2016, Ε. Ε. (2016). *Ν.4375/2016.* Αθήνα.

Ν.4636/2019. (2019). *Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις.*

Ν4375/2016. (2016). Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλί. *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*.

Νάσκου-Περράκη, Π. (2015). *Η έννοια και η λειτουργία του θεσμού του ασύλου στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο.*

Νόμος 3907/2011. (2011, Ιανουάριος 21).

Νόμος 4018/2011. (2011). *Εφημερίδα Ελληνικής Κυβερνήσεως*, 215.

Ξανθάκη, Π. Α. (2018). *"Οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές στην Ευρώπη από το 2015 έως σήμερα: Συνέπειες σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο".* Κόρινθος.

Παλαιολόγου, Ν. ,. (2007). *Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Εκπαίδευση Ενηλίκων.*

Παπαδάκου, Γ. (2012). ΣτΕ: Αντισυνταγματικός ο «νόμος Ραγκούση» για την ιθαγένεια. *ΤΟ ΒΗΜΑ*.

Πρόσφυγες, Ι. Ε. (2009). *«Συχνές Ερωτήσεις».* http://www.gcr.gr/faq.

Πυργιωτάκης, Ι. (2000). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη.* Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Σαλτερής, Ν. (2019). *Τι μας άφησε ο ΣΥΡΙΖΑ στην Εκπαίδευση.*

Σαλτού, Ε. (2023). Πώς αποκλιμακώθηκε η προσφυγική κρίση. *in*.

Σαρρής, Ν. (2008). *Θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.* Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Σεβίλλης, Σ. Κ. (2002). *Σύνοδο Κορυφής της Σεβίλλης.*

Σκιαδοπούλου, Η. (2019). *Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ* . Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου .

ΣΛΕΕ, Α. (1957). *«Εφόσον ένα ή περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν επείγουσα κατάσταση, λόγω αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, προσωρινά μέτρα υπέρ του εν λόγω κράτους μέλους ή των εν λόγω κρατών μελώ.*

Σταμέλος, Γ., & Βασιλόπουλος, Α. (2011). *Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την Εκπαίδευση.*

Συμβούλιο, Ε. (2000). *Συμπεράσματα της Προεδρίας: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας.*

Συμβούλιο, Ε. (2002). Ανακοίνωση: Λεπτομερές πρόγραμμα των επακολουθών εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη. *Επίσημη Εφημερίδα C142/01*.

Συμβούλιο, Ε. (2009). Συμπεράσματα του συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2009 , σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020). *Επίσημη Εφημερίδα*.

Συμβούλιο, Ε. (2003). *Συμβούλιο Ευρώπης.*

Συμβούλιο, Ε. (2015). *θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας.*

Συμβούλιο, Ε. (2016). *Δήλωση Ε.Ε.- Τουρκίας, στις 18 Μαρτίου 2016.*

Συμβούλιο, Ε. Έ. (2015). *Απόφαση του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2015 για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς.*

Τάμπερε, Ε. Σ. (1999). Συμπεράσματα της Προεδρίας. (σ. 19). Τάμπερε: Ευρωπαικό Συμβούλιο .

Ταυτοποίησης, Υ. Υ. (χ.χ.). *Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης* . Αθήνα.

Τόπος Διαβουλεύσεων, Δ. (2019). *Η προσφυγική κρίση ως μια νέα πρόκληση για την πολιτική της ένταξης.* Αθήνα: Ελληνική Κυβέρνηση.

Τριανταφυλλίδου, Α. (2005). *Ελληνική μεταναστευτική πολιτική, προβλήματα και κατευθύνσεις.* ΕΛΙΑΜΕΠ.

Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). *Είκοσι χρόνια ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής.* Εκδόσεις Κριτική.

Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). *Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική στον 21ο αιώνα: προβλήματα και προκλήσεις.* Κριτική.

Τριανταφυλλίδου, Α. (2015). *Μετατρέποντας την προσφυγική κρίση σε ευκαρία: Τρέχουσες Προκλησεις για την Ελλάδα.* Φλωρεντία: Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute.

Τσίπα, Π. (2002). *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Ένωση.* Εθνική Σχολή Δημόσια Διοίκησης.

Τσιρώνη, Ε. (2017). *Ξενοφοβία- Ρατσισμός και εκπαίδευση: Απόψεις γονέων μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης* . Ιωάννινα.

Τσοτσορός, Σ. (2014). *Τεχνολογική αλλαγή και οικονομική ανάπτυξη.* Αθήνα: Παπαζήση.

Υπουργείο, π. π. (2010). *Άρθρο 3 Ανεξάρτητη Αρχή Προσφυγών.* υπουργείο.

Χονδρογιάννογλου, Ε. (2011). *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα, οικονομικές και πολτικές επιπτώσεις.* Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς .